

Poëtische werken. Deel 1. Nederlandsche legenden. Deel 1 en 2

Jacob van Lennep

bron

Jacob van Lennep, *Poëtische werken. Deel 1. Nederlandsche legenden. Deel 1 en 2*. M. Wijt & Zonen, Rotterdam 1859

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lenn006poet01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Bericht voor dezen derden druk.

‘Sedert byna veertig jaren heb ik voornamelijk geleefd van roof en diefstal.’ Deze bekentenis, in September j.l. door my op het Kongres over den letterkundigen eigendom te Brussel afgelegd, wil ik gaarne te dezer plaatse herhalen en inzonderheid van toepassing maken op mijn ‘Nederlandsche Legendes.’ Maar ik voeg er hier, even als te Brussel, by, dat ik, oude of uitheemsche dichters bestelende, gebruik heb gemaakt van mijn recht, en niet anders gedaan dan wat VIRGILIUS, DANTE, TASSO, VONDEL, MILTON, MOLIÈRE, RACINE, VOLTAIRE, SCHILLER, BILDERDIJK en zoo vele andere vrij wat grootere mannen dan ik, zich nimmer geschaamd hebben te doen. - Slechts ééne verplichting rust op den letterkundigen roover; het is dezelfde, welke de ouders te Sparta hun kinderen inscherpten, namelijk zorg te dragen, dat de gepleegde roof niet ontdekt worde. Het overnemen van gedachten, beelden, beschrijvingen enz. uit de werken van anderen is op zich zelf gemakkelijk; maar geschiedt dit zonder zorg en oordeel, hetgeen men voortbrengt wordt een bonte lappedeken, waar niemand behagen in

II

vinden kan. Bezit men daar-en-tegen de gave, om de gouden boomgaardvruchten, ' die men, gelijk BILDERDIJK het zoo schoon uitdrukt, 'als met aad'laarsklaauw geplonderd heeft,' 'zoodanig te stellen, te schikken, te schakeeren, te wijzigen, te zuiveren, te tooien, dat zy in eigen hof gegroeid schijnen, en dat niet een daarvan de harmony van 't geheel verbreekt, dan wordt de diefstal geädeld, dan als verdienste aangemerkt, dan byna aan eigen schepping gelijk gesteld. - Is my die moeilijke taak gelukt? Zijn aan wat ik uit BYRON, uit SCOTT, uit zoo vele anderen, in mijn Legendes heb overgebracht, een Nederlandsche kleur en Nederlandsche vormen gegeven, zoodat het zijn oorsprong niet verraadt en niet schreeuwt tegen de rest? Ziet nergends de Fransche, de Engelsche, de Hoogduitsche dichter over de schouders des Hollandschen schrijvers heen? - Misschien wel - en waar dit ook plaats heeft, daar onderwerp ik my deemoedig aan het streng, maar rechtvaardig vonnis, tegen letterdievery gevelde.

Ik mag, voor 't overige, by dezen derden druk, my houden aan wat ik voor den tweeden zeide, namelijk, dat ik in den text ook nu geen andere veranderingen heb gebracht, dan de zoodanige, welke òf de eischen der taal, òf de plicht om in mijn spelling gelijkvormigheid te brengen, gebiedend van my vorderden.

AMSTERDAM,

den 29sten Januarij 1859.

J. VAN LENNEP.

[Voorbericht]

Een voorbericht schijnen my de Legendes, welke ik heden den goedgunstigen lezer aanbied, niet te behoeven. Mijn doel met de bewerking en uitgave zal hem by de lezing genoegzaam blijken: ik poogde alleen de zeden en gebruiken van ons voorgeslacht hem op eene behagelijker wijze, dan tot nu toe geschied is, voor te stellen. Het min duidelijke en min bekende zal men, hoop ik, in de Aanteekeningen opgehelderd vinden.

Het Tweede Deel dezer Legendes zal de vier laatste Zangen van het dichtstuk ADEGILD bevatten, en met dit Eerste een afzonderlijk werk uitmaken. Voldoet het, zoo

IV

zal ik gaarne eenige uren van mijnen ledigen tijd afzonderen, om het te vervolgen, en de moeite en nasporingen, aan zoodanig een' arbeid verknocht, nimmer ontzien, ten einde aan de beminnaars van Oudheid en Dichtkunst te behagen.⁽¹⁾

DE SCHRIJVER.

September 1828.

(1) In dezen derden druk zijn deel 1 en 2 in één band vervat.

**Nederlandsche legenden.
Het huis ter Leede.**

Het huis Ter Leede.

Wij hadden lang genoeg geduld;
 Maar nu, dat marren moê,
 Betaalt men ons eene oude schuld,
 En wat voor 't wagten toe.

VAN ALPHEN.

Wie is hy, die, door 't wilggebladert,
 Met zulk een drift, de vlakke nadert?
 Die onverlet en onversaagd
 Zijn trotschen klepper voorwaarts jaagt?
 De gloeiende avondzonnestrallen
 Doen borstkuras en helmvizier
 Met bruine schemerglansen pralen:
 De zwarte mantel golft met zwier:
 De breede kling, die aan de zijde
 Des forschen ruiters nederhangt,
 De heirbijl, die zijn vuist omprangt,
 Verkondt een krijgsman, reê ten strijde.

Beleidvol stiert hy 't gitzwart ros,
 Dat, zulk een meester niet onwaardig,
 En op zoo schoon een vracht hoovaardig,
 De manen opschudt, fier en trotsch,
 En voorwaarts rent, zoo forsch als vaardig.
 Geen dicht ineengeschoten gras,
 Geen keizeland noch slijkmoeras
 Kan in zijn vaart het dier weêrestreven:
 't Schijnt als gevleugeld voorttezweven,
 In weêrwil van 't doorweekte pad:
 't Weet elke zwakke steê te mijden
 En als een schaduw weg te glijden,
 Of 't oogen aan de voeten had.

'Spreek, Grijzaart! wil my onderrichten:
 Gy kunt mijn twijfeling verlichten.
 Ik kom van ver hier aangesneld:
 Verlaten is het eenzaam veld;
 Dus, u ontmoet ik juist ter snede.
 Leidt deze weg naar 't Huis ter Leede?

'Dan, Grijzaart! hoe! vanwaar die schrik?
 Kan u mijn krijgsmansdosch vervaren?
 Zeg, waarom stopp'len u de haren? -
 Een rust'looze angst spreekt uit uw blik:

Uw boezem schijnt van vrees te jagen:
 Gy staart my aan, ontsteld en schuw.
 Wat droombeeld kwam uw geest versagen?
 En waarom kruist en zegent ge u?' -

'O gy! tot kwelling van de vroomen,
 Ter kwader uur hier aangekomen,
 Gy spook in ridderschijn!
 Wijk! wie gy ook moogt zijn.
 Verlaat my, die ondanks mijn zonden
 Aan u noch aan uw Heer
 In 't minst geen deel begeer.
 Keer tot hem, die u heeft gezonden.
 Verlaat my! keer! ai keer!' -

'Uw taal, o Grijsaart! is byzonder;
 Hier schuilen misbegripen onder;
 Gy wordt misleid door yd'len waan.
 Wien toch, wien acht ge in my te aanschouwen?
 Zie, brave huisman! zie my aan.
 Gy moogt uwe oogen vrij vertrouwen:
 Ik ben dezelfde die ik schijn:
 Een krijgsman, die, in de oorelogen,
 In 't hart des legers opgetogen,

~~aan~~Des Graven volgeling mocht zijn.
 Ik heb, in glorieijke tochten,
     Bij de oevers der Jordaan,
 Der Saracenen macht bevochten:
     Daar droeg ik Floris' vaan.
 Steeds zag men die, aan 't spits der dapp'ren,
 Tot schrik der Arabieren wapp'ren;
     Steeds won zy roem in 't heetst gevecht.
 Zie op mijn schouder 't ridderteeken
     Dier heil'ge leuze vastgehecht:
 Dit roode kruis moog' voor my spreken.
     Geen Kruissoldaat is onöprecht.' -

'Uw stem klinkt lieflijk my in de ooren,
 Doch stelt mijn boezem niet gerust:
 De voog'laar doet, op buit belust,
 Het vrolijk deunend fluitjen hooren;
 Maar 't vogeltje is de dood beschoren,
     Wanneer het by zijn net
     Zich argloos nederzet:
 De slang verschuilt zich onder bloemen:
     De gouden beker schenkt venijn;
 Dus, vreemd'ling! hoe gy u wilt noemen,
     'k Moet jegens u wantrouwend zijn.
 Geen Kristen zoude, in deze dagen,

Den weg naar 't Huis ter Leede vragen.' -

'De taal, die gy my hooren doet,
 Verbijstert, Grijzaart! mijn gemoed.
 Hoe meer ik naar uw rede luister,
 Hoe meer verbazing my bevangt;
 Uw woorden, uw gedrag is duister,
 Terwijl mijn ziel naar licht verlangt.
 De gouden zon heeft uitgeschenen:
 't Wordt alles donker om ons heenen,
 Daar 't scherpziendst oog met moeite dringt
 Door 't avondfloers dat ons omringt,
 Om over 't breede vlak der weiden
 't Verafzijnd voorwerp te onderscheiden;
 Doch, viel de schaâuw op 't aardrijk neêr,
 Het schemert in mijn ziel nog meer:
 't Is of een droombedrog mijn zinnen,
 Sints ik u hoorde, kwam verwinnen; -
 Ei, weiger my de ontknooping niet
 Van 't raadsel, dat gy hooren liet.
 Wat toch, wat is er, in deez' dagen
 Op 't Huis ter Leede dan geschied,
 Waarom 't geen Kristen zoude wagen
 Den weg, die derwaart leidt, te vragen?
 Ik, die mijn vaderland verliet

En rondzwoef sints een aantal jaren,
Weet weinig van het wedervaren
    Des Heers van Lederdam.
O! laat uw goedheid my verklaren
    Wat sints hem overkwam.
Mijn vader heeft my uitgezonden,
    En 'k wijk van zijn bevel niet af,
Maar wil, door kinderplicht verbonden,
    Den last vervullen dien hy gaf.' -

'Mijn bang vermoeden is geweken:
    Uw taal, o Ridder! schijnt oprecht;
    Ik sla geloof aan wat gy zegt:
'k Wil openhartig tot u spreken.
    En, schoon mijn hart van ijzing slaat
    Om 't geen mijn mond u melden gaat,
Ik zal, dewijl gy, zonder schroomen,
    En onvervaard voor 't dreigend leed,
Den wil eens vaders na wilt komen,
    U al verklaren wat ik weet.
O! mocht hetgeen ik zal ontdekken
Een heilzame angst by u verwekken,
    U voor het doodsgevaar behoên,
Eer 't, onder 't puin, uw hoofd begrave,
En mocht, naar de ouderlijke have

~~aan~~Mijn raad u ijlings keeren doen.

‘Dan, om met welberaden zinnen
 Te luist'ren naar 't verhaal,
 Stijg af, en treê mijn woning binnen:
 Deel mijn eenvoudig maal.
 In ongekuischte taal
 Zal ik, op uw verzoek, beginnen.

‘Tien winters vloten reeds voorby,
 Toen, ginds op 't Huis, de burchtvasallen,
 In dart'le vreugd, vernoegd en blij
 Den hoogtijd vierden in hun wallen,
 Vermits de Heer van Lederdam,
 Na jaren afzijns, wederkwam.
 Lang had hy heinde en veer gezworven,
 Eer hem zijn erfgoed weêr ontving.
 Doch waar? Daar heeft nooit sterveling
 De rechte kennis van verworven.
 De buurschap waande hem gestorven,
 Wanneer het lot hem, onverwacht,
 Doch niet vergeten, wederbracht.
 Toen stond op torentrans en pleinen
 De vreugdeton in laaien brand,
 En danste, op 's Heeren erfdomeinen,
 De blijde landjeugd hand aan hand:

Het oude vat werd uitgeslagen:

De berkemeier schuimde in 't rond:
En heel deze omtrek moest gewagen
Dat op den vaderlijken grond
De Landsheer zich terugbevond.

‘Zooras en Waal- en Lekkerboorden,
Die onverhoopte tijding hoorden,
Hoe hy gekeerd was van zijn tocht,
Werd straks uit de omgelegen sloten
Door d'eëlste bloem der landgenooten
De Heer van Lederdam bezocht.
Nieuwsgierig kwamen de edellieden,
Om hem den welkomstgroet te bieden,
Op 't lang verlaten Huis byeen.
Men poogde uit vragen en gesprekken
De aan ieder onverklaarb're reên
Van zijn afwezendheid te ontdekken,
En hoe hy keerde, dus alleen.
Doch van zijn reizen, van zijn trekken,
Sprak hy slechts weinig, en kortaf:
Werd grage weetlust onverduldig,
Hy bleef meestal het antwoord schuldig,
Of, onvoldoend was 't, zoo hy 't gaf;
En, dorst men, onbescheiden, 't wagen,
Hem nog, aanhoudend, meer te vragen,

Dan werd zijn aanblik zwart en straf:
't Gesprek werd ijlings afgebroken,
Hy snelde weg, in drift ontstoken,
En liet den vrager, ontevreeën
En onvoldaan, op 't slot alleen.

‘Soms zagen hem zijn nageburen,
Wanneer zy, zorgloos en verblijd,
Zich binnen adellijke muren
Vereenden, in die vrolijke uren
Aan schuld'loos feestvermaak gewijd.
Soms mocht men zijn gelaat aanschouwen
By huwlijks-, doop-, of lijkmaalhouen;
Doch, 't zij hy vreugde of droefheid zag,
Hy deelde in treurgalm noch gelach.
Geen blijdschap scheen hy natejagen;
Zijn oog bleef koel by smart en rouw:
Hem kon geen jacht, geen feest behagen,
Dat and'ren licht verrukken zoû;
Nog meer! waar hy kwam aangetreden,
Was 't of een helgeest by hem bleef,
Onzichtbaar warend om zijn schreden,
Die vreugde en weedom heenendreef.
Was 't bruiloftsfeestlied aangeheven,
Het zweeg, zoo ras men hem vernam:
De bruid begon van angst te beven:

^{aant}En elk, door huiſ'ring aangedreven,
 Ontweek den Heer van Lederdam.
 De moeder voelde, wen zy treurde
 Om 't kindtjen dat haar 't lot ontscheurde,
 Hoe, op zijn komst en straffen blik,
 Haar droefheid wegkromp voor den schrik.
 Was 't wonder dat, eer weinig manen
 Haar zilv'ren ſchijnsel zagen tanen,
 Geheel deze omgelegen ſtreek
 Zijn byzijn en zijn Huis ontweek.
 Geen buurbezoeken meer, geen bode,
 Die hem ter jacht of maaltijd noodde,
 En onbezocht was 't burchtslotpad:
 Ja men vergat hem in deze oorden,
 Toen wy op nieuw de mare hoorden
 Dat hy zijn Slot verlaten had.
 Nu was by bureu en bekenden
 Nieuwsgierigheid weêr opgewekt:
 Waar wil dit heen? hoe zal dit enden?
 Waar of hy thands weêr heenentrekt?
 Doch wat men vroeg en hoe men giste,
 Elks raadslag en bereek'ning miſte,
 Wanneer hy, onverwacht
 Gekeerd in 't holſt der nacht,
 De ſchoone en minzame Adelheide
 Van Jaarsveld, Oudkoop en Ameide,

Als gade met zich bracht.
 Toen stroomde, om 't echtpaar aan te schouwen,
 Een zwerm van ridd'ren en van vrouwen
 Verlangend op het Slot byeen:
 Wyl al 't gekoesterd misvertrouwen,
 Na zulk een echt, geweken scheen.
 Op 't Huis werd open hof gehouden,
 De blijde kelk ging hand aan hand,
 En 't licht van honderden flambouwen,
 Glansde op den rijk vercierden wand:
 De welgestookte vuurlantaren
 Blonk vrolijk op den torentrans,
 En 't zoet muzijk der citersnaren
 Riep maagd en jong'ling tot den dans.

't Aênde alles ongestoord genoeg,
 Wanneer een vreemd'ling binnentrad
 En aan de tafel zich kwam voegen,
 Waar 't jeugdig echtpaar nederzat.
 Zijn kleeding was uitheemsch en grillig,
 Zijn borst en lijfsgestalte hoog:
 En elk ontweek en duchtte onwillig
 Den opslag van zijn arendsoog.
 Doch wie hun heimlijke angst nog smoorden,
 Een doodsche vrees greep allen aan,
 Toen hy deze onverklaarbare woorden

^{aant.}Den Heer ter Leede deed verstaan:

‘Voor driemaal drie vervlogen jaren
 Hebt Gy me op 't Huis als gast verzocht:
 Gy zelf kunt u de reên verklaren
 Dat ik niet eerder komen mocht:
 Indachtig aan ons oud verbond,
 Verschijn ik voor u in deez' stond.’ -

‘Hy sprak: en ieder sloeg vol vreezen
 't Oog naar den gastheer heen.
 Deez', van zijn zetel opgerezen
 Gaf antwoord op die reên.

‘k Heb ons verbond geenszins vergeten:
 'k Wil in mijn slot u welkom heeten,
 Zit neêr, aanvaard deez' beker wijn,
 En blijf ter Leedes gastvriend zijn.’ -

‘k Aanvaard uw kelk,’ sprak de onbekende
 En bracht dien statig aan den mond.
 ‘Deez' teug verzegele in het ende
 Ons negenjarig eedverbond.’ -
 Hy dronk, (en schoon 't verhaal byzonder,
 Ja, ongelooflijk schijnen moog',
 Elk dischgenoot getuigde 't wonder

Door hem aanschouwd met eigen oog:)
 Een blaauwe vlam omscheen zijn lokken,
 Van sulfer was de zaal doortrokken,
 Orkanen loeiden boven 't Huis,
 De donder deed den burchtmuur schokken,
 En 't dof gelui der torenklokken
 Verkondigde met helsch gedruisch
 De komst van 't gruwzaam spookgespuis:
 De hagel kletterde op de ramen,
 Het fakkellicht was uitgedoofd,
 Wijl allen, die ter maaltijd kwamen,
 Met burchtvasal en dienaar samen,
 Van zin en denkracht schier beroofd,
 En zonder éénmaal 't hoofd te wenden,
 Dat bang tooneel van bittere ellenden,
 Dat schandverblijf van dood en schrik,
 Ontruimden in een oogenblik.

‘Van dien tijd werd de Heer ter Leede
 Door niemand meer gezien:
 Wijl ieder mensch de vloek'bre stede,
 Die hy bewoont, bleef vliên.
 De Hemel toonde 't oord te haten,
 Waar zooveel snoods gebeuren moest;
 Want heel het erfland werd verlaten;
 En veld en akkers lagen woest.’ -

Hier hield de Grijzaart op met spreken,
     Die, onder 't schrikverhaal,
     Den Ridder menigmaal
 Van huivering had zien verbleeken.
 Het heldenhart, dat, vóór dien tijd,
     Trots zeegevaar en woesten strijd,
 In kerkerhol en ketenknelling,
     Nooit was ontzet geweest,
     Gevoelde zich bevreesd
     Op 's ouden mans vertelling.
 Een koorts doorilde 's Ridders leên:
 Het zwaar kuras, dat nooit voorheen
 Den kloeken strijder moeilijk scheen,
 Werd hem, by 't luist'ren naar deez' reên,
     Een onverdraagb're last.
 Koud was het zweet, als na den dood,
 Dat van 't gerimpeld voorhoofd vloot.
 Wat spijs zijn gulle gastheer bood,
     Zy bleef onaangetast;
 En eind'lijk bracht, met dof geluid,
 De Kruissoldaat deez' woorden uit:

‘En loopt hier 't droef verhaal ten ende?’

Ga voort! nog weet ik niet genoeg.
 Hoe vol van jamm'ren en ellende,
 Uwe ongehoorde treurlegende
     Zwijgt, naar mijn oordeel, nog te vroeg,
 Daar zy het noodlot niet vermeldde
     Der diep beklagenswaarde vrouw,
     Die, offer van haar huwelijkstrouw,
 Zulk een gemaal op 't Huis verzelde.
     O spreek! is u haar lot bewust?
     Stel wegens haar mijn ziel gerust.' -

'Sints knapen, dienaars en genooden,
 Door schrik gejaagd, het huis ontvloten,
     Heeft nooit een sterveling verstaan,
 Of ook de deugdzame Adelheide
 Van Jaarsveld, Oudkoop en Ameide
     't Geweld des Boozen ware ontgaan.
 Een grijze Priester, die het waagde,
 Eer 't zonlicht aan de kimmen daagde,
     De buitenwallen te bespiên,
     Heeft, zegt men, haar van ver gezien,
 Wijl zy haar droevig lot beklaagde
     Aan 't venster raam der bedecel,
     Ter slinkerzij der slotkapel.
 Doch wie zou tegen 's Duivels machten

En booze listen aan,
Het onvolvoerbaar waagstuk trachten,
Om haar van dwang te ontslaan?' -

'Wat vraagt gy, oude! wie zal 't pogen?
Ik zal 't volbrengen, ik!
Mijn arm was steeds in de oorelogen
Der Saracenen schrik.
Des Satans macht zal hem niet baten,
En ik trotseer zijn list.
Gods bystand zal my niet verlaten,
Die nooit my heeft gemist.' -

De Ridder spreekt, en onvervaard
IJlt hy de stulp uit, springt te paard.
'Toon my den weg naar 't Huis ter Leede!'
Zoo roept hy uit met luid geschal,
'En houd u zeker, dat ik reede
Mijn grootsch ontwerp volvoeren zal.' -

'Kan 't wezen, Ridder! (vraagt de Grijze)
Dat u mijn taal niet wank'len deed?
En vindt de taak, waarvoor ik ijze,

U ter volvoering nog gereed?
 Durft gy 't gevaarlijk opzet wagen,
 Wil uw vertrek voor 't minst vertragen,
     Toef tot het eind der nacht!
 Bedenk, by duister waakt de Booze,
     En houdt op 't Huis de wacht:
 En driewerf wee den roekelooze,
     Gevallen in zijn macht.' -

'k Vertoef niet langer, (sprak de Ridder)
 'k Trotseer het lot dat my verbeidt;
 Ik ducht geen hel, en, zoo ik sidder,
     't Is slechts om 't leed van Adelheid.
 Elk oogenblik, dat ze in die muren
 Haar droeve ellenden blijft verduren,
     Drukt loodzwaar op mijn borst;
 Dus onvertraagd en onverschrokken
 Zij 't stout bestaan door my voltrokken,
     Nu ik het vormen dorst.' -

'Welaan dan, mag u niets bewegen,
 (Dus voerde hem de Grijsaart tegen)
     Zoo volg dit pad ter slinkerkant.
 Ras zult ge u op een driesprong vinden:

Een weg, beplant met geur'ge linden,
 Vertoont zich aan uw rechterhand.
 Sla dezen in: hy zal u leiden
 Op uitgestrekte klaverweiden,
 Thands ongemaaid en onbezocht.
 Laat daar uw oog in 't ronde weiden,
 En spoedig zult gy onderscheiden
 Den eindpaal van uw bangen tocht,
 En, recht vooruit, de slotgebouwen
 Van 't hooge Huis ter Leede aanschouwen.
 Dan, Ridder, eer ge my verlaat,
 O! neem van my deez' lesten raad! -
 Wat men op 't slot u aan moog bieden,
 't Zij drank of spijs, sla alles af.
 Want, als men meermaal zag geschieden,
 Zy worden 's Boozen eigelieden,
 Die 't voedsel namen, dat hy gaf.
 Zorg ook vooral...

Daar snelt hy heenen,
 En trekt op stoute ontwerpen los.
 Gelijk de wind is hy verdwenen!....
 Lang zal zijn blik, zoo grootsch en trotsch,
 Voor mijn verbeelding blinken.
 Lang zal de hoefslag van zijn ros
 My nog in de ooren klinken.

Ga, eed'le jong'ling, ga: mijn bede
 Verzelle uw spoor naar 't Huis ter Leede.' -

Voort rent de Ridder, immer voort;
 Zijn ros, door stem en staal gespoord,
 Blijft, onvermoeid, de voeten reppen.
 Het schuim, dat rondspat op zijn zij,
 Schijnt opgespoeld door 't zeegetij:
 En rustloos blijft de hoefslag kleppen.
 De Ridder jaagt, met stem en spoor,
 Het dier, naar 's Grijzaarts raad,
 Den driesprong op, de linden door.....
 De klepper briescht, en staat. -
 De Ridder had zijn vaart gestuit
 En wierp een enk'len blik vooruit:
 Een enk'len; en in bei zijne oogen
 Blonk, daad'lijk weêr voorbygevlogen,
 De flikk'ring van den schrik:
 En in dien enk'len blik
 Scheen hy een leeftijd vol herdenken
 Voor 't oog der ziel terug te wenken.
 Uitheemsche tochten, jaren strijds
 En slavenbanden
 Op verre stranden
 Herriep een enkel punt des tijds.

Gefronfeld was 't gelaat,
 Bleek, als 't gemarmerd praalgesteente,
 Dat boven 't molmend lijkgebeente
 Der oude helden staat.
 Gespannen was de wenkbrauwboog,
 Verglaasd het wijdgeöpend oog: -
 En hevig opstaande in zijn beugels,
 Hief hy den rechterarm omhoog. -
 Hy poosde, en kneep met kracht de tengels.
 Een twijfling gleed zijn ziel voorby:
 Terug - of voorwaart? Wat gekozen?
 Vooruit!.... zijn aarz'len doet hem blozen.
 En waarom blikte en poosde hy? -
 Gelijk een hoog en rotsig eiland
 Zich opheft uit den waterplas,
 Rees, midden boven 't moddrig weiland,
 Uit netelstruik en distelvas,
 Voor 's Ridders vorschend oog
 Het Huis ter Leede omhoog.

Het maanlicht golfde, spijt den nevel,
 Met twijfelglans op dak en gevel.
 Dan ach! die zachte en zuiv're praal
 Moest voor de ontstoken fakkels zwichten,
 Wier rooden schijn men in de zaal
 Door 't looden vensterraam zag lichten

En glinst'ren op den hoogen wand;
 Doch, 't was bekend, geen aardsche hand
 Had gindsche fakkels doen ontsteken:
 Geen sterv'ling, die haar gloed bleef kweeken:
 Men zegt, dat in die gruwb're nacht,
 Toen 't spookgespuis het Huis beroerd had
 En in des Boozen dwang gevoerd had,
 Een helgeest die verlichting bracht.
 Doch, van den oostelijken toren,
 Bleef, uit de stille bedecel
 Ter slinkerzij der slotkapel,
 Een flaauw en eenzaam lamplicht glooren.
 De Ridder zag 't, en wendde 't oog
 In geestvervoering naar omhoog.
 'Ginds!' riep hy, juichend derwaart wijzend,
 Tot hem de nachtdamp, hooger rijzend,
 Het kwijnend flikkerlicht onttoog.

Hy jaagt het ros de weiden over,
 Dat, onvermoeid, met rappen voet,
 Voor spooksels duchtend noch getover,
 Luid brieschend, reeds de stal begroet,
 En zich naar 't Huis ter Leede spoedt.

De zware valbrugplanken dreunen,
 De lang verroeste ketens kreunen,

By 't dragen van de ontwende vracht:
 De poort weêrgalmt met dof geknetter
 Den hollen klank van 't hoefgekletter;
 Maar, schoon op 't uur van middernacht,
 Aan poort noch valbrug houdt men wacht.
 De klep was neêr: de deuren open. -
 Wat moet dit? - Vreezen doen? of hopen?
 De Ridder sloeg hierop geen acht:
 De tijd van hopen of van vreezen,
 Begreep hy, thands voorby te wezen.
 Het is verwachting van gevaar
 Die groote zielen kan doen beven;
 Maar, is 't beslissend tijdstip daar,
 De vrees verdwijnt, de moed blijft leven.

De Held stijgt af, en zonder schroom
 Leidt hy zijn klepper, aan den toom,
 Op 't binnenplein van 't slot,
 En peinst, of hy, in dit geval,
 Het edel dier hier laten zal,
 Bevolen aan het lot.
 't Is waar, de straat is hoog begroeid
 Met gras en madelief:
 De waterbak, die overvloedt,
 Ligt ginds tot zijn gerief;....
 Doch neen: oplettend en zorgvuldig,

Acht hy zich aan zijn tochtgenoot
Den plicht en dienst der vriendschap schuldig,
En stelt hem aan geen nachtkou bloot.

Nu doet hem 't schemerlicht de deuren
Der paardestallingen bespeuren:
Hy treedt er heen; hy licht den bout,
Hy weet de grendels af te schuiven,
Hy dringt naar binnen en aanschouwt
Verwonderd, hoe en kist en ruiven
Met voêr en haver zijn gevuld.
'Kom in, mijn ros! kom in met lusten!
Hier (zegt hy) waar ge u laven zult
En van uw reis en arbeid rusten!'
Hy spreekt, en biedt hem 't voeder aan.
Ach! moet zijn deernisvolle goedheid
Door onverbidb're lotsverwoedheid
Hem eenmaal komen duur te staan?

De Ridder heeft zijn ros begeven
En is de stalling uitgetreên:
De strijdbijl boven 't hoofd geheven,
Wendt hy werktuiglijk nu de schreên
Naar de aangelegen slotgewelven:
't Is alles duister om hem heen,
Hy hoort, hy speurt alleen zich zelven:

Dan, hoe! daar klatert boven hem
 Een vreugdgeschal, een mengelstem!
 Daar schaat'ren luide feestrumoeren! -
 Hy tast in 't rond: hy vindt de trap,
 Die hem naar boven op zal voeren:
 Hy stijgt omhoog met vasten stap,
 En stoot, de gang ten eind geloopt,
 Met kracht de dubb'le deuren open
 Der ruime zaal, waar, om den disch
 Het Huisbezoek vergaderd is.

Omringd van grijnzende aangezichten,
 Omglansd met roode flikkerlichten,
 Zat hier de laatste van zijn stam,
 De Heer van Lederdam:
 En, om hem, edelliën en vrouwen,
 Doodsbleek, vervaarlijk om te aanschouwen,
 En die, (zoo 't geen ons werd gemeld
 Voor waarheid dient te boek gesteld)
 Reeds sedert tallelooze jaren
 Gestorven en begraven waren: -
 En, naast hem, zat Hy neder, wien
 Ik nimmer, nimmer wensch te zien:
 Wiens naam ik liever wil verbloemen;
 Want kwaad betijgt hun, die Hem noemen.

Zoo ras de Ridder binnenkwam,
 Rees ook de Heer van Lederdam
 Met schamp'ren grimlach van zijn zetel.
 'Wat vreemde waagt zich, dus vermetel
 En ongenood en onverwacht,
 Alhier? op 't uur van middernacht?
 Geef antwoord, sterveling, en sidder.
 Wie zijt ge?' -
 'Kent ge my niet meer?
 (Sprak, onvervaard en luid, de Ridder:)
 't Was plichtgevoel, 't was ridd'reneer,
 Die naar dit slot mijn schreden leidde.
 'k Ben Adelaert, Heer Willemszoon
 Van Jaarsveld, Oudkoop en Ameide.
 Toen de Arabier ons duizend doën
 Aan 't Libanonsche woud bereidde,
 Toen redde uw machtige arm ons beide:
 Gy vroegt mijn zuster Adelheide
 Voor zulke diensten tot uw loon.
 Door blinde erkent'nis aangedreven,
 Schonk Vader u die schoone hand
 En gaf den redder van ons leven
 Zijns dochters eeuwig heil tot pand.
 Gy keerdet herwaart: wy verbleven
 Nog jaren aan 't uitheemsche strand.

Mijn Vader, thands'.....

‘Ik ben te vreden,
 (Viel hem de Heer van Lederdam
 Met sombre blikken in de reden,
 Wijl hy een vollen beker nam:)
 'k Heb, wat gy meldt, voorlang geweten:
 Zit neêr: licht zult gy moede zijn?
 'k Moet u, mijn zwager, welkom heeten:
 Zit neêr: aanvaard deez' kelk met wijn.' -

Den wijzen raad nog niet vergeten
 Dien hem de grijze huisman gaf,
 Wijst Adelaert den beker af.

‘k Begeer met geen verdachte gaven
 (Dus luidt zijn antwoord) my te laven.
 Ik eisch van u, ter Leedes Heer!
 Mijn zuster Adelheide weêr.' -

Pas heeft de Held deez' taal doen hooren,
 Of 's Burchtheers aanzicht glimt van toren,
 En hevig zwelt zijn borst:
 Zijn voorhoofd frons: zijn duist're blikken
 Bedreigen hem, die zonder schrikken
 Zoo moedig spreken dorst.

By allen die den disch omringen
 Ontstaat een angstig handenwringen:
     En tandgekners en noodgeschrei
     Klinkt rond by de afgestorven rei:
 Ja, 't schijnt of 't heilloos heir van spoken
     Den onverschrokken Adelaert,
     Die fier zijn moed en stand bewaart,
 Met doller woede gaat bestoken.
     Hy heft de bijl omhoog; - Maar neen:
     Een stem galmt door de feestzaal heen:
 'Het noodlot wil 't: voldoe zijn bede:
 Hy neme vrij van 't Huis ter Leede
 Zijn zuster Adelheide mede,
 En keere, zoo hy kan, in vrede.' -
     Wiens lippen spraken deze taal?
 Wie durfde aldus bevelen geven?
     't Was Hy, die voorzat aan het maal,
 Die, boven de anderen verheven,
     Aan 't hooger einde en allernaast
     Den Burchtheer was geplaatst.
 't Zweeg alles met een bang gesidder
     Zoo spoedig men zijn stem vernam:
     Alleen de Heer van Lederdam
 Wendde, onder 't spreken, van den Ridder
     De somb're bliken op den wand,
     En wees toen, wenkend met de hand,

^{aant}De zijgang aan, die heenen leidde
Naar 't stil verblijf van Adelheide.

Laas! jaren lang had de eed'le vrouw,
Gepijnd door troosteloze rouw,
In de enge bedecel,
Alleen, doch met haar God in 't hart,
De woede en heerschappy getart
Der losgebroken hel.
Toen heel ter Leedes hoog kasteel
Des Boozen machten viel ten deel,
Weêrstonde haar stille kluis,
Die voormaals, in der Wilten tijd,
Door Willebord was ingewijd,
't Vloekaêmend spookgespuis.
Daar leefde zy met God alleen,
En stortte dag en nacht gebeên,
Gekromd voor 't heilig kruis.
Een bidgestoelte, een watervat,
Een koop'ren lamp, een brood,
Was al wat van de pracht en schat,
Die eens haar 't lot geschonken had,
Der Burchtvrouw overschoot.
Was 't Hooger zorg, die, wonderbaar,
Haar bleef behoeden jaar op jaar,
Voor ziekte en hongersnood?

~~aan~~ Was Zarfats heerlijk wonderwerk
 Herhaald, tot eer der heil'ge Kerk?
 Wy vonden 't niet vermeld; -
 Doch deez' belofte staat gewis:
 't Geloof in Hem, die 't leven is,
 Verwint het doodsgeweld.

Daar lag ze, eerbiedig neêrgebogen,
 De handen plechtig saêmgevoegd:
 En hief de zachte en kwijnende oogen
 Met reine godsvrucht naar den hoogen
 En dankte 't liefdrijk Alvermogen
 Dat weêr een dag was doorgezwoegd:
 Daar bad zy, dat een ras ontbinden
 't Vervallen lichaam sloopen mocht,
 En haar de rust van 't graf doen vinden,
 Die zy, reikhalzend, hijgend, zocht:
 Daar bad zy voor haar ouden vader:
 En voor haar broeder rees haar stem
 Zoo dringend op met teed'ren klem:
 .... Een derde was haar hart nog nader....
 Ach! bad zy ook voor hem?' ....

.... Ach! kon 't gebed nog opwaart stijgen,
 Voor hem, die, doof voor elk vermaan,
 't Bekeeringsuur voorby liet gaan?

^{aant.} Ach, moet het kind aanbiddend zwijgen
 Als 't vreeslijk uur geslagen heeft,
 Wanneer geen Vader meer vergeeft?....

.... Neen! niets kon uit haar harte wisschen
 Den gaê, dien zy voor de eeuwigheid,
 Voor de eeuwigheid zoû moeten missen:
 Wiens ijslijk lot, haar aangezeid....
 Vergeefs gebeên, vergeefs geschreid!

Sints duizend doorgewaakte nachten,
 Was, midden tusschen 's vyands machten,
 Haar wijkplaats ongestoord geweest....
 En thands! o schrik! zy hoort hen naad'ren?.
 'Gewis, zy zijn het, die vergaad'ren....
 O tijdstip, lang genoeg gevreesd!'
 Zy sprak, - een huivring, onbedwingbaar,
 Gelijk de kou der koorts, beving haar;
 Doch, zoo haar lichaamskracht bezweek,
 De kracht der ziel was haar gebleven,
 Die, hoe 't gefolterd hart mocht beven,
 In 't strijdensuur nooit van haar week.
 Den blanken arm om 't kruis geslagen,
 Staat zy gereed den strijd te wagen,
 Voor 's Boozen heerschaar niet vervaard.
 Een zachte stem klinkt haar in de ooren,

Doet haar den naam van: Zuster, hooren,
En zy herkent haar Adelaert.

De Held treedt in, en, diep bewogen,
Ziet hy zijn dierb're zuster aan;
't Gevoel van 't leed, haar aangedaan,
Beklemt, bestelpt zijn spraakvermogen,
En doet het driftvuur in zijn oogen
Verduisteren door traan by traan.
Ter naauwernood kent hy de schoone,
De paerel van Ameide weêr:
Nog, prijkte, ja, op de elpen koone
De bos der schoonheid als welëer;
Maar 't lieflijk lachjen was niet meer,
Dat aan dien bos en ziel en leven
En vuur en speling wist te geven:
Het hemelsch oog, welks waterblaauw
Eens wemelde van gloed en luister,
Stond onbezielt en dof en duister.

De Ridder vat haar hand: en flauw
Drukt zy, nog onbekwaam tot spreken,
De zijne, als teeder vriendschapsteeken:
Maar o! die flauwe handdruk deed
Het broederhart van huid'ring rillen
En elken pols en zenuw trillen:

Die schetste hem al wat zy leed.

‘Kom, volg! van 't woên der hel
Wil ik, mijn Zuster! u bevrijden!’ -

‘Hoe, ik? (versta ik wel?)
Den zeek'ren drempel overschrijden
Der stille bedecel?
Mijn Broeder! hier, hier ben ik veilig!
Deez' plaats, alleen deez' plaats is heilig,
En weert des Boozen gruwzaam woên.
Wat zoude, indien ik u kon volgen,
Voor 's Hemels wraak, zoo fel verbolgen,
Dit Huis, om my gespaard, behoên?’ -

Wat deed de Held? Een vrouw bewond'ren,
Die, levend nog, zich wijdde aan 't graf,
Om slechts de welverdiende straf
Van 't hoofd des booswichts af te zond'ren,
Die tot haar lijden oorzaak gaf?
Of trachtte hy door redeneering
Haar af te brengen van 't besluit,
Zoo stellig, schoon zoo zwak geüit?
Neen, opgeleid in zwaardhanteering,
Wist hy de waarheid van deez' leering:
‘Spreek nimmer veel, is 't hand'lenstijd,

Of 't vroeger voordeel raakt ge kwijt.' -

Hy grijpt (wat bleef hem anders over?
 Hem maakte plicht tot vrouwenroover)
 Haar wakker aan en slaat den arm
 Voorzichtig, doch met kracht, om 't midden
 Der eed'le vrouw, wier zacht gekerm
 Zijn opzet vruchtloos wil verbidden,
 En voert zijn dierb'ren buit
 Den bangen kerker uit.

Des Ridders klepper, door zijn Heer
 Getoomd, staat vaardig, stampvoet weêr,
 En hinnikt, woest, zijn meester tegen,
 Toen deez', beleidvol, doch in haast,
 Zijn zuster voor den zadel plaatst,
 En straks, na haar, is opgestegen.
 Daar viert zijn hand de teugels los,
 En voorwaart; voorwaart snelt het ros.
 Weêr galmt en poort en brug 't geklots
 Der hoef terug met dof geklater.
 Dan hoor! wat wil dit vreugdgeschater?
 Die juichtoon, die door 't Huis weêrklinkt
 En Adelaert in de ooren dringt?
 De Held ziet, zorgend, om zich heenen:
 Dan 't paard vliegt pijlsnel over 't dal:

Het Huis is voor zijn oog verdwenen:
 Hy hoort alleen den laatsten knal
 Van 't jubelend triomfgeschal.

Het paard ijlt voort: geen zonnestraal,
 Geen bliksemflits zoo snel.
 ‘Bedaar, mijn ros!.... Bedwing.... bepaal
 Uw draf.... te woest.... te snel!’
 De klepper let niet op die taal,
 En hijgend klinkt ten tweedemaal
 Het vruchteloos bevel:
 De ruiter kort de teugels op;
 Het paard duikt voorwaart, schudt den kop;
 De toomriem knapt en breekt:
 De ruiter grijpt de manen aan
 En kan nu zelf niet meer verstaan
 De woorden die hy spreekt.
 En in zijn arm ligt, reeds ontbloot
 Van spraak en ademtocht,
 Zijn zuster neêr, wier starende oogen
 Hem wijten, dat zijn roek'loos pogen
 Haar nieuwe ellende wrocht.
 Nu zoekt hy, peinzend, uit te vorschen,
 Waarom het dier, dat zoo gedwee
 Zijn wakk'ren meester plach te torschen,
 Thands teugel kent noch dwang, noch beê...

....Hy peinst.... o God! een lichtstraal schiet
 Hem plotsling voor den geest!
 'Ik at of dronk op 't Burchtslot niet;
 Dan ach, 't onwetend beest?....
 Het at, het dronk.... door mijn bedrijf!....
 Wee onzer!.... 't heeft de hel in 't lijf!' -

De Ridder heeft, van schrik gedreven,
 Een naauwlijks hoorb'ren gil gegeven;
 Maar door dat flauw geluid ontzet,
 Vloog 't paard verwilderd voort,
 Als of 't de schorre krijgstrompet
 Had aan zijn zij gehoord.

't Holt verder! verder! 't ijlt, het rent
 Met onbesuisd geweld.
 Ach! is geen sterv'ling hier omtrent?
 Geen mensch op 't open veld?
 Vergeefs is nog des Ridders hoop
 Of eens vermoeyenis den loop
 Van 't dier bedwingen mocht;
 Het streeft vooruit, van 't helsch banket
 Doorvoed, dat hem was voorgezet,
 En tart den versten tocht.

Voort! over weide, sloot en dijk
 En heg, en modderpad:
 Door biezen, moesland, heg en slijk;
 Langs dorp, kasteel en stad.
 Min onweêrstaanbaar is de wind
 Dan 't onbeteugeld ros:
 't Giert even luchtig en gezwind
 Door vlakke en kreupelbosch.
 De Ruiter, duiz'lig en ontsteld,
 Slaat, daar hy zuchten kan noch bidden,
 Het oog, dat vol van tranen zwelt,
 Op de eed'le vrouw, die om zijn midden
 Werktuiglijk zich heeft vastgekneld.
 Nog wil hy onder 't verderrijden,
 Van 't paard zijn zuster af doen glijden -
 Doch neen! een al te groot gevaar
 Berokkende die poging haar!....
 't Moeras is diep aan alle zijden.
 Zijn hoofd wordt duiz'lig: 't is of grond
 En lucht en water draait in 't rond.
 De boomen buit'len als beschonken:
 't Uitspansel wervelt als een wiel.
 De starren springen op, als vonken;
 't Is of de maan der lucht ontviel,
 En dwarrelt op de Lekkerstroomen....
 .... Want reeds was aan zijn groene zoomen

De ontomb're klepper aangekomen.

De somb're nacht spoed heên, wijl 't licht den ochtend meldt,
 En de opgetrokken damp in 't morgenrood versmelt.
 Weêr komt een nieuwe dag den mensch, by 't zorgverlengen,
 Niet nader by zijn wensch, maar by zijn einde brengen.
 Dan, steeds dezelfde, spreidt de machtige natuur
 Den milden rijkdom uit van 't eerste scheppingsuur.
 De zon blijft even schoon de vochtige aard doorgloeien,
 De statige rivier met zilv'ren waatren vloeien,
 Het dal in zomerpracht met bloemen overdekt;
 Wijl 't koeltjen lieflijk zuist; verfrisschend opgewekt.
 Onsterflijk mensch! aanschouw die wond'ren, zoo verheven,
 En roep dan, in uw trots: 'Werd alles my gegeven!' -
 Aanschouw die wond'ren wel: gy moogt die heden zien;
 Zy keeren morgen weêr; maar niet voor u misschien!
 En laat, wien 't lusten moge, u 't vriendschapsoffer brengen,
 Noch aard, noch hemel zal om u één traantjen plengen:
 Geen blad, dat dorren, en geen wind, die ten gevall
 Van u, van 't menschlijk ras, één zuchtjen aêmen zal;
 Maar 't knagend wormpjes zal uw grafsteê binnensluipen,
 En juichend om dien buit het rottend lijk doorkruipen.

't Is dag; de middagzon stijgt, rijk in luister, op,
 En gloeit in 't leien dak van Jaarvelds torentop.

De eerwaarde Burchtheer treedt, met zilverwitte hairen,
 Maar, nog bezield van 't vuur der eerste levensjaren,
 Den rijken erfgrond af, dien hy te lang verliet
 Voor de Overzeesche kust. Door alles wat hy ziet
 Verteederd en verjongd, stelt hy, met welbehagen
 Zich 't heil voor oogen, om zijn leste levensdagen
 Vereend te slijten met zijn telgen, hem zoo waard:
 Zijn wakk'ren tochtgenoot, den fieren Adelaert,
 Zijn minzame Adelheide, en haar gemaal, die tevens
 Zijn medestrijder en de redder was zijns levens.
 Hy maalt zich zelve reeds dit drietal, aan zijn disch
 Vergaderd, wijl 't geluk de vierde gastvriend is.
 Hoe kalm, hoe lieflijk zal zijn leven grafwaart loopen:
 De tijd zal ongemerkt zijn leste krachten sloopen:
 En, heeft niet, in den arm van 't dierbaarst huisgezin,
 Het droevig scheidensuur, het sterflot, zoetheid in? -

Ach! waarom laat de geest zich door verbeelding streelen
 Met de onvervulb're hoop op lachende tooneelen?
 Of zoû het schijn geluk, dat ijdel droomgewrocht
 Van 't schimmenteelend brein, dat, altijd opgezocht,
 Ons even snel ontvliedt, vergoeding kunnen geven
 Voor al de ellenden, die de waarheid doet beleven?

De Heer van Jaarsveld kwam, in zoete mijmery,
 De groene boorden van den Lekstroom naderby,

En zag, met lachend oog, hoe blijde visschersscharen,
 Het heldervlietend nat al zingend opgevaren,
     De stevens wendden naar de bakens van hun net,
     Tot schrik van zalm en steur des avonds uitgezet.
 Sints weinig dagen in zoet Holland weêrgekomen,
 Had nog de grijze Held een schouwspel niet vernomen,
     Dat reeds hem dierbaar was in 't prilste van zijn jeugd
     En thands, by 't wederzien, des grijsaarts hart verheugt.
 Hy haast zich derwaart heen en treedt een vaartuig binnen;
 Men steekt van wal en wendt, met welberaden zinnen,
     Den steven om by 't net, dat, opgesjouwd met kracht,
     Van heel een waterzoô de holle schuit bevracht.
 Dan hoe! wat doet op eens den visscher weêrstand vinden?
 Hy poogt, maar zonder vrucht, het net hier op te winden:
     De bakens ligt op zij, daar gist'ren ingeplant:
     En 't water kringt en klokt door 't opgeborreld zand:
 Nog meer: by d' eersten schok aan de ondersim gegeven,
 Is midden tusschen 't kroos een sluier weggedreven.
     De Burchtheer, meê verbaasd, werpt zelf den polsstok uit,
     Die, voor hy grond raakt, op een wijkend ligchaam stuit.
 Nu tijgt de jeugd aan 't werk met haken, touwen, dreggen:
 Nu haasten zich alom de barken by te leggen:
     Men vindt, in 't net verward, onkenbaar door het slijk,
     Een zielloos ros: men zoekt nog verder, en het lijk
 Eens oorlogsmans rijst op en treft des Burchtheers oogen.
     Dan, wijl hy 't nadert, van een heimlijke angst bewogen,

Daar valt een vrouwerif in 't wagg'lend hulkjen neêr...
Rampzalig Vader! ach! gy hebt uw kinders weêr!...

Wenden wy de treurende oogen van 't beklaglijk schouwspel af.
Aan zijn diep beschreide panden richtte vaderzorg het graf;
Dan, eer 't praalgebouw voltooid was, sliep de vader by zijn kroost.
Ach! hoe had hy kunnen leven, zonder kind'ren, zonder troost?

Gy, waarheen, gy heldenscharen? Wien bedreigt uw krijgsgeschal?
Honderd Ridd'ren, honderd Knapen, zwoeren saêm ter Leedes val:
Laat genoeg, na zooveel gruwlen, zal het uur der wrake slaan.
Eind'lijk wordt de steen des aanstoots uit ons midden weggedaan.
Moedig trok die krijgsmacht heenen, om dat hemelgergend slot,
Waar zoolang met eer en godsvrucht, deugd en reinheid was gespot,
Uit te roeien tot den bodem. - Dan onnoodig bleef 't geweer,
Tot dien heirtocht uitgetrokken; - 't Huis ter Leede was niet meer.
Op de vloekb're plek gekomen, waar voorheen het Burchtslot stond,
Vond men enkel puin en asschen op den uitgeblaakten grond: -
Want zoolang nog Adelheide 't Huis ter Leede had bewoond,
Was, om haar, en om haar godsvrucht, gade en slotgevaart verschoond;
Maar zoo ras de macht eens broeders haar den kerker had ontschaakt,
Was het uur van straf geslagen, was de heil'ge band geslaakt,
Die des Boozen legerscharen tot dat oogenblik weêrhield.
De aarde gaapte, vlammen loeiden, en de Burchtmuur was vernield.
Sidd'rend zag het eedverwantschap naar zijn overblijfsels heen;

^{aanl.}Niemand, die vooruit dorst treden, zonder 't staamlen van gebeên:
Eindelijk trad een Priester voorwaart, en de langverwenschte grond
Werd van vloek en ban ontheven en gezuiverd door zijn mond.
Angstig vroeg men, of het lichaam van ter Leedes fieren Heer,
In den puin hoop niet ontdekt waar'? doch men vond het nimmer weêr.
Moest zijn lijk tot asch verbranden door het woest geweld der vlam?
Was 't de Helvorst, die zijn dienaar naar den afgrond met zich nam?
Blijf het droef geheim verholen, dat zich nooit verklaren zal,
En moog 't laatste nakroost ijzen van ter Leedes schrikb'ren val.

Aanteekeningen op Het huis ter Leede.

Bl. 10, reg. 5:

Daar droeg ik Floris' vaan.

Van Floris den III, Graaf van Holland, die in den jare 1189 ter kruisvaart trok en te Antiochiën overleed.

Bl. 13, reg. 12:

De Heer van Lederdam.

De Heeren van Lederdam waren uit een zijtak van het oud en aanzienlijk huis van Arkel; Johannes, de vijfde van dien naam, Heer van Arkel, deelde in den jare 1141 zijn erflanden met zijn beide broeders: aan den oudsten, Volpert genaamd, schonk hy het stedeken en het slot Lederdam, benevens de heerlijkheid Schoonerwoerde met alle hare gerechtigheden: uit dezen zijn de Heeren van Lederdam gesproten. De jongste broeder, Hugo, bygenaamd Butterman, (die, volgens de getuigenis van Beka, *in Hereberto, de beste ridder van al Duytsche lant was,*) ontving de Heerlijkheid Biddersloot en het dorp Blockland, alsmede de Heerlijkheid Spijck met hare onderhoorigheden. Zoowel deze, als zijn broeder van Arkel, sneuvelden in den beruchten Grimbergschen oorlog.

Bl. 16, reg. 1 v. ond.:

Adelheide
Van Jaarsveld, Oudkoop en Ameide.

De Heeren van *Jaarsveld*, (eene heerlijkheid en dorp in de Lopikerwaard, ten zuiden van den Lekstroom, over het land van Vianen gelegen,) zijn in de vaderlandsche geschiedenis, vooral der veertiende eeuw, zeer vermaard geweest.

Ameide, een leen van het Utrechts Bisdom, is aan de rivier de Lek, 5000 schreden van Vianen, gelegen. Voorheen was het een stad met poorten, gelijk uit oude brieven van 't jaar 1300 kennelijk is. Beter schreef men *Hameide*, als voerende het geslacht van dien naam, drie *hameiden* of slagboomen, als zweevende balken (*fascés alezées*) in zijn wapen.

Bl. 18, reg. 4 v. ond.:

Ons negenjarig eedverbond.

De onbekende schrijver van het *beknopt verhaal der levens en daden des Heeren van Arckel*, door den vlijtigen verzamelaar Matthaeus in zijne *Analecta* (Parte VIII) bewaard, heeft ons de geschiedenis overgeleverd van twee Heeren van ter Leede, vader en zoon, die met den Boozen een verbond hadden aangegaan: dezelve luidt, uit het latijn van dien tijd vertolkt, in dezer voege:

‘De Heer Folpert van ter Leede en Haestrecht, den voorspoed van den Heer van Arckel, zijnen bloedverwant, benijdende, trachtte hem op alle wijzen afbreuk te doen of te doden; want deze Heer Folpert van ter Leede was geheel boos, en men zeide van hem, dat hy den duivel hulde gedaan had, opdat hy lang zoude leven, en zijn' boozen wil tegen zijne vijanden erlangen. En toen hy dien machtigen Heer van Arckel, zijnen bloedverwant, niet in 't openbaar konde overwinnen, noch hem door kracht en geweld meester worden of doden, kocht hy heimlijk den kerkbewaarder van Arckel voor eene som gelds om, waarvoor deze, als de Heer van Arckel op den Heiligen Kersnacht met zijn gezin in de kerk was, al de kerkdeuren wel dicht zoude sluiten en vervolgens uitgaande, door het

luiden der kerkklok een sein zoude geven, op hetwelk hy (de Heer van ter Leede) met de zijnen zoude toeschieten en den Heer van Arckel vangen. De kerkbewaarder keerde, met geld beladen, verheugd huiswaart. Toen nu de Heilige Kersnacht daar was, kwam de Heer van Arckel, zijne huisvrouw zwanger te huis gelaten hebbende, met de zijnen ter kerke, om de Heilige dienst te hooren. In dezelfde nacht had, volgens de gemaakte afspraak, de voorzegde Heer van ter Leede in 't geheim hinderlagen gelegd ter oostzijde der kerk aan den oever der rivier. En toen de kerkbewaarder door eenen geheimen bode de komst van dezen Heer vernomen had, verblijdde hy zich zeer, en sloot dadelijk de kerkdeuren heel zeker; maar ziet! voor dat die verrader alles goed had bezorgd, was de Heer van Arckel, onbewust van dat verraad, door Gods beschikking, met twee dienaars de kerk uitgegaan om aan zekere behoefte te voldoen. En naauwlijks was hij een oogenblik buiten geweest, of de kerkbewaarder luidde de klok en ging weg, de kerk van buiten sluitende, zoodat men er niet in noch uit konde gaan. De Heer van ter Leede, het klokgelui hoorende, sprong dadelijk met de zijnen uit de hinderlaag op en omzette de kerk, wanende den Heer van Arckel met al zijn gevolg te zullen verbranden, en stak de kerk aan alle hoeken in den brand, zoodat er niemand uit konde geraken: en al die er in waren met al de eerwaardige geestelijken, één uitgezonderd, kwamen in de vlam om. Toen nu de Heer van Arckel uit den geweldigen brand der kerk en het geschreeuw zijner onderzaten ontdekt had dat zijne vijanden hen overvallen hadden, zuchtte hij zwaar, en bleef, leed dragende over het lot der zijnen, tot het aanbreken van den dag in hetzelfde steenen huisjen, hetgeen hecht gebouwd en met eene sloot omringd, dicht bij de kerk stond. De Heer van ter Leede, nu zeer verheugd zijnde wegens het begane schelmstuk (want hij dacht dat de Heer van Arckel nu al omgekomen was) keerde spoedig met de zijnen naar Lederdam terug. Toen het nu dag was geworden, trad de Heer van Arckel, wetende dat zijn vijand vertrokken was, weenende binnen de kerkmuren, en vergaderde de geblakerde lijken, welke hij voor het altaar van het

Heilige kruis in diezelfde kerk begroef. Dit verricht hebbende, en het verraad van den kerkbewaarder naar waarheid vernomen hebbende, gelastte hy, dat men denzelven wel heftig zoude pijnigen, aan stukken houwen, en halflevend verbranden. En zoo kwam die ellendeling ellendig om. De booze en heiligschennende Heer van ter Leede, vernomen hebbende, dat de Heer van Arckel uit zulk een gevaar ontkomen was, was hoogst verbolgen, en meende eerst dat hy door den kerkbewaarder bedrogen geweest ware; doch de ware toedracht der zaak ontdekt hebbende, vervloekte hy de booze geesten; en omdat hy zijn schelmsch voornemen niet had kunnen ten uitvoer brengen, trok hy uit schaamte voor zijne vrienden een wijl naar de bovenlanden. Teruggekeerd zijnde, doorgroef hy een' dijk in het land van Arckel, zoodat er by den hoogen vloed veel menschen omkwamen. Vervolgens, toen hy aldus in weinig tijds veel kwaad op kwaad had gehoopt, en op zekeren dag te Haestrecht bij Gouda in Holland met byna alle zijne vrienden banketteerde, en, na het maal, beschonken zijnde, in hun midden op de stoep stond, verdween hy op eens, met lijf en ziel, tot aller verbazing, weggerukt, en is sedert nooit weder verschenen. Maar, ter plaatse waar hy gestaan had, bleven drie droppels bloed op eenen steen. En vervolgens durfde niemand in het kasteel van ter Leede blijven wegens het ijsselijk geweld en de schrikkelijke verschijningen die aldaar plaats vonden, waardoor al die er binnen waren, ook zy die vroom waren en zich gebiecht hadden, heen en weder van plaats tot plaats gesmeten en gestooten werden met veel pijn. Pelgrim was zijnen vader Folpert in zijn gebied en in zijne boosheid opgevolgd, een oorlogszuchtig man, en zoo slecht, dat het twijfelachtig scheen, wie van vader of zoon de prijs der kwaadaartigheid en godloosheid verdiende: deze liet het kasteel afbreken en aan de rivier, ter oostzijde der stad Lederdam weder opbouwen. Ook deze, zegt men, had den duivel hulde gedaan, op deze voorwaarde, dat hy zoolang voorspoedig zoude leven, tot dat hy met een paard de rivier zoude overvaren; maar, als dit geschiedde, dan moest hy weten, dat hy zonder fout terstond zoude sterven en eeuwig verdoemd zijn. Deze nu, hopende den duivel

te zullen bedriegen, gelastte den zijnen, dat men nooit in zijn schip, wanneer hy zelf voornemens was te varen, een paard zoude toelaten. En op deze wijze in weelde en boosheid voortlevende, droeg hy der kerken niet alleen geen ontzag toe, maar beroofde die zelfs waar hij konde. Toen hy eindelijk, door Gods lankmoedigheid lang gespaard, zich, schoon reeds oud wordende, niet bekeerde, gebeurde het in den jare 1304, den dag na Maria Hemelvaart, dat hy, met veel gewapende medeplichtigen zijner boosheid, in het Stichtsche grondgebied was gevallen, en aldaar sommige dorpen verwoest, de armen beroofd en veel gruwelstukken gepleegd had; maar toen hy met veel gevangenen en buit als overwinnaar terug trok, vervolgden hem de vijandelijke benden, hunne gevangenen terug willende, en de geleden schade op hem verhalen. Toen hy en de zijnen dit gewaar werden, haasteden zy zich in onderscheidene vaartuigen (tot dat einde aldaar beschikt) sloop te gaan, en hy zelf met zijne vloekgenooten in een schip bij Beusichem willende ingaan, en niet ver van den wal af, de Lek ingevaren zijnde, ziet, daar kwam een verschrikkelijk zwart paard aan, zoo vreesselijk hinnikende, dat allen zich verzetteden, hetwelk met snelle vaart, op eene verwonderlijke wijze in het vermelde schip sprong en door zijn gewicht hetzelfde zoodanig bezwaarde, dat het als een steen in de diepte verzonk met al die er in waren, welke allen, zonder dat er een ontkwam, verdronken zijn. En met hem was Heer Aernout van Bueren, kanonnik der Utrechtsche kerk, met veel andere edellieden, die allen in het water omkwamen.’

Tot dus verre het verhaal des Kronijkschrijvers. Om redenen, welke den dichter niet onverschillig kunnen zijn, heb ik den tijd en de toedracht der voorvallen veranderd. De Heer van Lederdam, in dit gedicht voorkomende, is een persoon van eigen vinding.

Bl. 34, reg. 12:

*Die voormaals, in der Wilten tijd,
Door Willebord was ingewijd.*

Zonder my te verdiepen in het hoogst moeilijke en door bekwame

oudheidkenners nooit geheel uitgemaakte vraagpunt, of de Wilten, zoo zy al immer bestaan hebben, werkelijk het tegenwoordige Zuid-Holland, het Sticht en misschien ook een gedeelte van Gelderland bewoond hebben, zal ik my vergenoegen het een en ander mede te deelen aan diegenen mijner lezers, welke eenige opheldering dienaangaande verlangen mochten.

Volgens *die cronike of die hystorie van Hollant, van Zeelant ende Vrieslant ende van den Sticht van Utrecht*, door *Gheraert Leeu ter Goude in Hollant*, a^o. 1478, moet hun oorsprong al vrij oud zijn: men leze, en geloove zoo men wil:

‘Voer die gheboorte ons heren ihesu cristi dusent hondert ende sesē tsestich iær, soe staken hē te samē die sicambriene die mē nv franschs hiet. en □ quamē mit veel schepē over die zee ende wouden in brutangen wesen om dat lant te winnen. soe dat si verstaken mitten wynde en quamē gheuare an die zeeusche cust. En doe die slauen vernamen soe hadden sie sommighe scepen en □ toghen op ter zee tot die sicambriene. daer si tegens streden. ende wonnen hem alte groten roef of ende sloghen veel volcs. ende behilden al hoer scepen. ende quamē soe weder te slauenburch daer omtrent daer nv vlaerdinc staet. mer dat oude vlaerdinne dat staet nv verde in die maes. Dit volk deze slauen gheneerden hem ter zee ende in dē woude. en □ creghen veel kinder te samen. soe dat si hem stroyden. ende toghen een groet deel woenen ouer die maes dat nv zuythollant hiet. Die ander toghen in zeelant dat een groet onbewoent eylant was Ende plaghen hem te gheneeren ter zee met visschen ende mit roeven. Dus worden die luden zeelanders ghehieten. Die ander die in zuythollant woenden die hieten die WILTEN en gheneerden hem mit scapen mit coyen ende mit paerden. Voer die gheboorte ons heren ihesu cristi CCC en XXX iær. doe wort gheboren die machtighe coninc Alexander die alle die werelt wan mitten swaerde. maer die wilde slauen liet hi wesen. want hi daer niet af en wiste⁽¹⁾....

- (1) Hoeveel schrijvers en *critici* zijn er niet, die zich in moeilijke en diepzinnige nasporingen en redeneeringen begeven, en tot slotsom hunner overwegingen een minder zeker bewijs voor hun stelling aan de hand doen, dan de wijsgeerige Gheraert Leeu van ter Goude te dezer plaatse verschaft.

⁽²⁾ ‘Anthonius⁽³⁾ quam mit syn volk doer aelmaengen. ende doert duutsche lant ende quam int nedersassen lant dat nv vrieslant is Daer hi biden stroem van den rijn maeckte een veste mit enen toern. en □ deden hieten Anthonia nae hē seluen dat nv vtrecht is. En □ dit was na os here gheboert LXV iaer Daer nae staken hem te samen die slauen ende die wilten. dat was dat volk dat in zuythollant woende Dese quamen mit groter macht. en □ belagen dese toern anthonia die se wonnē. en □ verslogen vele volcs⁽⁴⁾. En die toern die te voren hiet Anthonia. die deden si hietē Wiltenburch. en □ bleven daer woenen. En □ en begheerdē niet dan onvrede en □ si en lietē nyemant mit vreden. soe dat si ouer menich iaer die slauen dat nv hollanders syn Die nedersassen dat syn nv vryesen⁽⁵⁾. ende die wilten syn nv die sticht van vtrecht. Dese quamen mit veel scepē. ende toghen den rijn op. ende deden grote scade in dat hoghe aelmaengen si beheerdē. en brandē en dedē grote scade int keyserrijk. Mer doe dat die keyser valentiniaen vernam hoe dattet dit onvroede volc makeden. soe stac hi te

- (2) Ik sla hier het verhaal over van een ruim tijdvak, waarin de kronijkschrijver, onder meer andere wetenswaardige zaken, de oorlogen der woeste slaven tegen Julius Cesar, Augustus en Claudius verhaalt, alsmede de belangrijke beschrijving van *dat groete wout sonder ghenaden*, in de nabyheid van Vlaerdingen gelegen, 't welk vol was ‘*van beeren - va euer swyn - van wilde stieren.*’
- (3) Deze was, volgens het gevoelen der kronijkschrijvers, een Romeinsch ritmeester (*tribunus militum*) van het geslacht der *Colummen*, die met een Romeinsch raadsheer, GRANUS geheeten, Neroos wreede dwinglandy herwaart ontvlucht was. GRANUS bouwde *Aquagrani* (Aquis Granum) nu Aken: ANTONIUS de vesting *Antonina*. Van dezen ANTONIUS COLUMMA zoude het geslacht der *Zuilen* zijn afgestamd. Die hiervan meer begeert te weten, leze JOHANNES DE BEKA *Chronicon*, de *Cronica de trajecto et eius episcopatu*, EGGERI BENINGA, Hist. van Oostfriesland, JAN VELDENAAR, *fasciculus temporis* 1480, de Oud-Hollandsche Kronijk te Dordrecht herdrukt in 1620, enz.; alsmede de schrijvers van lateren tijd, die over deze geschiedenis gehandeld hebben, en in aller handen zijn.
- (4) Dit zoude geschied zijn omtrent 120 jaren na de stichting van gemelde vesting, in 't jaar 186.
- (5) Dit bevestigt ook MELIS STOKER in zijne rijmkronijk, als hy zegt:

Die Neder Sassen heeten nu Vriesen.

samen een groet moghende heer. en haeste hem nederwert om dit wrede volc wedertestaen. soe dat hi die auentuer hadde dat hise verwa. en □ bedwoncse onder die roemsche wet⁽¹⁾. En □ hi benam hoer alle hoer scepen. en quam den ryn neder ende verwoeste wiltenburch. En □ doe toegh die keyser voert in der wilder neder sassen lant. ende bedwanc se ondër die van roemen En □ om dattet soe couden lant is. soe dedent die romeynen vrieslant hieten *Nochtan*⁽²⁾ dat dese vryesen noch al heiden waren. ende dienden heydēsche lantsherē tot noch wel CCC iaer Tot dat die edel hertoech puppijn van den lande regneerde. die den eersten hertoch⁽³⁾ van brabant was dat doe oestenryc hiet. Dese bedwanc se totten heylighen kersten gelove. Hierna langhe tyt. soe staken hem weder te samen die slauen die vryesen en die wilten met al ten grote volc. ende toghen in oostenryc. dat nv brabant hiet. ende in vrancryc ende versloeghen alten grote volc ende brochten alten grote roef mit he te huus. en en waren niet te vreden als sie mit vreden mogten leuen....

Nae die gheboorte ons heren ihesu cristi CCCC en XVI iaer. soe staken hem te samen die vryesen mit horen coninc egistus en horsus sinen broeder. en □ mit de wilde wrede slauen ende toghen ouer in enghelant. en □ verdreuen daer wt die engelsche brutoen ende beheerden dat lant selver Ende settē daer coninghen in nae hoer selfs goet dencken Daer nae keerden sommighe weder. mer veel bleven daer Ende van desen coninc egistus gheslacht soe wort gheboren sinte willibrort. sinte ieroen. en □ sinte aelbrecht die tot egmondt leydt Daer nae doe die vriesen mit den slauen weder wt

- (1) Dit geschiedde volgens VELDENAAR in 't jaar 387.
- (2) Ik laat wederom aan taalkundigen over, te beslissen in welke beteekenis dit woord te dezer plaatse moet opgenomen worden.
- (3) Hertog (*Dux*) noemde men by de Franken den landvoogd: Graaf hem, die een ondergeschikte zending had. Beide ambten waren tijdelijk, niet voor 't leven, veel min erflijk. Zie MATTHAEUS, de *nobilit. lib. II. cap. 5. sqq.* Pepijn was daarenboven geen Hertog, maar Hofmeester, en Brabant nog weinig onder dien naam bekend. Hendrik de Derde heeft het eerst den tytel van Hertog van Brabant gevoerd, gelijk MEYER in zijne jaarboeken getuigt.

enghelant quamē en □ niet en wiste wat si doen soude⁽¹⁾. doe toghen sie mit malcander in dat wilde wout sonder ghenade Ende verdreuen daer toe die wilde beesten ende makeden eenen burch daar nu leyden staet Ende setteden daer een casteleyn op mit veel volcs om dat wout te bewaren Ende van dezen casteleyn soe quamen veel kinder. ende enē soen die lem hiet. ende was alten vroemen man soe dat die wilten hem coren tot eenen heer van wiltenburch, dese heer lem die wan enen soen die dibbout hiet dese dibbout wort daer nae coninc van vrieslant en hadde een wyf die eē reusinne was daer hi veel kinderen aen wan ende oec enen soen die lem hiet dese lem wort ridder. ende stichtede die stede van haerlem. ende hietse nae hem selven heerlems stat. Ende van desen heer lem soe wort gheboren die machtige coninc eselloor Deze coninc eselloor was dus gheheten om dat syn oren soe lanc waren oft een esel hadde gheweest. Oec soe was hi seer groet Ende hadde een wyf die oec een reusinne was. daer hi veel kinderen aen wan ende een dochter die daernaē coninc-inne van vriesland was Dese coninc eselloor was coninc van den slauen dat nv hollanders syn. Dese coninc eselloor dede maken bi voerburch een alten groten casteel. soe dat men syns ghelyc niet wiste van grootheyt noch van hoecheyt Dese coninc eselloor die leuede seer langhe ende van hem quam een bastaert die valc hiet Dese was dus gheheten om dat syn oghen soe rond ende so claer waren oft een valc hadde gheweest Deze valck stichte eē groot casteel an die noert side van den bosch en dedet hieten valkenburgh En in deser manier. so wort dat lant van hollant eerst bewoent. mer dit volc was noch al heyden noch meer dan anderhalf hodert jaer. daer nu tot dat sinte willebrort qua wt enghelant mit veel goeder priesteren. ende bekeerde dat lant van hollant totten heylighen kersten ghelove....

.... Coninc dagombaert⁽²⁾ die belach wiltenburch. Ende in

(1) Wederom een zeer merkwaardige redegeving.

(2) *Dagobert de eerste*, koning van Frankrijk en Austrasiën, zoon van Clotarius den Tweeden.

desen tiden als men voer wiltenburch lach. soe waren veel goeder luden wt tricht verdreven Dese laghen mede in des conincs dagombaerts heer voer wiltenburch Daer nae wort wiltēburch opghegheue behoudelic die daer in waren ende kersten wouden werden. Dat si haar lyf ende haer goet soudē houden enke si soudē ghedoghen dat die ballinghen van trich mit hem in woenen soudē Ende hier mede was alle die onlede ghesoent En □ doe gaf hem die coninc enen nuwen naem en hietet vtrect en in latyn traiectum En daer moste mē vertollen van allen goedē dat den ryn nederqua Dese coninc Dagombaert die stichte tot vtrect die eerste kersten kercke en die eer sinte thomas den Apostel Ende dit was in 't iaer ons heren VI hondert en XLVIII.'

Bladz. 35, reg. 1.

Was Zarfats heerlijk wonderwerk enz.?

Een wonder, hetwelk insgelijks aan dat van Zarfat denken doet, en in het begin der veertiende eeuw te Gorkum zoû zijn voorgevallen, vinden wy mede in de vroeger aangehaalde Kronijk der Heeren van Arkel vermeld. Het verhaal, in onze taal overgezet, luidt als volgt:

‘In de stad Gorkum leefde zeker burger, Geroncus genaamd, rijk en welgesteld, doch hoog zuinig, die dagelijks gerst, tarwe en andere granen gewoon was te verkoopen. Deze, een schralen tijd voorziende, had al de zolders zijner woning volgepropt met allerlei graan en peulvruchten, hopende daarvoor, in den tijd van nooddruft, den koopers geduchte sommen gelds af te persen: als hy zijn zolders sloot, zoo ook sloot hy zijn hart, weigerende tevens een aalmoes aan de noodlijdenden te geven, en zijn koren te verkoopen aan hen die gaarne betalen wilden: vermits hy hoopte, dat het gebrek aan voorraad verdubbelen en hy by gevolg een dubbelden prijs voor zijn eetwaren maken zoû. Daarentegen woonde in dezelfde stad, by de vischbrug, op den hoek der Noorderstraat, een vroome weduwwrouw, God vreezende en den ongelukkigen een medelijdend hart toedragen-

de; welke in de dagen des hongersnoods een vollen korenzolder overhebbende, aan de armen en noodlijdenden, die om Gods wil eene aalmoes vroegen, met vriendelijk gelaat en uit vrijen wil hare tarw uitdeelde, zoodat zy weinig of niets overhield, zijnde zy weinig bezorgd voor den dag van morgen, en alles aan God overlatende, dien zy hoopte dat als de Vader van alle vertroosting en liefde haar niet begeven zoû. Nu gebeurde het, op een' dag, dat deze godvreezende vrouw met haar gezin aan het middagmaal zat, dat zich een arm vrouwtjen met veel kinderkens by haar vervoegde, jammerende en klagende en der weduwe verzeerende, dien ganschen dag, ja, van den middag des voorgaanden af, met hare kinderen geen brood geproefd te hebben, en om Gods wil voor haar en de haren een aalmoes afsmeekende. De vroomme weduwe, over dit verhaal getroffen, gelastte haar dienstmaagd, dat arme gezin binnen te laten en by den haard te brengen om zich te verwarmen, en voorts een meelvat van den zolder te halen, opdat die kinderen niet van honger bezwijken zouden: waarop de dienstmaagd morrende en ontevreden antwoordde: “wy hebben slechts drie meelvaten meer in huis: waarvan zullen wy leven, wanneer die ledig zijn? want zelfs voor geld is er geen koren te bekomen.” “Ga,” zeide de weduwe, “en geef haar om Gods wil van ons meel, als ik u gelast heb: God zal zorgen. Den nooddruftigen kan ik niets weigeren, zoolang ik iets over heb.” De dienstmaagd ging dan grommende naar boven, en ontsloot den zolder; dan ziet, daar was de gansche zolder vol van uitmuntend meel, zoodat het, bij het openen der deur, de trappen af tot beneden in den gang stroomde, en dat de meid luidkeels het huisgezin byeen riep om de wondere weldaad Gods te aanschouwen. Haren zolder dus gevuld ziende, dankte de uitverkoren weduwe den Gever op het nedrigst, en gelastte terstond den omroeper langs de straten uit te roepen, dat alle armen en noodlijdenden, die om Gods wil meel voor niet verlangden, tot haar zouden komen, en dat zij aan een iegelijk naar zijn behoefte rijkelijk uit zoude deelen. Dit verwekte vreugde in de stad, te meer, toen door de hemelsche liefdadigheid het graan dagelijks vermeerderde. Dan de voorschreven Geroncus, zijn zolders vol koren

hebbende, en merkende dat de prijs van 't graan nu zeer gedaald was, ging zijn zolders ontsluiten om het graan te verkoopen, wanneer hy ontdekte dat het alles bedorven was, en zoo stinkend, dat het voor menschen noch beesten meer deugde, zoodat hy genoodzaakt was, 's nachts al dat graan in de rivier te werpen: en zoo had die gierigaart zich daarmede noch hemelsch, noch aardsch gewin verworven.'

Bl. 36, reg. 8:

Vergeefs gebeên, vergeefs geschreid.

Men verlieze niet uit het oog, bij het lezen van dezen en de vorige regels, dat, zoowel hier, als door het gansche gedicht, niet de Kristen van de negentiende eeuw, maar de monnik of zanger van de dertiende, die deze legende verhaalt, zijne gedachten, naar den geest van zijn' tijd, te kennen geeft. In zijn oog moest de bloote veronderstelling heiligschennis wezen, dat iemand, die met den Booze een verbond gesloten had, op de voorbidding van geloovigen aanspraak zoû kunnen maken.

Bl. 47, reg. 1:

Niemand die vooruit dorst treden, zonder 't staamlen van gebeên.

De vernieling van het kasteel *ter Leede* wordt by den onbekenden kronijkschrijver nagenoeg op deze wijze verhaald.

'Het kasteel *ter Leede* by *Lederdam* werd afgebroken, dewijl het zoo ijsselijk en ongenaakbaar geworden was wegens het gebulder van onderscheidene stemmen en den stank der vlammen, dat niemand het naderen dorst, daar hem de vreeslijke vertooningen, die aldaar plaats hadden, verlamd of ijlhoofdig terug deden keeren. Eindelijk naderden twee waaghalzen, wenschende dit te beproeven, op den middag dat vervaarlijk slot, beschouwden het eerst aan alle kanten en traden het eindelijk door een opene bres binnen. Na verloop van een korten tijd kwam de een zeer verschrikt de bres uitgelopen; dan toen de tweede hem spoedig volgen wilde, bleef deze op

het uiteinde dier bres als in den grond genageld staan, even of hy een geketend beeld ware. Terwijl hy in groote angst om bystand riep, beloofde hem zijn makker, die hem niet te hulp durfde komen, dat hy den priester van Lederdam zoude gaan halen met het lichaam onzes Heeren, om hem te verlossen. Terwijl deze nu zijn belofte volbracht, hoorde de andere, die altijd onbeweeglijk staan bleef, verscheidene vreesselijke stemmen en afschuwelijke lasteringen van Gods naam, zoodat hy schier ijlhoofdig werd. Toen nu de priester met een menigte volks aankwam, hoorde de ongelukkige waaghals een stem, die hem met een luid gelach toevoegde: “zoo de Schepper aller dingen u niet bewaard had en verdedigd, zoude ik u gewannen hebben als....” en hem vreesselijk schuddende, liet de Booze hem los. Uitgekomen zijnde, was hy een wijl buiten zich zelve, doch bygebracht zijnde, heeft hy, na God gedankt te hebben, aan een iegelijk, in tegenwoordigheid van het lichaam des Heeren, alles verhaald wat hy gezien en gehoord had. De schrik, dien hy aldaar had opgedaan, verlamde hem voor zijn leven lang. Dit wonder overal verspreid zijnde, was oorzaak dat nog lang daarna niemand het kasteel dorst naderen, totdat de voortreffelijke Heer *van Arckel*, op raad van vroomen mannen, dit slot met zijn onderzaten verscheiden reizen in plechtige processie omgetrokken was, zelf het lichaam onzes Heeren en het wijwater dragende, en het kasteel aan alle zijden door vroomen kerkdienaars met wijwater doende besprengen. En terwijl de dienst door de priesters in tegenwoordigheid der scharen verricht werd, baden allen met tranen en gebeden den Heer, dat Hy die plaats zoude zuiveren, en al de getrouwe dienaars van Christus, van dien tijd af zoude beschermen en bevrijden: 't geen ook geschied is: want na dien dag kon ieder de plaats vrijelijk naderen, zonder verschrikt te worden.'

Adegild.

Een wreeklust baart de nijt, het wreken een benouwen,
En het benouwen vaak een al te laat berouwen;
Hoe menig wreker is in eigen strick gestrict,
Mits dat de wrake keert en op sijn meester mickt.

VAN DER VEEN.

aant. Adegild.**Eerste zang.**

Noit vont men soet gewas omtrent een wilden tronk.

CATS.

Verschrik'lijk klonk, in 't heilig koor,
 Den Bisschop 's Konings taal in 't oor:
 ‘Neen Priester! keer naar Karels Staten!
 Ik zal mijn Goden niet verlaten.
 Ik gruw van uw verdoemingsleer.
 Wat zoude uw Paradijs my baten?
 Ik vind mijn oud'ren daar niet weêr.
 Moet ik voor eeuwig hen verliezen,
 Zoo lach ik in uw waterdoop,
 Zoo blijf ik met den grootsten hoop
 Mijn eigen hel of hemel kiezen.’ -

Dus sprak, vol spijt, de Vorst der Friezen,
 En schudde op 't kille marmarsteen

~~aan~~ Het water af van 't druipend been,
 Ontrukte woest aan 's dienaars handen
 Den zwaren mantel, bont van randen,
 En sloeg dien om de naakte leên.
 Het feest had uit. De lofgezangen,
 Die nacht zoo vruchtloos aangevangen,
 Der vroomen blijde dankgebeên,
 Vergeefs ten hemel opgestegen,
 Der Priest'ren jubeltoon - zwegen,
 By 't droef besluit dier plegtigheên.

Van heil'ge gramschap aangedreven,
 Van droefheid gloeiend en van spijt,
 Om zulk een hoon, op zulk een tijd,
 Hem en zijn' godsdienst aangewreven,
 Sprak Wollebrand, met dof geluid,
 Op 's Konings hoofd den banvloek uit.
 Men zegt niet of die schrikbre woorden
 Den grammen Vorst nog meer verstoorden:
 'k Geloof zulks niet, en op deez' grond,
 Dat Radbout geen Latijn verstond.

Hoe 't zij, der Friezen Majesteit
 Verliet Hoogwoudes kerk,
 Half lachend in haar grimmigheid
 Om 't onvoltrokken werk,

~~aan~~—En trad met menig wakker held,
 Die haar aan 't outer had verzeld,
 Naar de aangelegen dreef,
 Waar forsche Grimwald, die alleen
 De kerkdeur niet was ingetreên,
 Met 's Vorsten paarden, rap ter been,
 Zijn meester wachten bleef.

‘Hoe! reeds terug, mijn vroome Heer!
 Is reeds de klucht gespeeld?
 De Fransche Paap heeft, op mijn eer,
 U niet te lang verveeld.
 Dan zacht! ik Heiden moet hier zwijgen:
 'k Zoû anders licht mijn afscheid krijgen.’ -

't Was Grimwald, die deez' schamp're taal
 Zijn trotschen opperheer liet hooren,
 Zich weinig kreunend, welk onthaal
 Die vinden mocht in 's meesters ooren:
 't Was Grimwald, in der Wilten land,
 By woeste Heidenen geboren,
 Die niets van de inborst had verloren
 Door zijn geslacht hem ingeplant.
 Toen Willebord, die gids der vroomen,
 Op Wiltenburg was aangekomen,
 En daar zijn zetel had gevest,

Had Grimwald, die 't geloof bleef haten,
De boorden van den Rijn verlaten,
En in het Noordelijk gewest,
Toen nog aan Wodans dienst verbonden,
Een wellekom verblijf gevonden.
Van uitzicht onverschrokken, stout,
Van leden vlug en welgebouwd
En trotsch op lichaamskracht,
De voorste en zegenrijkste altijd
By feestvermaak en fellen strijd,
Op 't water en ter jacht,
Was by gemeen en edelliën
Ontemb're Grimwald ras gezien,
By Radbout hooggeächt.
De hoogheid van zijn trotsch gemoed
Was door de gunst van 't lot gevoed;
En hy bemerkte ras
Dat alles voor zijn macht zich boog,
Dat alles op zijn wenken vloog,
Dewijl hy in der volken oog
Des meesters gunstling was.
En wee den dwaas, die te onbedacht
Zijn gunst bespot had of veracht,
Zijn fierheid had getart;
Want nimmer had zijn wrokkende aart
Een vyand, hoe gering, gespaard,

~~aan~~En de oude vete bleef bewaard
 In 't onverzoenlijk hart.
 Van vele tochten was 't bestel
 Aan Grimwalds kloek beleid gegeven:
 En vaak werd onder zijn bevel
 Het roofschip over zee gedreven.
 Dan trok hy uit, op prijs belust,
 En gaerde buit op land en stroomen:
 Wee dan de jammervolle kust,
 Die hem geweldig aan zag komen:
 Wee dan 't bestoken land; want daar
 Was bloedgepleng en rouwmisbaar,
 En maagdenroof en priesterslaching: -
 En wolf en raaf, ten feest genood,
 Voldeden daar aan hun verwachting: -
 Want, vóór zijn standaard vloog de dood,
 En achter liet hy puin en nood:
 Terwijl de vlam der kerkgestichten
 Altijd zijn weêrtocht moest verlichten.
 Om zulke daân, om zulk een faam,
 Was hy den Koning aangenaam.

Deze echter bleef het antwoord schuldig
 Aan Grimwalds heimelijk verwijt,
 En sprong, met slecht verborgen spijt,
 Op 't gitzwart ros, dat onverduldig,

~~aan~~—Als deelend in zijns meesters leed,
 Een dof gehinnik hooren deed.
 Straks is de hofstoet opgestegen,
 En allen rennen, stout en vlug,
 Langs groen beplante kronkelwegen
 Naar 't vorstlijk Medenblik terug.

De morgen daagt: en Frieslands Koning
 Doet in zijn hooggebouwde woning
 Zijn fieren heldenstoet ontbiên.
 De toorn, die Wollebrand kon wekken,
 Is nog in Radbouts somb're trekken,
 En meer nog in 't bevel te zien,
 Dat hy den zijnen zal ontdekken.
 'Gaat,' zegt hy, 'wakkere edelliên!
 En meldt aan Radbouts onderzaten
 Zijn onherroep'lijk, vast besluit.
 Ik ban, nog dezen dag, mijn' staten,
 Al wie zich Krist'nen heeten, uit.
 Voor weêr de dag zijn ronde sluit,
 Moet elk van hen mijn rijk verlaten:
 Dat, wie mijns ondanks, bleef,
 Door 't wreekend slagzwaard sneef.
 Keer heel mijn volk, op mijn geboden
 Met Radbout weêr tot Frieslands Goden.
 't Verzoenen van hun felle wraak,

Te wel verdiend, zij ieders taak:
 En als de tweede maan
 Weêr boven Wirons heilig woud
 In vollen luister wordt aanschouwd,
 Vang 't jaarlijksch offer aan.
 Zij straks der Wichlares bericht,
 Dat ik, voor Wodans kerkgesticht,
 Naar 't wijs gebruik van vroeger tijden,
 Alsdan op 't steenen boschaltaar,
 Een kloeke jongelingenschaar,
 Aan Frieslands oppergoôn zal wijden.
 Ik heb, o spijt! o eeuw'ge schand!
 Misleid door snooden Wollebrand,
 Wiens list, nog meer dan Karels degen,
 Op Radbout invloed had verkregen,
 By 't aangaan van ons vreêbestand,
 Mijn krijgsgevang'nen dwaas ontslagen
 En zelfs doen keeren naar hun land: -
 U, Grimwald, zij het opgedragen,
 Om, met een vaartuig, kloek bemand,
 Op vreemde kust, of, langs de baren,
 My voegzame offers te vergaëren,
 En dat (uw leiding voegt hem wel,)
 Mijn zoon u op deez' tocht verzel!
 Zoo moog' hy op uw voorbeeld staren,
 En eens in moed u evenaren.' -

~~aan~~-Luid juichend om des Konings taal,
 Verlaat de stoet de hooge zaal;
 En, keerend langs de hofgewelven,
 Bromt schampre Grimwald by zich zelve:

‘k Besef uw doel, mijn goede Heer!
 En, zoo ik niet verkeerdlijk rade,
 Dan is zoo onverwacht een eer
 Veel min een gunst, dan ongenade.
 Ik wekte door mijn bits verwijt,
 O zwakke Vorst! uw fellen spijt:
 Gy ducht, uw blik op my te wenden,
 En haast u, my van hier te zenden: -
 Om 't even! 'k Zie mijn wensch voldaan,
 En 's Papen leer te gronde gaan!
 En mag ik 't sterflot niet aanschouwen
 Van hen, die Radbouts wil weêrstaan,
 By Wodan, 'k zal op d' Oceaan
 Den Kristen nieuwe rampen brouwen.’ -

Hy spreekt en gordt den wapendosch
 En 't ijs'ren harnas om de lenden,
 Bestijgt vol vuur het moedig ros,
 En snelt, met uitgelezen benden,
 Het Medenblikker meir voorby.

^{aant}Hy trekt door Heimrichs slijkmoerassen
 En laat de Hemelummerplassen
 En Staav'rens hooge vest ter zij,
 En vindt, eer de avond is gevallen,
 Zich met zijn stoet in Workums wallen.
 Daar spoort hy daad'lijk havenwaart:
 Een kloeke brik wordt uitgeklaard,
 En op des Konings last
 Bemand met menig wakker held,
 Vergrijsd op 't bloedig oorlogsveld,
 En menig varengast.
 Tien dagen zijn voorby gegaan:
 Tien dagen wel besteed:
 Men heeft aan Radbouts eisch voldaan:
 Het roofschip is gereed.
 Nu wordt des stuurmans stem gehoord:
 'Op! wakk're knapen! op! naar boord!
 't Is tijd het ruime sop te kiezen:
 Geen zeeman mag de kans verliezen:
 Wy hebben tij en koelte meê!
 Op knapen! bootsliên, op! naar zee!' -

Een kloeke schaar, de kiel genaderd,
 By 't hooren van deez' taal,
 Is nu op 't dek byeen vergaderd,
 Gedoscht in 't blinkend staal;

~~aan~~—En Grimwald toont zich aan hun hoofd:
 Zijn onverschrokken blik belooft
 Gewissen zegepraal.
 Dan hoe! wiens komst werd nog vereischt?
 Wie is daar spoorlags aangereisd?
 In 't hagelwit kuras?
 Nog is zijn hairlok gaaf en blond;
 En om den rozenrooden mond
 Vertoont zich 't eerste vlas:
 Maar blaauwende oogen, vol van gloed,
 Verkonden d' adeldom en moed
 Van 't echte heldenras.

Hy is 't, de minlijke Adegild,
 De bloem van Radbouts zoonen,
 Die, naast den nooit verwonnen Wilt,
 Voor 't eerst zijn deugd zal toonen,
 Voor 't eerst zijns vaders zij verlaat,
 Voor 't eerst een krijgstoet deelen gaat.

Dan eer hy 't schip is ingetreden,
 Daar roept een schelle stem: 'hoû stand!'

Daar toont zich, met verhaaste schreden,
 Een Friesche vrouw op 't oeverzand.
 Eerbiedig wijkt, terwijl zy nadert,
 De ruwe schaar, hier saamvergaderd,

~~aan~~-Uit-een, laat haar den doortocht vrij,
 En staart haar na, als opgetogen,
 Met vrees en diep ontzach in de oogen
     Zy stapt vooruit naar 's Prinsen zij,
 En even of zy niets bemerkte
 Van d' indruk, dien haar komst bewerkte,
     En dien zy, als door tooverkracht,
     Sints tijden had teweeggebracht.

Nog rijzig is ze, ondanks haar jaren,
     En ongebogen van gestalt:
 Een doek omsluit haar grijze haren,
     Wiens tip haar op den schouder valt:
 Een wollen mantel, dicht geweven,
 Wiens witte zoomen zijn beschreven
     Met Runisch letterschrift,
     Hangt los en fladd'rend om haar leên:
     Om 't borstkleed sluit een gordel heen,
     Waarin een rijmspreuk, haar alleen
         Beteekend, is gegrift.
 Zy treedt vooruit, vooruit met haast;
     Dan, ijlings staat zy stil;
     En alles zwijgt en wacht verbaasd
         Wat zy gebieden wil.
     Zy meet, by Adegild geplaatst,
 't Reisvaardig schip met starende oogen;

^{aant}Doch woord noch zucht is haar ontvlogen:

Tot Adegild het eindlijk waagt
 Het somber zwijgen af te breken:
 En in deez' taal haar aan te spreken:

‘Wat oorzaak, goede moeder! jaagt
 U herwaarts heen van Wirons velden?
 Want gy verlaat die al te zelden!
 Komt ge onzen uittocht hier bezien,
 En my uw afscheidsgroeten biên? -
 Of hebt ge my een gunst te vragen?
 Wat kan u, Tjetscke moêr! behagen?’ -

‘Ik zou een gunst u vragen! hoe?’
 Roept zy hem ongeduldig toe,
 En wenkt gebiedend hem te zwijgen: -
 ‘Gy moet van Tjetscke een gunst verkrijgen.
 Of, is uw schip, naar d' ouden trant,
 Reeds met den tooverzang geheiligd,
 En tegen zee en wind beveiligd? -
 Ik weet, gevloekte Wollebrand,
 Die hater van Oud Frieslands goden,
 Heeft ons dit wijs gebruik verboden;
 Maar heerlijk is de kans gekeerd,
 En Wodan wordt op nieuw vereerd!
 En zoû ik dan, langs verre baren,

U ongezegend heen doen varen,
 U, Adegild! wien ik als kind,
 Ja, eind'loos meer nog, heb bemind?
     U, van mijn hand gevoedsterd,
     En op deez' schoot gekoesterd,
 Toen vroome Jenne, Radbouts gaê,
 Was in mijn armen overleden?
 U, arme wees! u liet zy na,
 En heeft voor u mijn zorg gebeden.
 Ik heb die plichten trouw volbracht,
 En zal die ook voldoen op heden.
 Elk zwijge! en geve eerbiedig acht!' -

Zy spreekt, en laat aan beide zijden
 Haar witten mantel nederglijden,
     En staat in 't linnen onderkleed,
     Tot tooverplechtigheid gereed.
 Een poos blijft ze onbeweeglijk staren
     Met vlamvend oog op Grimwalds schip;
 Toen rukt zy, van de grijze hairen,
     Den bonten hoofddoek by den tip,
     Dien ze om de dorre vingeren
     Behendig weet te slingeren.
 Haar lokken zweven op den wind,
 Terwijl ze aldus haar zang begint:

Tooverzang van Tjetscke de wichlares.

Adelaar van 't strenge Noorden!
 Gy, wiens klaauw den bliksem voert!
 Die der zeeen schuim beroert
 En doet spatten uit hun boorden!
 Die, op vader Thors bestel,
 Loeit en brult door zwarte wolken!
 Klinke uw stem zoo luid en schel
 Als de zegekreet der volken;
 Klaat're uw wiekgeklap zoo fel
 Als 't gegons van duizend kolken;
 Gy verstaat mijn rijmzang wel.

Aad'laar hoor! de bloem der kielen
 Zeilt van hier met Frieslands hoop:
 Wees haar gunstig in haar loop,
 Haar, en zooveel heldenzielen:
 En, opdat uw macht die spaar,
 Wil mijn gift en offer merken;
 Zie! deez' lok verzilverd hair
 Schenk, vereer ik u, den sterken.
 Hoed deez' kiel dan voor gevaar!
 Plooi te saam uw breede vlerken!

Wees ons gunstig, Adelaar!

En gy, die thans
Beroofd van glans
U toont aan 's hemels trans!
Die slechts by nacht
Uw zilv'ren pracht
Ten toon wilt spreiden,
En 't starrenheir ten rei geleiden!
o Maan!
Hoor aan!
Beheerscheres van zee en vloed!
Gy, die de onmeetbre waterplassen
Doet dalen beurtelings en wassen!
o Maan! behoed
Voor onvermijdbre zeegevaren
Dit schip langs de u gewijde baren!
Zoo de Adelaar het offer nam,
Dat nu zijn gramschap legt aan banden,
'k Heb ook voor u een gift in handen;
Want zie! ik doe deez' geele zwam
U ter vereering branden.
Allen damp, o Maan!
Trekt uw schijnsel aan:
Wil dan dezen niet versmaên,
Dien u Tjetscke heeft geboden:

^{aant.}Tjetscke heeft uw hulp van nooden.

En u! des vyands schrik!
 Voor wiens gehuil beducht,
 Het machtigst leger vlucht!
 O Wolf van Wodan! sta, sta in het oogenblik
 Van strijden, rooven, kampen,
 De Friesche dapp'ren by.
 Bescherm hen steeds voor rampen.
 Blaf, strijdend aan hun zij,
 Hun vyand tegen:
 Schenk hun den zegen:
 Doch zie, bloedgierge Wolf! wat offer ik u wij':
 Uw lust is enkel bloed:
 Welaan: die zij geboet.
 Dit heilig toovermes,
 Door Tjetscke zelf geslepen
 Op d' offersteen van Herkules,
 Is, u ter eer, door my gegrepen!
 Daar druipt reeds van mijn arm het bloed,
 Dat u ten offer vloeien moet.
 Aanvaard het dankbaar, Wolf der wolven!
 En dat uw bystand, langs de golven,
 Der Friezen volk behoed'!

Aanvaard zijn de giften: het lied heeft gedaan.

Gedenkt uw' verplichting, Wolf, Aad'laar en Maan!

Zoo sprak de ontzachtbre Wichlares,
 Verborg toen zwam en offermes,
 Sloeg weêr den mantel om de leden,
 En haastte zich, met vaste schreden
 En zonder omzien, weg te treden.

Lang zag de saamgeschoolde drom,
 Met stille ontzetting naar haar om.
 De ziel van allen die haar hoorden
 Bleef met ontzach en vrees vervuld,
 Tot eind'lijk Grimwald, met deez' woorden,
 Het zwijgen brak, vol ongeduld:
 'Komt mannen, op! wat zoudt gy dralen?
 Wind, zee en kans dient ons gewis,
 Nu 't vaartuig ingezegend is:
 Ons heerlijk opzet zal niet falen!
 't Is tijd! de kabels losgesneên!
 En spoeden wy ons zeewaarts heen!'

 Hy sprak: - het afscheid is genomen:
 't Juicht alles op de reê;
 En langs de kust en van de stroomen
 Weêrgalmt het luid hoezee!

Het schip, den Vliestroom afgevaren,
Zeilt voor-de-wind het Vliegat uit,
En kiest de grimme Noordzeebaren,
Daar 't gierend Oost in 't zeildoek fluit.
Naauw is de kust voor 't oog verdwenen,
Of 't vaartuig geeft zich op aan 't lot,
En drijft, op Grimwalds hoog gebod,
Nu Zuid-, dan West- of Noordwaarts heenen
Wijl 't oog des zeemans, heet op buit,
De zeeën rondstaart, vol verlangen,
Tot waar de lucht by 't nederhangen
Zich aan haar oppervlakten sluit.
Zoo zwiert en draait op forsche vlerken,
De sperwer rond door 't ruim der lucht,
En slaat, in de ongewisse vlucht,
Het vlamvend oog op de open perken,
Waar 't spelend pluimkoor, onbedacht,
Zijn wreede klauwen niet verwacht.
Dan ziel! hy heeft zijn prooi verkoren,
En haar een wissen dood gezworen:
Hy staakt zijn vlucht: met vleug'lenkracht
Houdt hy een wijl, van uit den hoogen,
Als onbeweeglijk, scherpe wacht:
Daar komt hy pijlsnel neêrgevlogen
En 't argloos muschje is in zijn macht.

Dan, by hun onophoud'lijk staren
 Op 't ruim gebied der zilte baren,
     Vergaten zy de schenkkan niet,
     Noch 't ruw gegalm van 't vrolijk lied,
 Waarin zy, kunstloos, onbedwongen,
 Den lof des zeevrijbuiters zongen:

Lied der Friesche zeelieden.

Onbeperkt zij de Oceaan,
     Vrij en vrank de baren,
 Wy, de breede waterbaan
     Lustig opgevaren,
 Voeren even onbeperkt,
     Even vrank en vrij,
 Waar de koelte in 't zeildoek suist,
 Waar de blanke golfslag bruischt,
     Onze heerschappy.

Al wat immer zeewaarts trok
     Is ons leen verschuldigd:
 Beef, wie Frieslands vlaggestok
     Niet als scepter huldigt.
 Beve ja, die te onberaên,

^{aan}—Zich op 't schuimend meir
 Wagen dorst met lijf en goed,
 En der Friezen schip ontmoet:
 Nimmer keert hy weêr.

Tusschen moeite en rust verdeeld,
 Slijten we onze dagen:
 Daar we - als 't rusten ons verveelt
 Willig moeite dragen:
 En by elke wisseling
 Van ons vrolijk lot,
 By 't helklinkend krijgsgeluid,
 By 't verdeelen van den buit,
 Telkens is 't genot.

Wien toch is het heil bekend,
 Dat ons hart doet blaken,
 Dat we, op 't golvend element
 Zoo volkomen smaken?
 Niet aan u, verwijfde slaaf!
 Die op 't ruim der zee,
 Zoo de golf wat vinnig sloeg,
 Ras zoudt krijten: 'al genoeg!
 'k Ga niet verder meê.' -

Hy alleen, die, vrij van ziel,

't Hachlijk spel beproefde;
 En met huppelende kiel
 Over 't water loefde,
 Kent dat tint'lend polsgevoel,
     Zoo vol zaligheid;
 Vindt, als wy, zich t' allen tijd,
 Om de wellust van den strijd,
     Tot dien strijd bereid.

Lafaarts beven in den nood,
 Dien wy rustloos zoeken;
 't Dreigen van den fellen dood
     Scherpt de hoop des kloeken.
 Waar der zwakken arm verflaauwt,
     Stijgt by ons de moed.
 Zoo de held slechts roem verwerft,
 Wat verscheelt hem, hoe hy sterft,
     Dic toch sterven moet.

Laat de dwaas op 't mufte bed
 Duizend dooden smaken,
 Als hy, sidd'rend, tred voor tred,
     't Sterfuur voelt genaken.
 Kan het rekken van zijn leed
     Hem vertroosting biên? -
 Op de fel bestookte kiel

Doet één slag de vrije ziel
 't Logge lijf ontvliên.

Ruste eens anders rottend lijk
 Onder groene terpen;
 Moog de Bard ten eereblijk
 Zich op 't lofdicht scherpen:
 Zij 't verheven lijkgesteent
 Op zijn graf bereid;
 's Helden graf is de Oceaan
 Onze lijkhulde is de traan,
 Die een makker schreit.

Ja, der helden feiten zal,
 By 't geklink der schalen,
 't Nagelaten vriendental
 Dankbaar nog herhalen;
 En by 't deelen van den buit
 Galme 't op hun feest:
 'O! hoe waar' de wakk're held,
 Die in 't kampen werd geveld,
 Thands verheugd geweest.' -

Zoo klonk de zang der Friesche scharen,
 Weêrgalmend langs de Noordzeebaren,

Wijl 't schuimend bier hun wakker bloed
 Ontbruischen deed in heldenmoed.
 Slechts Adegild zat zwijgend neder,
 En paarde aan 't daav'rend vreugdelied
 Zijn liefelijke zangstem niet.
 Des jonglingshart, te zacht en teeder,
 Zag, in de schets van zulk een kamp,
 Min roem en heil dan leed en ramp.
 Hy, ongestemd voor zulk genieten,
 Gekocht door gruwzaam bloedvergieten,
 Betreurde reeds vooraf den rouw,
 Dien ook zijn hand verwekken zoû,
 En 't lot dier droeven, dus te voren
 Tot slaverny en dood verkoren:
 Ja, wenschte dat men, op den tocht,
 Geen schip, geen buit ontmoeten mocht.
 Dan, woeste Grimwald treedt hem nader
 Met halfbedwongen spotgelach,
 En spreekt: 'Gewis, uw eed'le vader
 Zoû dankbaar juichen, als hy zag
 Hoe Frieslands erfzoon, diep gevoelend,
 En niet, als wy, op krijgsbuit doelend,
 Door teederheid benepen wordt,
 En, als een meiske, tranen stort.
 Gewis.....'
 Hier springt, in toorn ontstoken,

Terwijl 't gelaat van spijt verbleekt,
 En 't driftvuur, de oogen uitgebroken,
 Getuigt, dat hem geen moed ontbreekt,
 De jong'ling op: 'Wat stout vermeten!
 Geldt Frieslands erfprins zulk een taal?
 Hebt gy mijn zwakheid my verweten,
 Zoo proef de zwaarte van mijn staal!'

Hy spreekt, en 't zwaard is uitgetogen,
 En dreigt den onbesuisden Wilt,
 Die 't lemmer afwacht op zijn schild.
 De manschap, ijlings toegevolgen,
 Beducht voor d' uitslag van 't gevecht,
 Hoe ook de krijgskans dat beslecht,
 Werpt van alöm zich tusschen beiden,
 En poogt het grimmig paar te scheiden,
 Wanneer 't geroep: 'een schip! een schip!'

De tweedracht sust, hoe fel verheven.
 't Snelt al eenparig naar den steven:
 'Waar? waar toch?' ... - 'Ginds! die zwarte stip.
 Daar!... lijwaarts af... ten Zuid-Zuid-Westen!
 't Vergroot al! 't nadert ons! 't Is buit!
 En storm en wind dient ons ten besten:
 Hoor! hoe 't Noord-Oost in 't kruiszeil fluit.'

'Thands is het tijd, uw roem te vesten,

O Prins!' roept sluwe Grimwald uit:
 'Wil, zoo mijn driestheid u kon honen,
 Eens krijgsmans ruwe taal verschonen,
 Die, ver van 't glansrijk hof gevoed,
 De boerschheid, aan zijn stand verbonden,
 Te vaak en te onpas blijken doet,
 Wiens tong, door de inspraak van 't gemoed
 Misschien te spoedig raakt ontbonden.'

'Aanvaard mijn hand, (zegt Adegild:)
 By 't naderen der krijgsgewaren
 Moet onderling krakeel bedaren. -
 Mijn knapen! langt my speer en schild.'

Het vaartuig, pijlsnel voortgedreven,
 Klieft, met omlaag gewenden steven,
 Het golvend schuim der waterbaan,
 En schiet op 't logger sloopje aan,
 Dat, voor gevaar beducht,
 De zeilen uitzet, keert en wendt,
 En over 't bruischend element
 Wil tijgen op de vlucht.
 Vergeefs: het roofschip zeilt te ras
 En klieft den breeden waterplas
 Met dubb'le vaart en spoed.

Reeds dreunt der Friezen krijgsgeschal
In 's vluchtlings oor met schrik'bren knal,
Luid daav'rend langs den vloed;
Reeds tracht des Wilten oog te ontwaren
Welk teeken, kleur en wimpelvlag
Het wijkend scheepjen voeren mag,
Dat nog den kaper poogt te ontwaren.

Dan hoe! een ongewone tooi
Verciert de uitheemsche boot:
Daar schittert in der zeilen plooi
Een kruis van gloeiend rood;
En de uitgestoken stengel draagt
Het beeld der heil'ge Moedermaagd.
'By Thor! een lading outerknappen!'
Roept, schaat'rend, woeste Grimwald uit:
'Hier valt gewis een rijke buit,
Doch luttel roem en eer te rapen!
Maar neen!... Dat schijnt een krijgsgeluid:
Ik zie den glans van helmen pralen:
En schilden, dicht aan een gehecht,
Weërkaatsen, op de breede plecht,
Den flikkergloed der zonnestrallen.
Op mannen! op! in dit gevecht
Is eer zoowel als buit te halen.' -

Men naakt het vaarttuig meer en meer,
 Dat, als het Grimwald dacht,
 Zich vaardig maakt tot tegenweer,
 En kloek den vyand wacht.
 Men komt al dichter - 'Geef u over!' -
 Dus klatert Grimwalds zware stem.
 'Der Britten vroomheid ducht geen roover.' -
 'En waarom dan ontvloodt gy hem?
 Geef op uw schip! en u, gewonnen:
 Wat zoû u weêrstand baten konnen?
 Gy weigert?... Rijs dan, voor uw oog,
 De bloedvlag dreigend naar omhoog.' -
 'U ten verderve zal zy wapp'ren!'
 Roept jeugdige Edwin, een der dapp'ren,
 Waar Albion op roemen mocht,
 Bestierder van deez' watertocht:
 'k Zal u hiermeê mijn antwoord geven.'
 Hy sprak, en met zijn woorden vloog
 Een pijl al gierend van zijn boog,
 Die, wel gemikt, met kracht gedreven,
 Den Wilt in 't oorlogspantser trof.
 'Voorwaar! thands heb ik dankens-stof.'
 Snauwt deze hem onstuimig tegen:
 'Heb dank! 't geschenk van u verkregen
 Is boven alle gift my waard:
 Doch 't dient niet al te lang bewaard.' -

Hy rukt den schicht zich uit de zijde,
 En toont dien rood van 't gudsend bloed
 Al lachend aan zijn oorlogsstoet. -
 Deez' leus wekte aller drift ten strijde,
 Wijl op dien stond van elke kiel
 Een hagelbui van pijlen viel.
 Dan, niet van verre voegt het kampen:
 Men stuurt de schepen tegen een,
 En beider poging is gemeen,
 Daar elk zijn vyand aan wil klampen.
 Vermeet'le Grimwald heft verwoed
 Den pijl omhoog, hem toegezonden,
 En roept in dollen overmoed:
 'k Genees mijn wond met duizend wonden;
 Want bloed eischt bloed.' En met dit woord,
 Waagt hy den sprong op 't ander boord,
 En komt er dond'rend nederploffen.
 Verbijst'ring wekt hy, angst en schrik.
 Hy zoekt, met rusteloozen blik,
 Den schutter, die hem had getroffen.
 Slechts Edwin, die zijn oogmerk ziet,
 Ontwijkt zijn wraak, zijn woede niet;
 Slechts Edwin durft, waar de and'ren vlieden,
 Den woesten krijger weêrstand bieden;
 Maar deze heeft met helsche vreugd
 Den jong'ling in de keel gegrepen.

~~aan!~~ Ach, zal zijn moed en heldendeugd
 Hem deerlijk ten verderve slepen!
 De woestaart heft de vuist omhoog:
 De pijl, dien Edwin heeft gedreven,
 Die, zoo gewis, van Edwins boog,
 Zijn fellen vyand tegenvloog,
 Die zelfde pijl doet Edwin sneven.
 De schoone knaap valt ruglings neêr,
 En slaakt een zucht, en is niet meer.
 Hoe zal zijn teed re moeder kermen,
 Als die zoo droef een tijding hoort,
 Zy, die hem in haar toevende armen
 Terug verwachtte aan Humbers boord.
 Hoe zal haar smart het uur vervloeken,
 Dat hy voor 't eerst haar zij begaf,
 Om onder Edgars koningsstaf
 En roem en heldenëer te zoeken.
 Ach! was hem zulk een lot bewaard?
 Hem, die zoo stout en onvervaard
 Den felsten strijd had durven wagen,
 Om Edgars rechten te onderschragen
 Op de onverdeelde heerschappy,
 En 't monsterdier te zien verslagen,
 Der rustelooze h e p t a r c h y .
 Ach! was het hem ten val beschoren,
 Dat vorstlijk gunst- en eereblijk,

Toen hem de Koning had verkoren
 Uit al de Grooten van zijn rijk,
 Om d'onverwinb'ren held der Franken
 Voor hulp en trouwbewijs te danken,
 Om dien, zijn kind'ren, hem zoo waard,
 Geertruide en Aëlbert weêrtevragen,
 Gevoedsterd sints hun kindsche dagen,
 In schuts van Karel Mortels zwaard;
 En weêr die teêrgeliefde panden
 Te stellen in huns vaders handen.

De bijl van Grimwald waart in 't rond,
 En splijt helmet en beukelaren;
 Wat strijders om hem heenen gaëren,
 Zijn rustlooze arm slaat wond by wond.
 De Prins, hem moedig nagesprongen,
 En mede in 't heetst gevecht gedrongen,
 Bewijst, met daden kloek en groot,
 Uit welk verheven bloed hy sproot.
 Niets, dat hun aanval kan gelijken.
 't Moet alles voor hun kracht bezwijken,
 Wijl, met hen, dood en schrik genaakt.
 De stoutste krijgers flauwen, wijken:
 De Friezen staan omringd van lijken:
 Wat weêrstand bood is afgemaakt.

Dan hoe! wat onbekend vermogen
 Heeft Adegild op eens vermand?
 Hy staröogt, treedt terug, houdt stand:
 Zijn krijgsdrift is vervlogen.
 Een schouwspel boeit zijn oogen,
 Gelijk hy nooit te voren zag.
 Wat onbekend en vreemd gezach
 Houdt dus hem opgetogen?

In 't midden der verwonnen boot,
 Lag, toevend op een wissen dood,
 Een eed'le stoet geknield,
 Die, overmand door yd'len schrik,
 Getroost en moedig, hart en blik
 Tot God geheven hield.
 Wie toch, wie is die kleine schaar,
 Die, by 't genakend lijfsgevaar,
 Het jubellied durft zingen?
 Bedienaars van Gods heilverbond;
 Die Karel naar Deïre zond,
 Godvruchte zendelingen.
 Een deel van hen, vergrijsd en krom
 Van onbesproken ouderdom,
 Scheen rijp voor 't stervenslot:
 Een deel, in 's levens prilsten tijd,

Bad, even moedig en verblijd,
De martelkroon van God.

Dan! bovenal dient zy vermeld,
Die maagd, zoo jong en teêr,
Wier hand een kruisbeeld houdt omkneld,
Wier blaauwend oog verrukking spelt,
En opziet naar den Heer.
De hairvlecht golft in blonde pracht
Langs kaken, liefblank en zacht,
En kronkelt langs den hals.
De lach der onschuld die vergeeft,
En 't stil gebed der vroomheid zweeft
Van lippen, rood en malsch.
Wat is haar naam? En wie is hy,
Die 't sterflot afwacht aan haar zij,
Met onbevreesd gelaat?
Die, schoon in 't bloeiendst van zijn jeugd,
De waereld afzwoer en haar vreugd,
Voor priesterlijken staat?
't Zijn Edgars dochter, Edgars zoon,
Gekweekt by Dagobertes thron,
Door vroomen Wollbrand,
Die Edwin naar Deïres hof
Geleidde, toen hem 't sterflot trof,
Door Grimwald overmand:

't Is Geertrui, die, door 's broeders raad
 Gesterkt, den marteldood versmaadt,
 En heenblijkt over 't graf:
 't Is Aëlbert, die, voor hemelsche eer,
 De hoop verliet op 't rijksbeheer,
 Op 's vaders kroon en staf.
 O, moedig en doorluchtig paar!
 Hoe juicht uw hart in doodsgevaar.

Dan, vreeslijk knersend op de tanden,
 Stort Grimwald zich, van woede aan 't branden,
 In 't midden dier gewijde schaar.
 Daar heft hy 't moordstaal naar den hoogen;
 Maar Adegild, wiens boezem ijst,
 Weêrhoudt hem, ylings toegevlogen:
 'Hoe! zwakken, (zegt hy) reeds vergrijsd,
 En kind'ren, in den bloei van 't leven,
 Zijn die uw toorn en wraaklust waard?
 Zijn die bestemd, om door het zwaard
 Eens echten oorlogsmans te sneven?
 Betoont ge aldus uw heldenaart?
 En is uw wrok dus uitgelaten,
 Dat ouderdom noch kunne baten?' -

De norsche Wilt houdt af, vol spijt
 Om 's Prinsen welverdiend verwijt:

Dan 't pleit, dat Adegild liet hooren,
Tref't ook des vroomen Aëlberts ooren,
Die oprijst, en, met eed'len moed,
Deez' taal aan Grimwald hooren doet.

‘Moet door uw staal een offer sneven;
Zoo koel uw wraakzucht in mijn bloed,
En laat deez' schuldelloozen stoet,
Die u niet honen kon, in 't leven.
Spaar, krijgsman! spaar deez' teed're maagd,
Deez' zwakke grijsaarts, hoog bedaagd.’ -

Straks vangt de jonkvrouw aan te kermen
En slaat de ronde en melkwitte armen
Al schreiend om haar broeder heen:
‘Wilt, zegt ze, u over hem ontfermen,
Slacht, zoo gy bloed eischt, my alleen.’ -

‘Dat klaaggeschrei is overbodig,’
Zegt Grimwald: ‘wie zijn lastbrief kent,
Heeft buitendien geen lessen noodig.
De wil des Konings, die my zendt,
Eischt vrouw noch maagd noch stromp'lende ouden.
'k Moet, voor 't gewijd altaar der Goôn,
Naar 't oud gebruik, op zijn geboôn,
Slechts fiksche knapen vaardig houden.

Dus, knapen worden slechts gespaard;
 Al 't oov'rig zoû, by 't huiswaarts keeren,
 De ballast nutteloos vermeerren,
 En 't val dus voor mijn snijdend zwaard.
 Beef' wie mijn wil durft wederstreven;
 Gy weet het, Friezen! 't hoog bevel
 Werd my, en my alleen, gegeven.
 Volbrenge mijn last dan, stout en snel.' -

Hij spreekt: zijn volgers staan al vaardig,
 Niet min dan Grimwald zelf wreedaardig,
 En zwaaien 't blank geweer.
 De hulpeloze en droeve stoet
 Ziet voor des booswichts euvelmoed
 Geen hulp, geen uitkomst meer;
 Maar heft, met schellen jubelgalm,
 Als uit één mond, den zegepsalm
 Tot lof des Heeren aan;
 Dan geen betoon van vroomheid stilt
 Den wrok van d'onbetembren Wilt,
 Met deernis nooit begaan.
 Hy heft op Geertrui 't zwaard omhoog.
 Zy bidt, met halfgebroken oog....
 Veellicht haar laatst gebed!....

Maar neen.... geweken is 't gevaar;

Daar klinkt een stem: 'laat af, barbaar!'
 De onnooz'len zijn gered. -
 't Is de Erfprins, die, van woede aan 't branden,
 Het staal ontrukkt aan 's monsters handen,
 En in een oogenblik van tijd,
 Eer Grimwald, onverwachts besprongen,
 Zich aan zijn vuisten heeft ontworpen,
 Hem aangrijpt, opheft, nedersmijt.
 De woestaart komt op 't scheepsdek ploffen.
 De planken dreunen van zijn val.
 Geen eik, door 't bliksemvuur getroffen,
 Die, van de steilte in 't lager dal,
 Met zulk een naklank storten zal.
 'Lig daar! roept Adegild, ontzinde!
 En dat zich niemand onderwinde,
 In onbesuisden overmoed,
 Als deze, en zonder eens te blozen,
 De hand te slaan aan weereeloozen,
 Wier zaak mijn arm beschermen moet.' -

Ontzet, verwonderd en verlegen,
 Staan Frieslands krijgers te overwegen,
 Wien ze, in dit moeilijk tijdsgewricht,
 Hun dienstbetooning zijn verplicht.
 Besluit'loos zien ze op Grimwald neder,
 Die knarstandt en van gramschap trilt,

En wenden dan de blikken weder
 Naar d' onverschrokken Adegild.
 Doch de Erfprins wil geen tijd hun schenken,
 Om over 't vraagpunt na te denken.
 'Steekt op uw zwaarden!' roept zijn stem.
 Men staröogt, en gehoorzaamt hem.' -
 'Brengt in ons schip de ontzielde lijken
 Der dapp'ren, die gy deedt bezwijken:
 Stroopt hun uw buit, hun rusting, af,
 En strekk' de diepte hun tot graf.' -
 't Geschiedt. - 'Laat zich de manschap deelen:
 De helft zal, onder mijn bevelen,
 Dit schip bemannen, en deez' schaar
 Gevang'nen hoeden voor gevaar:
 Het oov'rig deel zal zich begeven
 Naar onze kiel; dat Galama
 Daar over hen als scheepsvoogd sta:
 Dan wenden wy te saam de steven:
 En Grimwald, wien zijn rustlooze aart
 Tot nieuwe spoorloosheên mocht drijven,
 Zal, hier in 't scheepshol wel bewaard,
 Beroofd van moorddolk en van zwaard,
 Tot Medenblik gevangen blijven.' -

 't Bevel des jong'lings is volbracht:
 Geen enk'le, die het dorst weêrstreven.

Wat is zy, die betoov'ringkracht,
 Die, slechts aan 't heldenhart gegeven,
 Den volkshoop blindt, geleidt, doet beven?
 Wier invloed elk erkent, benijdt,
 Doch nooit met goed gevolg bestrijdt?
 Het is de macht van 't Brein, gesteven
 Door de uitkomst: wijslijk aangewend
 En volgehouden tot aan 't end:
 Die and'ren tot haar wil kan kneeden,
 Hun armen in haar dienst besteden,
 En, steeds by dezen onbekend,
 De stoutste daân, die zy bedrijven,
 Als eigen werk, zich toe laat schrijven. -
 Zoo is 't, en blijft het, hier beneên:
 De menigt' zwoegt en slooft voor een.
 Natuur heeft zelf die wet gelaten;
 Maar o! laat hy, die 't werk verricht,
 Uit dwazen wrevel hem niet haten,
 Wien hy zijn diensten is verplicht.
 Wist hy, wat leed, wat bitt're zorgen
 In gouden ketens zijn verborgen,
 Zijn need'rige arbeid woog hem licht.

De trotsche Wilt, in woede ontstoken,
 Voelt, schoon zijn toeleg is verbroken,
 Dat Adegild, wien niets weêrstreeft,

Slechts op zijn ziel geen werking heeft.
Dan, vruchtloos waar' het weêrstand bieden,
Hy zwijgt, bedekt den fellen spijt,
Die in 't verbolgen hart blijft zieden,
En spaart de wraak tot beter tijd.

Aanteekeningen op Adegild Eersten zang.

Bl. 63, reg. 1:

*Verschrik'lijk klonk, in 't heilig koor,
Den Bisschop 's Konings taal in 't oor.*

Overbekend is de vraag, door Radbout, Koning of Hertog der Friezen, aan *Wolfranus* of *Wollebrand*, Bisschop van Sens in Champagne, gedaan, toen hy op het punt stond zich door dien geestelijke te laten doopen, en het voor 't minst onstaatkundig antwoord, hetwelk hy outfing en dat hem de woorden afperste, waarmede deze legende begint. Ik acht het dus onnoodig deze gebeurtenis aan het geheugen mijner lezers terug te roepen, minkundigen verwijzende tot *WAGENAAR'S Vad. Hist.* Deel I, bl. 370 en de aldaar aangehaalde schrijvers.

Bl. 63, reg. 3:

Priester! keer naar Karels Staten.

Van Karel *Mortel* of *Martel* (Hamer), den beroemden Hofmeester (*Maior domus*) van Frankrijk, die, op naam van den zwakken koning *Chilperic* of *Hulpriek* II, het oppergezach voerde. Ik laat hem in den loop van dit gedicht, met uitsluiting van den naam *Koning*, de vorstelijke tijtels en waardigheden toekennen, welke eigenlijk den nietigen schijnmonarch toebehoorden, wiens plaats hy vervulde.

Bl. 64, reg. 3 v.o.:

Hoogwoudes kerk.

Sommige schrijvers, en onder hen UBBO EMMIUS *Rer. Fris.* IV, 55, plaatsen het tooneel dezer plechtigheid niet aldaar, maar te Medenblik. Ik zoû echter het gemeen gevoelen verkiezen. De kerk, waarin de doop moest plaats hebben, was geen gebouw in den smaak der N. Zijds Kapel te Amsterdam, (gelijk de, wat kleeding en bywerk betreft even belachelijke, plaat by WAGENAAR vertoont) maar waarschijnlijk een oude godentempel, door den Kristen leeraar tot de dienst van den waren God ingewijd: en daar soortgelijke tempels, althands hier te lande, niet in de steden, maar daar buiten gevonden werden, zoo komt het my waarschijnlijker voor, er eenen te Hoogwoude dan wel te Medenblik aan te treffen.

Bl. 65, reg. 18:

*'t Was Grimwald, in der Wilten land,
By woeste Heidenen geboren.*

Zie ten opzichte der Wilten hetgeen ik in mijne Aanteekeningen op het Huis ter Leede (bl. 52) gezegd en aangehaald heb.

Bl. 67, reg. 5:

*Vaak werd onder zijn bevel
Het roofschip over zee gedreven.*

Dat de Friezen, even als de meeste aan de zee gelegen volkeren, van oudsher gevaarlijke zeeschuimers geweest zijn, getuigen alle oirkonden. Reeds ten tijde van Keizer Claudius, om van geen vroegere te gewagen, maakte de Caninefaat *Gansken* of *Hensken* (by de Romeinen Gannaskus geheeten) met zijn roofschepen de kusten van Galliën onveilig.

Bl. 68, reg. 6:

't Vorstlijk Medenblik.

Dat Medenblik werkelijk te dien tijd de hofplaats geweest zij,

komt my de meest juiste gissing voor. Ten einde dit vraagpunt te onderzoeken, dient men zich vooraf een helder denkbeeld te vormen van den toenmaligen zoo aardrijkskundigen als politieken toestand van Friesland.

Men bedenke dan, dat in de dagen van Radbout, Drechterland, Texel, Wieringen en de Noordelijke eilanden met den vasten wal verbonden waren en alleen door den Vliestroom, die zich tusschen Vlieland en ter Schelling in zee wierp, van de tegenwoordige Provincie Friesland gescheiden waren. Zoowel deze streken als Groningen, Drenthe, een gedeelte van Oost-Friesland, Holland en het Sticht, stonden nog in het laatst der zevende eeuw onder het bewind van Koning *Ritsaert* of *Radbout*, en maakten dus een niet onaanzienlijk rijk uit. Het eenparig verhaal der schrijvers toont, dat zich de Friesche Vorsten van dien tijd meestal te Utrecht en dus op de Zuidelijke grens hebben opgehouden, ongetwijfeld om in de gelegenheid te blijven, de aanvallen, die zy aan dien kant van hun Frankische naburen te vreezen hadden, in persoon te keer te gaan. Dan toen, in het jaar 688, het leger van Koning Ritsaert door Pepijn van Heirstal overwonnen en hy-zelf verslagen was, verbleven Zuid-Holland en Utrecht in de macht des overwinnaars. De op Ritsaert volgende Friesche Koningen vonden zich dus genoodzaakt, den zetel van hun gebied in een andere stad over te brengen, en hiertoe was Medenblik de geschiktste, dewijl zy niet alleen niet ver van de Zuidelijke grens verwijderd lag, doch ook met de andere gedeelten van het Rijk spoediger gemeenschap had. Wanneer men nu by deze opmerking de getuigenissen der schrijvers voegt, en in acht neemt, dat de mislukte doopplechtigheid in de nabyheid der evengenoemde stad moest plaats grijpen, dan verkrijgt dit vermoeden een hooger grad van waarschijnlijkheid.

Bl. 70, reg. 1 v o.:

Het Medenblikker meir.

Dit meir, by *ALTING, Notit. Germ. Infer., Medemelacha* genoemd, was, ten Noorden van de stad Medenblik, in een schuinsche richting

gelegen. De Neder-Yssel, een onaanzienlijke tak van den Rijn, die zich, waar nu Elburg staat, in de Zuider-zee wierp, en door deze heen, op den Frieschen bodem geraakte, doorliep ook dit meir, om zich te verliezen in de Texelsche of Eierlandsche duinen, waar wellicht haar bed nog gevonden wordt in eene dier wadden, welke die beide landschappen van-een scheiden. By de overstroming, die in de dertiende eeuw plaats had, hebben zoowel meir als riviertak hun aanzijn verloren.

Bl. 71, reg. 1:

Heimrichs slijkmoerassen.

Deze waren moerassige akkers, beëosten Medenblik gelegen, en by de oude schrijvers *Gemerchi* geheeten: de lage landen achter Staveren zijn waarschijnlijk nog overblijfsels van hetgeen de zee daarvan gespaard heeft.

Bl. 71, reg. 2:

De Hemelummer plassen.

Dit meir, thands *de Fluysen* genaamd, en in de oude handvasten van Otto de III, de rivier *Chimelofara* geheeten, strekte zich ten Noord-Oosten van Staveren uit. De Vliestroom (dezelfde met den Yssel) vloeiende er dwars doorheen, en van dezen, welke de gewone *vaart* der schepen was, is de naam van *Hemelumer-Oldefaart* nog in wezen gebleven. Bekend zijn ook heden het dorpjen Hemelum en de Hemelumerveenen.

Bl. 71, reg. 4:

*En vindt, eer de avond is gevallen,
Zich met zijn stoet in Workums wallen.
Daar spoedt hy daadlijk havenwaart.*

Ten tijde van Radbout bezat Friesland, aan den oever van den Vliestroom, twee zeer oude steden, welke den naam van *Workum* droegen, beide geschikte havens voor de schepen welke de Noordzee

bebouwden. Het eene, West-Workum, 't welk hier ter plaatse bedoeld wordt, is reeds lang door de Zuider-zee verzwolgen.

Bl. 72, reg. 13:

*Adegild,
De bloem van Radbouts zoonen.*

Radbout had, behalve Adegild, een ouderen zoon, *Poppo* geheeten, wien ik, zoo omdat hy zijn vader niet is opgevolgd, als omdat hy jong gestorven is, niet in deze legende laat te voorschijn treden: zijn gemis valt my juist niet zeer zwaar; daar zijn naam alles behalve dichterlijk is.

Bl. 73, reg. 15:

Runisch letterschrift.

Deze letteren bestonden meest uit rechte schrappen, en werden door de schrijvers of *Runers* van dien tijd met houten staafjes op bordjens van boekenhout geschreven. *Venantius Fortunatus* vermeldt die, wanneer hy *Lib. VII, carm. 18*, zegt:

*Barbara fraxineis pingebant Runa tabellis,
Quodque papyrus agit, virgula plana facit.*

dat is:

*Op esschenplankjens wordt het Runisch letterschrift,
Als waar 't op blank papier, met gladden staaf gegrift.*

De Runische karakters waren vijftien in getal, welke men genoemd en beschreven vindt by ZACHAR. AARON KIHLGREN, *Introd. Comp. de monum. Lapid.* bl. 28.

Bl. 74, reg. 6:

Wiron's velden.

Wiron, thands *Wieringen*, aldus naar de wier genoemd, welke in de nabyheid groeide, was langen tijd een gedeelte van het Graafschap Texel.

Bl. 78, reg. 5:

O Wolf van Wodan!

Aan Wodan was, even als aan Mars, de Wolf toegeheiligd, gelijk de Adelaar aan Thor en Jupiter. Belangrijk is de rol, welke de wolf *Feuris*, of Hemelsche Wolf, in de fabelkunde der Skandinaviërs speelt.

Bl. 78, reg. 7:

De offersteen van Herkules.

Bekend is het, dat deze, onder den naam van *Macusanus* alhier te lande is geëerd geweest: waarschijnlijk zijn de daden van een inlandschen held aan den zoo algemeen gedienden Herkules toegeschreven. En waarom zouden de Noordsche volkeren ook hunnen Herkules niet gehad, en te dien opzichte een uitzondering gemaakt hebben? Opmerkenswaardig is het verhaal van MACROBIUS, *Saturnal. L. V. cap. 1*, waar hy zegt, dat Herkules zich in een *beker* inscheepte: dit vaartuig komt ons voor zulk een' kloeken God wat gering en zwak voor; maar wanneer men deze vertelling als van Noordschen oorsprong beschouwt, heeft zy geen zwaarigheid meer: dan is Herkules in een *ship* van wal gestoken, van welk woord Macrobius, door achtervoeging van den griekschen uitgang, *scyphos* (een beker,) gemaakt heeft. De Noordsche allegorie, welke Herkules of de Zon in het Hemelsch Schip doet reizen, staat hiermede wellicht in verband.

Bl. 82, reg. 4:

*Wien toch is het heil bekend,
Dat ons hart doet blaken,
Dat we, op 't golvend element,
Zoo volkomen smaken?*

Sidonius Apollinaris *L. VIII, cap. 6*, verhaalt, dat de Friesche roovers, die in zijnen tijd de kusten onveilig maakten, met de stormen lachten en zich gelukkig rekenden, daaraan te zijn blootgesteld.

Bl. 91, reg. 16:

Edgars koningsstaf.

De hier bedoelde Vorst wordt door de oude Kronijkschrijvers *Dagobert* genoemd, welken naam ik, zoo om de welluidendheid, als om verwarring voor te komen, (daar de toenmalige Koning van Frankrijk hem insgelijks voerde) in dien van Edgar heb veranderd. Volgens Winsemius, was hy Koning van Deïre (Yorck) en, naar de meeste berichten, de machtigste der zeven Vorsten, welke in dien tijd Engeland bestierden.

Adegild.
Tweede zang.

Neen, Regol! neen; dit zijn geen aardsche zangen

BILDERDIJK.

Wie kan 't verschijnsel my verklaren,
 Dat hy, die 't onbepaaldst gezach
 Op wakk're geesten voeren mag,
 Die, naar zijn wil, ontelb're scharen
 Als zwakke slaven, hand'len doet,
 Die volk'ren kan aan 't juk gewennen,
 In 't end, al wil hy 't noode erkennen,
 Zelf ook een meester vinden moet?
 De geesselroe der Philistijnen,
 Voor d' opslag van wiens vreeslijk oog
 En Askalon en Gaza boog,
 Zag moed en leeuwenkracht verdwijnen,
 Als Dalila hem tegentrad,
 Wier min zijn ziel verwonnen had.

^{aant}De Macedoonsche vorstendwinger,
 Wien de aarde erkende als Opperheer,
 Bezat zijn heerschappy niet meer,
 Zoolang des Kunst'naars vlugge vinger
 Bleef dwalen op de gulden lier;
 Gy, tuig het, die zijn toorts vernielde,
 Toen hem des Zangers drift bezielde,
 Persepolis, geblaakt door 't vier!
 't Buigde alles neêr voor 't zacht vermogen
 Van Stuarts liefdewekkende oogen;
 Geen vyand, die Maria zag,
 Weêrstonde haar zoeten tooverlach.
 En toch, die invloed moest bezwijken,
 En voor een hooger invloed wijken,
 Toen haar des Puriteins vermaan
 Verstikken deed in traan by traan.

De Friesche Prins mocht op zijn wenken
 Zijn tochtgenooten vaardig zien.
 Zy volgden, zonder na te denken,
 Wat Adegild hun woû gebiên; -
 Maar, slechts op Frieslands oorlogsiên
 Bleef hy dat zielsgezach bezitten:
 En door een ongekende kracht
 Werd hy verstoken van zijn macht

In 't byzijn der gevangen Britten.
 Hy voelde, als hy hen nadertrad,
 Wat groot en onmiskenaar voordeel
 Geleerdheid, kennis, zuiver oordeel,
 Op min beschaafde zeden had. -
 En echter, zich by hen te voegen,
 Te putten uit hun wijsheidschat,
 Was hem een waar, een rein genoeg.
 't Is van een onbedorven geest
 Het kenmerk t' allen tijd geweest,
 Naar meerder onderricht te haken:
 De dwaas alleen blijft in zijn waan
 Der wijzen omgang trotsch versmaên,
 En kan by hen geen vreugde smaken.

Thands weet de Prins den naam en 't doel
 Der grijzaarts, die van 't reinst gevoel
 Beziel, door Karel afgezonden,
 Vertrokken uit hun vaderland
 Om 's Heilands kruisleer te verkonden
 Aan 't half afgodisch Britsche strand.
 Dan, nog is hem de rang verborgen
 Van d' eed'len zendling Adelbert,
 En van de maagd, die door zijn zorgen
 Aan 't doodsgevaar onttrokken werd:

Ach, weinig dacht aan stand of rangen
 Vorst Radbouts welgeboren zoon,
 Wanneer zijn luist'rend oor mocht hangen,
 Of aan den hooggestemden toon
 Van Geertruids reine lofgezangen,
 Of aan de leer, die Aëlberts mond
 In onnavolgbren eenvoud maalde,
 Als hy de wond'ren hem verhaalde,
 Geboekstaafd in het Heilverbond.

Ja, wat verwijd'ring, hier op aarde,
 Verschil van afkomst, staat en macht,
 Ooit tusschen stervelingen baarde,
 Wy zien dien invloed zonder kracht
 Op twee gevoelens, in dit leven
 Den mensch tot zielsgeluk gegeven,
 Uitvloeisels van een hooger macht,
 Die op geen afkomst zien noch rangen,
 Niet aan 't omkleedsel blijven hangen,
 Maar heerschen over ziel en zin. -
 Zy zijn - de Godsdienst en de Min.

Terwijl al meer en meer 't vermogen
 Van Aëlberts taal en Geertruids oogen
 Des Prinsen maagdelijke ziel
 Met zoet geweld had ingenomen,

Vervolgde, langs de Noordzeestroomen,
 Met trager gang, zijn logger kiel
 De reis naar Flevoos groene zoomen,
 En zeilde 't schip van Galama,
 Haar ver vooruit gedreven, na:
 En, na verloop van tweepaar dagen,
 By 't vallen van den avond, zagen
 De stuurliên reeds, in 't wijd verschiet,
 De zon weërkaatsen op de kruinen
 Van Texels opgestoven duinen.

De manschap juichte, en 't vrolijk lied
 Rees klaat'rend op, by 't welkom groeten
 Van Frieslands grond en rijksgebied;
 Maar Frieslands erfprins juichte niet:
 Zijn hart ontstelde voor 't ontmoeten
 Eens vaders, wiens bevel en raad
 Hy, schoon gedwongen, had versmaad.
 Dit denkbeeld kon zijn ziel bedroeven;
 - Maar, sidd'rend dacht hy om het lot,
 Dat licht, op 's Konings hoog gebod,
 De krijgsgevangen schaar zoû toeven.
 Hen van gevaar en leed te ontslaan
 En vrij uit Radbouts macht te zenden?....
 Onmoog'lijk waar' dit stout bestaan.
 En, nogmaals plicht en woord te schenden

Als zoon en prins en onderdaan!
Niets bleef hem, dan hen voor te spreken,
En 's Konings gramme drift te breken.

Terwijl hy angstig overwoog
Wat middel 't best geschikt zoû wezen,
En Radbouts stugge ziel belezen,
Zat Grimwald neêr, met somber oog,
In 't scheepshol, waar zijn stille woede
Ontwerpen, zijner waardig, voedde. -
Met fier geduld draagt hy zijn schand:
Hy lacht... de wraak is by der hand.
Te Medenblik, dáár zal hy toonen,
Als Radbout zelf het vonnis strijkt,
Hoe Adegild, door hem te honen,
Zijn Koning heeft verongelijkt.
Dien tijd gewacht.... en zonder klagen!
Zijn list en haat zijn niet verdoofd,
En licht valt boei en smaad te dragen,
Wanneer voldoening is beloofd.
Hy zal den dag der wraak verbeiden:
Dit denkbeeld heeft zijn spijt gestild,
Dan hoor! - het luik wordt opgetild,
Dat van het daglicht hem bleef scheiden,
En onverwacht komt Adegild
Den sombren kerker ingegleden,

En tastend naar hem toegetreden:
 ‘Rijs, Grimwald, (spreekt hy) en wees vrij!
 Verlaat dit hol, en weet daarby,
 Dat, zoo ge uw vrijheid moogt erlangen,
 Gy zulks den Britschen krijgsgevangen
 Te danken hebt, en niet aan my.
 Zijn goedheid wilde uw lot beklagen:
 Door hem wordt gy van band ontslagen.
 Uw godsdienst leert u wraak en haat,
 Zijn leer, vergiffenis van kwaad.’ -

‘Ik kan,’ zegt Grimwald, ‘klaar beseffen,
 Wat ik zijn goedheid ben verplicht:
 Een gunstbewijs van dat gewicht
 Moet my met diepe erkent'nis treffen:
 Gy hebt u wis niet lang beraên,
 Om zijn verzoek hem toe te staan:
 'k Gevoel dat, nu wy Friesland naad'ren,
 Voorzichtigheid my doet ontslaan:
 Gy wilt in 't voorhof uwer vaad'ren,
 Hem, die by d' aanvang van den tocht
 't Bevel als scheepsvoogd voeren mocht,
 Niet als gevangen binnenleiden,
 'k Zal niettemin geen gunst versmaên,
 Die uw gezach my wil bereiden,
 En 'k neem de vrijheid dankbaar aan.’ -

Den Prins op 't sloopshol nagetreden,
 Dankt Grimwald nu met schamp'ren lach
 Den Britschen Jong'ling, door wiens beden
 Hy zich van boei ontslagen zag.
 Met zachte en liefelijke reden
 Beantwoordt Adelbert zijn spot,
 En tracht, door leering en bewijzen,
 Het heerlijk voorrecht en 't genot
 Der Kristenleer hem aan te prijzen.
 De woestaart luistert naar die taal,
 Toont zich oplettend en geduldig,
 Bedwingt zijn spotzucht en gesmaal,
 En dekt zijn fellen haat zorgvuldig.

Door de eigen geestdrift aangespoord,
 Om 's heidens eerbied op te wekken
 Voor Hem, Wiens leer haar geest bekoort,
 Verpoost ook Geertrui hun gesprekken
 Met de onweêrstaanbre melody
 Der hooggestemde lofgezangen.
 't Blijft alles aan haar toongalm hangen.
 De Prins staat roerloos aan haar zij:
 De Britten heffen 't oog naar boven,
 Wijl 't hart in stilte God blijft loven:
 De ruwe zeeman staart in 't rond,

Onwillekeurig opgetogen,
 En zwicht voor 't hemelzoet vermogen,
     Waarvan hy de oorzaak niet doorgrondt;
 Terwijl zy zingt, laat hy zijn lippen,
 Geen deun, geen vloek, geen woord ontglippen,
     Verpoost zijn arbeid, keer op keer,
 En denkt in 't eind, zich zelf vergetend,
 En aan die tooverstem geketend,
     Om touwen, pomp, noch zeilen meer. -
 Nooit klonk op Frieslands hooge terpen
 Het lijdicht van der Barden harpen
     Zoo schoon langs bosch, vallei en klift,
 Als 't zoet muziek der rijke akkoorden,
 Als 't snaargetokkel, dat zy hoorden,
     Toen Geertrui, vol van heil'gen drift,
 Aldus in een van Davids psalmen
 Den lof haars Makers deed weërgalmen:

Lofzang van Geertruide.

Loov' de harp met blijden klank,
 Isrels God op nieuwe wijzen:
     De aarde geef Hem lof en dank,
 Wien de Serafijnen prijzen.

Goedertieren is de Heer!
Aarde en Heemlen! geeft Hem eer.

Serafijnen! zingt Hem 't lied;
Want Zijn Macht riep u in 't leven:
Heemlen! zwijgt Zijn Grootheid niet,
Die u 't aanzijn heeft gegeven:
Aarde! dat uw stem verkond',
Hoe Zijn Liefde u heeft gegrond.

Sterv'ling! min Hem met ontzach,
Want Hy is uw hulp en wapen,
Hy, die op den zesden dag
Tot geluk u heeft geschapen.
Min en vrees Hem, aardsch geslacht,
Door Zijn goedheid voortgebracht!

Ydel is der menschen raad:
Dwaas en weiffend hun gedachten;
Maar de wil des Heeren staat
Van geslachten tot geslachten.
Heilrijk dan, voor al wat leeft,
't Volk dat Hem tot Koning heeft.

Steeds genadig ziet de Heer,
Uit het hoog gebied der wolken,

Op der menschen daden neêr,
Op de woelingen der volken.
Al hun wenschen, al hun daên
Blijft Zijn Almacht gadeslaan.

Dichte drommen in het veld
Zullen vorst noch stad bewaren:
Kloekheid zal den oorlogsheld
In geen bloedig kampen sparen;
't Is de Heer Die boven leeft,
Die hun zege of neêrslag geeft.

Goedertieren, Wijs en Groot,
Waakt Hy ijvrig voor de Zijnen:
Ook aan d' oever van den dood
Doet Zijn gunst hen niet verkwijnen.
Onze ziel verheft den Heer!
Hy is ons een schild en speer.

Dat zich dan 't geloovig hart
In Zijn Hoogen Naam verblijde,
Moedig leed en rampen tart',
En zich aan zijn diensten wijde.
Hy zal 't offer niet versmaên,
Bieden wy 't ootmoedig aan.

Hier zweeg Geertruide; doch haar zangen
 Weêrgalmden nog in 's Prinsen oor;
 En de indruk, door zijn hart ontvangen,
 Stelt haar verwachting niet te loor.
 Een wijl in diep gepeins verzonken,
 Schijnt hy van spraak en zin beroofd:
 Dan straks verheft hy 't hangend hoofd:
 Een heil'ge drift kwam hem ontfonken:
 'Neen, (roept hy uit,) zoo grootsch een lied
 Leerde u een aardsche meester niet!
 Hy-zelf, de God, door u geprezen,
 Heeft u die klanken onderwezen. -
 O Wollebrand, hadt ge u op reis
 Naar Koning Radbouts slotpaleis
 Door zulke zangsters doen verzellen,
 Gewis gy hadt, naar Hoogwouds koor,
 Met open hart en open oor,
 Heel Friesland heen zien snellen!' -

De wind stak op: en 't vaartuig gleed
 De Westerkust voorby,
 Terwijl de steven 't schuim doorsneed,
 En 't spattend water bruischen deed
 En wijken aan weërszij.
 Vooruit vertoonen duin by duin,
 In damp gehuld, de geele kruin:

Ten einde spoedt de nacht:
De bruinvisch steekt den breeden kop
Al dart'lend, boven 't zeenat op,
Daar hy den morgen wacht:
Het helderflonkrend starrenheir
Verschiet en trekt van 't graauwend meir
De tint'lende oogen af:
Tot nog omschaâuwd van 's hemels trans,
Prijkt weêr het zeil in witten glans:
De wind blaast kil en straf:
Terwijl, omzoomd met purpergloed,
De zee den blijden morgengroet
Van 't rijzend licht verwacht:
Dan, eer de vroegste straal der zon
Verschijnt aan gindschen horizon,
Dient nog een daad volbracht.

In 't midden van zijn oorlogsknepen,
Lag Adegild op 't dek te slapen:
Een breede mantel, dik gewold,
Was driewerf om zijn leên gerold,
En naast hem lag zijn vreeslijk wapen.
In nachtgezichten, zoet en blij,
In zachte en liefelijke droomen,
Zag hy gevaar en lecd voorby,
En 't einde dáár van angst en schroomen.

^{aan}Hy dacht zich weêr in Radbouts zaal,
 En zat aan 't welbereide maal,
 Ten top van roem en heil verheven:
 En naast hem zat de reine maagd,
 Wier schoon zijn boezem had behaagd,
 Die hem tot gade was gegeven.
 Der Barden vrolijk maatgeluid
 Verhief den lof der eed'le bruid;
     Maar hoe! die blijde toon,
     Zoo krachtig, lieflijk, schoon,
 Verkwijnt, versmelt, verdwijnt, heeft uit,
     En wordt op eens vervangen
     Door schelle en droeve zangen.
 De kreet der vreugde heeft gedaan:
 Een and're stem heft klaat'rend aan,
     In aaklig rouwmisbaar,
     In noten, schrill en naar.
 En zaal en feestpracht zijn verdwenen.
 De Prins staat by een diep moeras:
 Een witte vrouw rijst uit den plas,
 En draait en dartelt om hem heenen.
 Vervaarlijk klinkt haar scherpe stem
 d'Ontzetten Adegild in de ooren.
     Zy zingt een tooverrijm, dat hem
 De grijze Tjetscke vaak deed hooren.

Tooverzang van het Witte Wijf.

Door meir en plas,
Door zeegolf en moeras,
Door woelende baren
Te zwemmen, te varen,
Is 't dagelijksch bedrijf
Van 't Witte Wijf
Met de zeegroene hairen.

Mijn zanggeluid,
Mijn tooverrijmklank stuit
De zwellende vloed
Der zee in hun woeden.
Zoo dankt de zeeman 't lijf
Aan 't Witte Wijf,
Dat zijn schip wil behoeden.

De storm, hoe fel,
Bedaart op mijn bevel:
'k Weet door mijn vermogen
De wadden te droogen;
Maar 't menschlijk hart ontziet
Mijn wetten niet,

En belacht al mijn pogen.

'k Blijf toch de daên
 Der scheps'len gadeslaan;
 'k Weet wat zy gevoelen,
 Besluiten, bedoelen.
 Slaapt de onschuld zwaar en stijf,
 Nooit slaapt het wanbedrijf:
 Dit zegt u 't Witte Wijf,
 En zy duikt in de poelen.

Zoo galmde 't spooksel, wild en schrill,
 En dook en gaf een raauwen gil. -
 De Friesche Prins ontwaakt.
 En droomgezicht en slaap zijn voort,
 Dan 't is, of hy den gil nog hoort
 Door pijnlijke angst geslaakt.
 Hy recht zich op, springt op de been,
 En luistert..... 't is geen droom, o neen!
 Dit was geen kreet in schijn.
 Wat stort en plompt daar ginds in 't nat?
 Het water bruischt en klokt en spat.....
 Wat, hemel! mag dit zijn?
 Van waar die kreet, dat golfgeluid?
 Hy siddert, wrijft zich de oogen uit
 En staroogt op den vloed.

Wat ijslijk schouwspel treft zijn blik?
 Wat nooit voorheen gekende schrik
     Verstijft als ijs zijn bloed?
 Wie toont zich ginds, in 't schuimend meir,
 En zinkt en woelt en toont zich weêr,
     En worstelt met de golven?
 Zy is het, Edgards konings-loot,
 Geertruida, kampend met den dood,
     In 't bruischend nat bedolven. -
 Des Prinsen hairvlecht rijst omhoog,
 't Was hem, of duisternis zijn oog
 Met duiz'lend donker overtoog.....
     'Help God!'..... dus klonk zijn kreet,
 Die op het schip, zijn gandschen stoet
     Ontwaken, rijzen deed!
 't Schiet alles op, 't snelt aan met spoed....
 Hij was gesprongen in den vloed!....
     Men zag hem slechts verdwijnen:
 En alles staart verbaasd van 't dek,
 En hoopt hem op dezelfde plek
     Terug te zien verschijnen.
 Vergeefs! geen bobbel rees uit zee:
     De golven rolden voort:
 De noodkreet, dien hy hooren deê,
     Werd in hun schoot gesmoord.
 De plaats waar hy gezonken was

In 't woelend element,
 Bleef door het kring'len van den plas
 Alleen nog hun bekend;
 En 't blanke zeeschuim meldde alleen
 Waar Radbouts dapp're zoon verdween.
 En zoo niet, uit zoo klaar een teeken,
 Zijn daad hun duidelijk waar' gebleken,
 Men had zijn zinnen niet betrouwd,
 En 't gansche voorval slechts beschouwd
 Als 't pijnlijk eind van een dier droomen,
 Die vaak, op 't golvend waterveld,
 Wanneer de nacht ten einde snelt,
 De doffe ziel vermoeien komen.

Voort zeilt het schip, langs breede stroomen,
 En toeft hier niet: het bygeloof
 Maakt elken Fries voor deernis doof.
 Te meer, daar hun, in zijn verdwijnen,
 Iets onnatuurlijks toe bleef schijnen:
 Deez' zeide: dat, terwijl hy zonk,
 Zijn aangezicht van luister blonk:
 Een ander riep, dat in de golven
 De Friesche Prins niet was bedolven;
 Maar dat een spookgeest aan hun oog
 Hem in een wervelwind onttoog:
 Wijl allen uit één mond verklaarden,

Dat, toen zy sidd'rend op hem staarden,
 Terwijl hy luid om bystand riep
 En plotsling neërsprong in het diep,
 Hy grooter was dan ooit voor dezen,
 Van lichaamsbouw, gestalte en wezen.

Voort zeilt het vaartuig, vlug en snel.
 De westewind blaast stug en fel:
   't Gespannen zeildoek wappert:
 De steven klieft het schuimend nat,
 Dat vrolijk dek en wand bespat:
   Het touwwerk drilt en klappert.
 Men nadert reeds den hoogen kant
 Van 't vogelkweekend Eierland:
   En lieuw en kluit en meeuw
 Verlaten fladd'rend duin en strand,
 En groeten, krijschend op hun trant,
   Het schip met blij geschreeuw.
 Dan ach! de manschap juichte niet,
 Maar zuchtte, in kommervol verdriet,
 Om 't lot des Prinsen, hun ontogen,
 Door Britsche toovery bedrogen.

Dan ziet! wat schouwspel treft hun oogen
 Van Frieslands oeverzoom?
 En waarom rijst, voor hun gezicht

Die vlam omhoog, wier aak'lig licht
 Zich spiegelt in den stroom?
 Wat schrikbare oorzaak en wat hand
 Ontstak dien vuurbaak boven 't strand,
 Op de onbewoonde kruin
 Van Frieslands zandig duin,
 En joeg met angstig noodgebaar
 Het zeegevogelt ver van daar?

En wie was zy, die onbezweken
 En onvermoeid het vuur bleef kweeken
 Met knappend rijs en dorrend hout?
 O! elk, die de oogen op haar wendde,
 Hoe groot ook de afstand was, herkende
 De wichlares van Wirons woud.
 De wind blies fluitend in haar vlechten,
 Het koolzwart kleed golfde om haar leên.
 Zy zong van nood en kampgevechten:
 Dus klonk haar stem langs d'oever heen:

Wapenkreet van Tjetscke de wichlares.

De zon rijst uit den vloed:
 Haar glans is rood als bloed.

Der voog'len felle koning
 Ontsnelt zijn hooge woning.
 De wolf verlaat zijn diepen kuil.
 De zwarte raaf doorvliegt het land:
 En met geschreeuw, gekras, gehuil,
 Verhalen ze in hun wilden trant:
     't Is lang genoeg gevestigd;
 Want Karel kwam ons nooden:
     Zijn trom roept ons te gast
 Op stervenden en dooden.

De roode helmpluim waait:
 De strijd-akst wordt gezwaaid:
 De moedigen vergaderen,
 Nu Karels drommen naderen.
 Luid briescht het ros: het slagzwaard blinkt:
 De alärmkreet loeit langs duin en del:
 De vuurbaak brandt: en Tjetscke zingt:
 Strijdt, vrije Friezen! kloek en fel.
     Verdedigt stout uw erf,
 Dat Karel durft bestoken.
     Der Franken leider sterf.
 De schande zij gewroken.

Hoort! hoe u Tjetskes lied
 De schoonste keuze biedt:

De heerlijkste viktorie,
 Met rijkdom, eer en glorie,
 Of - Oud Walhallaas hooge zaal,
 Met immer rondgaand vleesch en bier:
 Der heil'ge maagden blij onthaal,
 By krijgsmuzijk en feestgetier.

Wie zoû by zulk een keus,
 Nog weiflen onder 't kiezen?
 Dus, trouw aan de oude leus,
 Blijft vranke en vrije Friezen!

Dus zong in geestdrift Tjetscke-moêr,
 Wanneer zy Grimwalds schip ontdekte,
 Dat door de zilte waat'ren voer,
 Wier kabb'ling 't blanke schulpzand lekte.
 Toen zweeg op eens haar wapenkreet,
 Wyl ze and're toonen hooren deed.

Weeklacht.

By der Friezen vreugdgeluid,
 Zeilde 't vlugge roofofschip uit:
 't Maakt, wyl niets zijn voorspoed stuit,
 Edgars kloeken zeiler buit.
 't Voert den bloem der Westerlanden
 Naar deez' stranden. -

't Friesche vaartuig ligt in 't Vlie,
 Wijl ik ginds het Britsche zie;
 Maar het Friesche bracht uit zee
 Radbouts eed'len zoon niet meê! -

Zie daar ginds, van d' oceaen,
 Stevent, rijk met schat belaên,
 Opgeciërd met Frieslands vaan,
 't Overrompeld vaartuig aan.
 't Landvolk zal, by 't wimpelwaaien,
     't Welkom kraaien;
 Dan hun zinloos vreugdgebaar
 Zal versterven op deez' maar:
 't Vaartuig bracht, gekeerd uit zee,
 Radbouts ced'len zoon niet meê:' -

'k Vrees den bruinen bergstroom niet,
 Die onstuimig nederschiet;
 't Is de stille diepe vliet,
 Dien mijn zorgvolle angst ontziet.
 'k Acht hem, die zich vyand noemde,
     't Niet verbloemde,
 Min gevaarlijk dan den fielt,
 Die zijn effen blik behield.
 Felle wraakzucht woede op zee. -
 Radbouts erfzoon keert niet meê! -

Hier zweeg ze en staakte 't droef gezang,
En zuchtte driewerf diep en bang,
Omgordde zich met haast de leden,
En gaf zich naar het dal, beneden.

Aanteekeningen op Adegild Tweeden zang.

Bl. 110, reg. 4:

Des Kunst'naars vlugge vinger.

De hier bedoelde zanger is *Timotheus*, wiens viersylbigen naam ik, om der welluidendheids wille, niet heb kunnen vermelden.

Bl. 110, reg. 15:

Des Puriteins vermaan.

Bekend is de bestraffing, door den beroemden leeraar John Knox der koningin van Schotland in 't midden van haar hof aangedaan.

Bl. 122, reg. 20:

Een Witte vrouw rijst uit den plas.

Groot was gedurende haar leven de invloed, en heilig de nagedachtenis der wicelaressen, welke gemeenlijk *alruintjes* of Witte Wijven genoemd werden. Ruin beteekende bij de Celten *kunst*, WIT (gelijk nog heden in 't Engelsch) vernuft, wijsheid. De namen van

sommige dier waarzegsters heeft ons de geschiedenis overgeleverd, als: *Aurinia* of Alruin, d.i. in alle kunsten volleerd: *Velleda* of Veelweet: *Gauna* of Gauwe, *vlugge*.

Van de witte wijven, als spooken of nachtgeesten beschouwd, spreekt de bekende *Lamentatie van Raephorst over Egmond*, in dezer voege:

*Uwe schoone Huysen zijn verbrandt,
Dattet schijnt, of Egmond waer als Sodoma versoncken.
De kostelijke Huysen, zijn nu als moord-kuylen en speloncken,
Daer nu woonen de Witte Wijven en Nachtgeesten.*

Ook uit PICARDT, (*Antiquiteiten van Drenthe, 7de Distinctie*) kan men bemerken, hoe laat nog het geloof aan die bovennatuurlijke wezens hier te lande heeft bestaan.

aant. **Adegild.**
Derde zang.

FLORIS.

Nog rest my 't wrekend staal en 't Koningsbloed in de aderen.
 Getrouwen!

AMSTEL.

Graaf! laat af!

FLORIS.

Hoe! gy, gy ook, mijn zoon!
 O hemel! dan is 't uit, zie neder van uw throon!

BILDERDIJK, *Floris de Vijfde.*

De Koning zat in 't slotgevaart
 Van 't machtig Medenblik:
 Zijn Hovelingen, woest van aart,
 Zag Radbout om zich heen geschaard,
 En donker was hun blik.
 Waartoe zoo vroeg, en om wat reên
 Riep hen des Konings last byeen?
 Wat had, in 't holst der nacht,
 Des torenwachters oog ontdekt?
 Wat had den dapp'ren schrik verwekt,
 En 't slot in roer gebracht?

In 't duister uur deed van den toren
 Des wachters tromp d' alärntoon hooren,
     En, opgeschoten uit den slaap,
     Zocht hoveling en oorlogsknaap
         Zijn wapentuig byeen,
 En tastte, by 't bedrieg'lijk glooren
     Der lamp, die hem bescheen,
     Naar helm en zwaarden, in der haast
     Vermist in 't tuighuis, of verplaatst,
 Of in de menigte verloren.
     Verwarring, woeling en gedruis
     Vervulde alom het vorstlijk huis;
 Dan zie! daar nadert Frieslands Koning,
     Getreden uit zijn slaapsalet:
 'Wat tijding, vraagt hy, heeft deez' woning
     Dus onverwachts in roer gezet?
 Waartoe deez' wapens, die flambouwen?
     Wat ramp vergaêrt dien oorlogsdrom?
 Wil, Feiko! my de reên ontvouwen
     Der onrust, die hier heerscht alom?' -

     'Mijn Vorst! een breede vuurkolom
 Zag 's wachters oog uit Berkhout rijzen:

Men kan van hier den rook u wijzen. -
 By Staav'ren stegen, voor zijn oog,
 Drie lichte vlammen naar omhoog:
 En verder, aan de zuider kimmen,
 Zien wy de ontstoken baken glimmen.' -
 'Wat of ons hier gebeuren moet?
 Op! op dan! en vergaër met spoed
 Van heinde en veer mijn oorlogsstoet.
 Op! mannen! op! te paard!
 Gy, Ubbo! snel naar Texels akker:
 Roept, uit de Meent, Plomp Ruter wakker:
 Hier dient geen tijd gespaard.
 Gy, Mingaert! fluks naar Staav'ren heen,
 Vergader Heimrichs volk byeen.
 'k Behoef de moedige oorlogslieden
 Van Schoorle en Limmen niet te ontbieden:
 Zy samm'len nooit, als 't noodvuur blaakt.
 Gy, Stavo! doe van Vlielands zoomen
 De ontembre ruiters herwaarts komen,
 Wier kloeke ziel naar 't strijden haakt.
 Men passe alom den baak te ontsteeken,
 En 't vuur zorgvuldig aantekweeken!' -

 't Bevel des Konings is voldaan;
 De fakkel steekt den vuurklomp aan

Van burcht- en torentans;
 Daar golft, als bloedgekleurde vaan,
 De vlam in hellen glans.
 De lucht is donkerrood van gloed,
 En donkerrood is meir en vloed,
 En donkerrood het weiland:
 Als zwemmend in een zee van bloed
 Vertoont zich ieder eiland:
 En dwalend schiet de onthutste meeuw
 Het helmnest uit met droeven schreeuw
 En plast in 't nat der stroomen:
 Beängstigd vlucht de schucht're rhee:
 De korhaan kraait, en waant alreê
 Den morgenstond gekomen. -
 En daad'lijk stijgt, aan 't sein getrouw,
 Van klift en torentop,
 Van vlietberg, duin en slotgebouw
 Een laaie vuurvlam op.
 Zoo ziet men star op star verschijnen,
 Wanneer de dagtoorts slaat aan 't kwijnen.
 Zoo ziet men, (als op 't vreugdefcest
 De trouwe burgers, blij van geest,
 Langs markt en straten samenstromen,)

Zich huis op huis met licht omzoomen,
 En 't duister vormen tot een dag.
 Maar 't licht, dat Friesland schijnen zag,

Moest van geen feest of blijdschap spreken:

Neen, 't was 't alärm- en wapenteeken:

Van elke hoogte werd de vlam

Beantwoord, over meir en stroomen,

En 't sein onmidd'lijk nagekomen,

Tot Dokkum de oorlogsmaar vernam,

Tot Collum, Aa, en Lauwerboorden,

De maar van krijg en inval hoorden.

De Koning zat in 't slotgevaart,

Zijn dapp'ren om zijn thron geschaard,

Wanneer een vrengdekreet,

Die juub'lend klonk van stad en wal,

Teruggegalmd in 's vorsten hal,

Zich plotsling hooren deed.

Wat wil, wat spelt dit luid geschal?

Wat tijding mag dit wezen?

Wat valt er, in dit oogenblik

Van angst, verwarring, woesten schrik,

Te hopen, of te vreezen?

De brug zinkt neêr met hollen klank:

De zware deur, wier eiken plank

Met dubbel ijzer is beslagen,

Rolt knarsend op: een dichte stoet

Van zeeliên, wier verhard gemoed

Zich door geen krijgswee laat versagen,
 Dringt binnen, en, uit hun gewoel,
 Treedt Galama voor 's vorsten stoel.
 ‘Ter goeder uur, mijn heldenscharen!
 Uw komst verheugt mijn droeve ziel.
 Van waar?’ - ‘Den Vliestroom opgevaren.’ -
 ‘Wat buit?’ - ‘Een overzeesche kiel,
 Die, op de breede Noordzeebaren,
 Na 't kampen ons in handen viel,
 Doch, minder vaardig zee te bouwen
 Ons achtervolgde langs den vloed.’ -
 ‘Mijn zoon?’ - ‘Gij zult hem ras aanschouwen,
 Met heel een krijgsgevangen stoet,
 Veroverd door zijn fieren moed.’ -
 ‘En Grimwald?... Hoe? ducht gy te spreken?
 Zou dapp're Grimwald zijn bezweken?’ -
 ‘Mijn vorst, hy zal zich voor uw thron
 Weldra vervoegen met uw zoon.’ -
 ‘Voorwaar! een wellekome tijding:
 Zij strekk' den kloeken tot verblijding,
 En vuur' den moed der zwakken aan; -
 Maar wie komt ginds, met loome schreden,
 De hoftrap aarz'lend opgetreden? -
 't Is Wop de Weerwolf uit de Zaan!
 Een slechter boodschap zal hy heden
 Ons van die oorden doen verstaan.

Gewis, geen kleine zomerregen,
 Heeft hem, gewoon het spits te biên
 Aan 't puik der Zuidlandsche oorlogslîen,
 Zijn rijken boomgaard uitgekregen.
 Ik ken zijn moed, en, waar hy week,
 Daar mogen we op een vijand reek'nen,
 Die in de schaal te machtig bleek.
 Nu Wopko? treê ons nader! spreek!
 Wat moet uw aankomst ons beteek'nen?' -

De Fries treedt voor: van aanblik stout,
 Voor 't oorlogsveld geschapen,
 Droeg hy noch snoer, noch ring van goud,
 Noch rijk verzilverd wapen.
 De stierenhuid, krap om zijn leên,
 Hem tot een overrok gesneên,
 Hing af, gescheurd en open;
 Zijn hoofd was bloot: zijn schoenriem los:
 Zijn ruige vlecht, als bloed zoo ros,
 Met zweet en bloed bedropen:
 Met bloed bedropen was zijn speer
 (Acht ellen lang en licht nog meer),
 Die hy zoo fiks regeerde
 Als 't op den vyand was gemunt:
 En enkel bloed besmeerde
 Zijn morgenster aan elke punt.

^{aant.} Het vuur vernielt de Waterlanden,
 En afgestroopt is heel de Zaan:
 By nacht viel Aspremont ons aan:
 Hy heeft mijn toren uit doen branden.
 Heel Aemstelland is opgestaan,
 Met al de Frankische oorlogsbenden
 Die Karel op ons af kon zenden:
 De hoon, aan Wollebrand gedaan,
 (Zoo doodverft men dat vuig bestaan,)

Doet hem de vreêverbonden schenden,
 En naar uw rijk de wapens wenden.
 Vijf ruiters joegen me op den weg
 In draf na, tot de Oosthuizer heg.
 Doch 'k heb hun eind'lijk, fel verbolgen,
 Verleerd, mijn voetspoor na te volgen.
 Klaas Koertszen wierp mijn lans omver:
 'k Had tegen hem, die met zijn makkers,
 De rogge wegstal van mijn akkers,
 Een felle vete van oudsher. -
 De rest versloeg mijn morgenster.' -

Naauw had deez' gast gedaan met spreken,
 Of zijn vertelling werd gestaafd

~~aan~~Door vluchtelingen, aangedraafd
 Uit Broek en de omgelegen streken.
 't Heir, dat de Markgraaf met zich had,
 Werd, schoon de vrees het niet verkleinde,
 Op zeven-duizend man geschat.

‘Nu kent men Karels trouw in 't einde,
 (Roept Radbout) daar geen vrêeverdrag
 Zijn heerszucht langer stuiten mag:
 Nu is het uur der wraak gekomen,
 Die my 't haatdragend harte zwoer,
 Wanneer mijn heirmacht, op de stroomen
 Des breedten Rijns hem tegenvoer:
 En hem, toen hy ons 't spits wou bieden,
 Ver achter Keulen heen deed vlieden.
 't Is waar: zijn diergevloekte list
 Heeft, sints dien tijd, ons lot beslist:
 De kans is droef verkeerd:
 En Duursteê boog voor 't Frankisch rot,
 En Wiltenburg heeft Karels God
 En Karels wet vereerd;
 Maar 't oud gebied der vrije Friezen
 Was nooit een legerhoofd voorheen
 Met vreemde krijgers opgetreên,
 Sints Lucius, in Padens biezen,
 Met schand' bedekt, de vlucht moest kiezen.’

Terwijl de Koning, fel gehoond,
 In zulke reën zijn gramschap toont,
 Doet schel trompetgeklank zich hooren,
 Terstond beäntwoord uit den toren,
 En Feiko treedt in 's vorsten hal.
 ‘Welnu? wat wil dit krijgsgeschal?
 Wie komt ons, vriend of vyand, stooren?’
 ‘Mijn vorst! de Thielier Elegast,
 Deez' dag door Aspremont gezonden,
 Begeert u Karel Mortels last
 En dien zijns meesters te verkonden.
 Hy toeft uw wil in 't voorportaal.’ -
 ‘Gelei terstond hem naar deez' zaal:
 'k Begeer te weten, met wat reden,
 Hy eed- en vreëbreuk zal omkleeden.
 Ik ken van ouds zijn sluwe taal.’ -

De Thielenaar, den throon genaderd,
 Begroet, met minzaam handgebaar,
 Den Koning en de heldenschaar,
 In 't hooge hof byeen vergaderd.
 Zijn lichaam is omkleed met staal:
 Slechts 't hoofd is ongedekt:

~~aan~~De lange baard, wiens blanke praal
 Verdienen eerbied wekt,
 Is op de borstplaat van metaal
 In lokken uitgestrekt.
 En op 't kuras is 't beeld gesneên
 Des zilv'ren wezels, hem voorheen
 Door Karels gunst vereerd,
 Wanneer de trotsche Saraceen
 By Tours was afgekeerd.
 Nog vaardig toont zich Elegast
 En rijzig van gestalt;
 Terwijl der hooge jaren last
 Hem licht te dragen valt.
 Een popeltak met wapp'rend blad
 Is in zijn rechterhand gevat
 Als vrede en vriendschapsteeken:
 Twee knapen volgen hem van veer
 En dragen schild, helmet, en speer.

De Vorst vangt aan met spreken:
 'Wees welkom, Elegast van Thiel!
 Ter goeder uur komt ge ons verklaren,
 Waartoe, met plonderzieke scharen,
 De Markgraaf in de Zaanstreek viel:
 En waarom men van Staav'rens bergen

Den landgenooten hulp kwam vergen.' -

De grijzaart zegt: 'Hy die my zond,
Vorst Karel, doet aan Frieslands Koning
Zijn ongeveinsde gunstbetooning

Verzeek'ren door zijns dienaars mond:
Hem, altijd vaardig tot verschoning,
Is Frieslands heim en landzaat waard.
Ongaarne zag hy, dat het zwaard,
Tot wraak van zijn gehoonde rechten
Oneenigheden moest beslechten,
Die...'

Radbout viel hier, gram te moê,
Den grijzen spreker in de reden:
'Wat durft ge ons melden? grijzaart! hoe!
Wie heeft hier eed en recht vertreden?
Wie dorp en slot en veld verbrand?
Wie stroopt en moordt in Waterland?
Op wien van beiden rust de schand?' -

'Die inval moet u niet mishagen,'
Hervat, met kalmte, de afgezant,
'En sproot uit d' inhoud der verdragen,
Bezwoeren met uw eigen hand.

Hebt gy, vrijwillig, niet met eede
 Verklaard, by 't sluiten van den vrede,
 Dat ge, op verbeurte van uw Rijk,
 In heel den omvang uwer Staten,
 Den Kristen Godsdienst toe zoudt laten,
 Ja, dat gy-zelf, tot daad'lijk blijk,
 Uw valsche Godheên af zoudt zweeren,
 U tot het waar geloof bekeeren,
 En de enkel ware Kerk vereeren?
 Hoe ge aan die eeden hebt voldaan,
 Zoude ik hier noodeloos verhalen:
 De straf voor 't ongehoordst bestaan
 Moet billijk op uw schedel dalen.' -

Hier kende 's Konings drift geen palen:
 'Vermeet'le (riep hy) die te grof
 My honen durft in eigen hof!
 Het voegt me alleen, u aftevragen,
 Of gy, die zoo hoogdravend spreekt,
 Meer dan één leven hebt te wagen?' -

'Neen!' zegt de grijzaart, onverbleekt.
 'Gy kunt het regt der volken schenden,
 En my ter galg ef houtmijt zenden;

Doch vreeslijk zoû der Franken moed
 Zoo laf een schanddaad komen wreken,
 En ras, al de omgelegen streken
     Verdrinken doen in 't stroomend bloed;
 Want niet alleen de Broekerlanden
 Geraakten reeds in onze handen;
     Maar Staav'ren dreigt zoo groot een macht
     Als Karel ooit te velde bracht.
 Terwijl zijn kloeke zoon, de Korte,
     Min klein van leest dan groot van ziel,
     Gewapend in de Kuinder viel.
 Voorkom, eer hy ter neder storte,
     Schut, door een wijs'lijk vreêverdrag,
     Des Mortels onweêrstaarb'ren slag.' -

'Genoeg!' zegt Radbout, onverduldig:
     'De Teisterbander Elegast
 Is my geen raad noch lessen schuldig.
     Verklaar, ontvouw in 't eind uw last.' -

'Welään! 'k zal Karels hoog begeeren
     U kennen doen. Gy Friezen hoort!
 Vooreerst zult gy op nieuw hem zweeren,
     Dat ge onverlet en ongestoord

Der Krist'nen eerdienst zult gedoogen:
 Geen hind'ring aan 't godvruchtig pogen
     Der leeraars stellen; maar hun woord
     Alöm doen eeren, naar 't behoort.
 Voorts eischt mijn Vorst, dat ge al de dorpen
     En vaste plaatsen aan de Zaan,
 Die nog aan u zijn onderworpen,
     In eigendom hem af zult staan:
 En vijftig welgeboren lieden
     Tot borgen, dat het vreêverdrag
     Bewaard zal blijven na deez' dag,
 Als gijzelaars hem aan zult bieden:
     Zes dagen tijds zijn u vergund,
     Waarin gy u beraden kunt.' -

Wanneer de pelgrim, vol verlangen
 Om weêr de dagreis aantevangen,
     Voor hy zijn nachtverblijf verlaat,
 Verneemt, hoe woeste rooverscharen,
 Op buit belust, in d' omtrek waren,
     En moorden, wat hun tegenstaat, -
     Dan zal hy, eer hy verder gaat,
 Schoon zelf niet duchtend voor gevaren,
     Schoon zelf een onverschrokken held,
 Angstvallig op zijn makkers staren,

Die 't vreeslijk naricht heeft ontsteld:
 Dan schijnt zijn oog hun aftevragen:
 Of zy den tocht door 't eenzaam veld,
 Met hem, kloekmoedig, durven wagen,
 Dan of de reis dient uitgesteld.

Zoo dwaalde ook Radbouts blik in 't ronde,
 Terwijl de Thieler Elegast
 Hem Karel Mortels hoogen last
 In 't midden van zijn hof verkondde.
 Zoo zag hy naar zijn oorlogschaar
 Angstvallig om, met zorgende oogen,
 Als vroeg hy, of, in 't krijgsgevaar,
 Hy op hun hulp zoû reek'nen mogen.
 Dan, spoedig was zijn hoop bedrogen,
 Zijn steunen op hun trouw vervlogen.
 Ontstelt'nis, weifling, schrik,
 Moest in der meesten wezenstrekken,
 Des Konings scherpe blik
 Met spijt en ergernis ontdekken.
 't Was niet, om dat die oorlogstoet
 Verstoken was van heldenmoed;
 Maar onderlinge haat
 Had hen sints langen tijd verdeeld
 En tweedracht onder 't volk geteeld,
 Die bron van eind'loos kwaad.

't Aêloud vertrouwen was geweken:
 Elk scheen ontzet, dat Karels macht
 Zoo heftig en zoo onverwacht
 Gevallen was in Frieslands streken.
 Slechts Galama en geele Wif,
 Wop Weerwolf, Eel van 't Roode Klif
 En luttel and'ren huns gelijken,
 Wier oog, by 's vreemd'lings stoute reên,
 Van grammen spijt doorfonkeld scheen,
 Betoonden, met gewisse blijken,
 Dat nooit, in voor- noch tegenspoed,
 Hun vaak beproefde leeuwenmoed
 Voor vrees of overmacht zoû wijken.
 Dan ach! gering was hun geslacht,
 En onbeduidend was de macht
 Die elk van hen in 't slagveld bracht.
 Wat zoû een goede wil hun baten?
 Geen hunner toch werd toegelaten
 In 's vorsten raadzaal, waar alleen
 De taal eens Hoofd'lings geldig scheen.

In korter tijd dan ik verhaal,
 Had Radbout, door geheel de zaal,
 Der zijnen ziel doorgrond.
 Zijn schrander oog bemerkte klaar,

In welk een staat van bang gevaar
 Zich Frieslands erf bevond.
 - 'Die lafaarts! (dacht hy by zich-zelven:)
 Genoeg! een poging nog gedaan!
 Men zie, wie hunner 't zal bestaan
 Zich en zijn land het graf te delven.'
 'k Heb, Elegast! u aangehoord:
 (Zoo klonk, niet langer meer gesmoord,
 Zijn stem door zaal en hofgewelven:)
 'k Neem, daar 't moet zijn, uw voorstel aa
 En zal met al mijn Hoofdelingen,
 Die reeds mijn opontbod ontvingen,
 Op uw verlangen my beraên.
 Gy kunt intusschen, naar begeeren,
 Of tot uw meester wederkeeren,
 Of toeven in dit slotgebouw,
 Tot ik u mijn besluit ontvouw.
 Eer driepaar dagen zijn verloopen,
 Moogt gy op Radbouts antwoord hopen.'
 'k Mag, naar 't bevel, door Aspremont
 (Zegt Elegast) my voorgeschreven,
 My niet uit Medenblik begeven,
 Alêr ik uit uw eigen mond,
 Uw vorstelijk besluit verstond.' -

't Zij u vergund, (hervat de Koning:)
 Blijf, moedige Elegast!
 In Radbouts vorstelijke woning
 Zijn welgeëerde gast.
 Dat, tot het uur van uw vertrek,
 Wop Weerwolf u ten dienaar strekk'.? -

Diep buigt de Frank; met vaste schreden
 Is hy de hofzaal uitgetreden,
 Wijl Radbout, fluks en snel,
 Naar Wopko treedt, hem tot zich trekt,
 En fluist'rend hem zijn wil ontdekt:
 - 'Bewaak den vreemd'ling wel!
 Hy spreke vrij met iedereen:
 Hy wende, waar hy wil, zijn schreên,
 Doch, nimmer onverzeld!
 En zoo gy eenige achterdocht
 Omtrent zijn gangen voeden mocht,
 't Zy daadlijk my gemeld.
 'k Vertrouw, mijn wil is u gebleken?'

De speerman knikte 't hoofd, en kneep
 En mond en oogen dicht, ten teken,
 Dat hy zijns meesters wil begreep,

Waarop hy spoedig heenensnelde,
Den vreemd'ling opzocht en verzelde.

Inmiddels wordt, in de etenszaal,
Op 's Vorsten last, een glansrijk maal
Op 't cierlijkst aangericht.
Daar zullen de eed'len zich verzamelen,
En al wat dienstig is beramen
In 't hachlijk tijdsgewricht.

Ja, waard te leven in mijn zangen,
Was 't oud gebruik van 't voorgeslacht,
Toen, voor 't behand'len der belangen,
Waar 't staatsgeluk van af mocht hangen,
Het etensuur werd afgewacht,
En 't nagerecht, geschiktst geächt;
Want keur van wijn en kracht van spijzen
Versterken 't lichaam niet alleen;
Maar doen gedachten opwaarts rijzen,
Wier vinding anders moeilijk scheen:
De neev'len, die het brein omgeven,
Zijn door hun invloed best verdreven,
Daar 't luchtig harte vrijer slaat.
Men pleegt, en zonder lang te peinzen,

Met de inspraak van zijn boezem raad:
 Bedrog vliegt heen en schandlijk veinzen:
 De ziel is wakker, opgeruimd;
 En geen der opgeroepen leden,
 Die, om een vergezochte reden,
 Zulk een vergaad'ring ooit verzuimt.
 Genoeglijk is men aangezeten,
 En niemand wil van sluiting weten:
 't Is noode dat men heenen gaat,
 En zitting beide en maal verlaat.
 Maar, nu in deez' verdorven tijden
 Men niet dan nucht'en zich mag wijden
 Aan 't al te wichtig staatsbelang,
 Valt ook de kortste zitting lang:
 De geest is dof, ontstemd: gebogen,
 't Vernuft verstompt, en vaak'rig de oogen:
 Dan triomfeert de list alleen,
 En draagt, met schrandere gevatheid,
 Haar wenschen voor in keur'ge reên;
 Terwijl verveeling, afgematheid,
 En lang geprikkelde etenslust,
 Die beurt'lings ieder Lid bespringen,
 Hem eindlijk, hoe onwillig, dringen,
 Dat hij in 't voorstel gaaf berust;
 Of dat hij slechts den kreet kan uiten:
 'Ter stemming! 't is hoog tijd van sluiten.' -

~~aan~~Des Konings tafel stond gereed.
 De zaal was ruim, doch matig breed:
   't Gewelfde zolderdak
 Scheen, naar de lengte, niet te hoog:
 't Geen de evenredigheid, in 't oog
   Des kunstenaars, verbrak.
 De rook, die vaak, door 's bouwheers schuld,
 Het gandsch vertrek hield opgevuld,
 Had eind'lijk dak en zolderbogen,
 Met glinstrend roetverniss omtogen.
   Eens vreemden kunstnaars nette hand
   Had aan den uitgekalkten wand
 Een schaars bekend cieraad gegeven,
   En Adelbolds verheven daên,
 Die Rome en Tongerland deed beven,
   En Wend en Gothen mocht verslaan,
 In rijke kleuren doen herleven;
   Dan ach! geen welverdienden lof
   Verwierf de kunst in Radbouts hof;
 Want jachttuig, schilden, veldstandaarden,
 Met lansen, vanen, bijlen, zwaarden,
   En menig prachtig zegemerik
   Bedekten 't cierlijk schilderwerk.
 De vloer en schoorsteenrand bestonden

^{aant}Uit steentjens, geestig saamverbonden,
 Veelverwig geschakeerd;
 (Een kunst, in Griekenland gevonden,
 En, sedert weêr verleerd.)
 En op den grond was stroo gespreid;
 Want hierdoor werd, met zekerheid,
 De toovery geweerd.

Twce tafels vulden heel de zaal;
 De eene overdwarsch en breed:
 Op deze stond een prachtig maal
 Voor 's Konings mond gereed:
 Daar zag men, opgemaakt met zwier,
 't Gebraden vleesch van 't runderdier:
 Daar reebout, haas en knijn:
 Daar pronkte, in 't rond bekranst met wier,
 De kop van 't everzwijn.
 Keur van gevogelte en van visch
 Vercierden meê den rijken disch:
 Men vond er eend en hoen,
 In rijken vederdos getooid,
 Met fijne kruiden overstrooid,
 Bedekt met lachend groen.
 Niet min zag 't gretig oog zich streelen
 Met schelvisch, krabben en makreelen,

~~aan~~Met bot, gegraven uit het zand,
 Of schol, gevischt by 't Westlijk strand,
 Met walvischtongen, lompenlever,
 Met bruinvisch, kabiljaauw en bever,
 En marsuijn, naar eisch gekookt,
 Ook zalm, in mooten of gerookt.

Een schittrend karmozijn verhemelt',
 Met gouden sterren rijk doorwemeld,
 Door Karel Mortel, lang voorheen,
 Veroverd op den Saraceen,
 En, toen de vrede werd geklonken,
 Door hem aan Frieslands vorst geschonken,
 Hing van den zolder, en wees aan
 Waar Radbouts zetel kwam te staan,
 Als meê, de plaats van Frieslands grooten,
 Of 's Konings eêlste dischgenooten.

De tweede tafel, smal en lang,
 Bestemd voor die van mind'ren rang,
 Was tegen de andere aangeschoven:
 Een donker zeildoek hing er boven;
 Daar Eise van de Wildernis
 Het toezicht had op dezen disch.

De hofstoet, in 't vertrek vergaderd,
 Is tot den maaltijd reeds genaderd.
 Nu spreekt de Koning Feiko aan,
 En doet hem dus zijn wil verstaan:

‘Den vyand achting te bewijzen,
 Is plicht, die eed'len zielen past.
 Breng, uit mijn naam, aan Elegast
 Een deel van de uitgezochtste spijzen.
 Ook moeder Hertha geeft den last
 Gezanten wel te doen,
 En 't hong'rig lijf te voên.
 En wat die Kristnen mogen spreken,
 Dat zy slechts menschenliefde kweeken,
 Voorwaar 't is ons te wel gebleken,
 Hoe zy, barmhartig maar in schijn,
 In waarheid, bare duivels zijn?’ -

De Koning wenkt, en neêrgezeten,
 Vangt nu de hofstoet, op zijn wil,
 Doch peinzend, ontevreden, stil,
 En als gedwongen aan met eten.

Geen enk'le waagt zich in 't gesprek:
 Men proeft, doch zonder graagte of trek.
 Hoe 't schuimend bier ook rond moog stroomen,
 De drinkkroes blijft by menig gast
 Voor de eerste reis onaangetast.
 Men schijnt de fijnste spijs te schroomen,
 Als waar' de saus niet dan vergif.
 Slechts Galama en Geele Wif,
 En gulzige Eel van 't Roode Klif,
 Die, schoon door rang noch afkomst aad'lijk,
 Genoodigd waren aan dit maal,
 Betoonden zich schier onverzaad'lijk,
 Als ongewoon aan zulk onthaal.

Dan Radbout wil in 't eind ontdekken,
 Of niets den vonk van heldenmoed
 In 't hart van Frieslands oorlogstoet
 In staat is weder optewekken.
 'Komt! (zegt hy) zang en snarenspeel
 Voegt by 't geklink der schalen wel.
 Gy Barlof! doe uw maatlang rijzen!' -

De Bard treedt toe: zijn vlugge hand
 Stemt fluks de harp tot hooge wijzen. -

Ter Schelling was zijn vaderland.
Daar had hem, by 't geloei der stormen,
By 't nooit verpoozend golfgeklots,
Natuur tot dichter willen vormen,
En bleef ze op zulk een zuig'ling trotsch.
Vaak had hy, in zijn prilste jaren,
Het schip zien worst'len met de baren,
Gezweept van d' opgestoken wind:
Vaak was hy, lachend met gevaren,
De witte branding doorgevaren;
Want niets ontzag 't vermetel kind.
Hoe gretig, met wat luist'rende ooren,
Mocht hy 't gesprek der grijsaarts hooren
Van vroeger zege en waterkamp,
Van d' inval der geduchte Noren,
Die oogst en vischvangst kwamen stooren,
Van roof en brand en oorlogsramp.
Hoe schiep hy, in die blijde dagen,
Een telkens weêr vernieuwd behagen
In 't ongelooflijk schrikverhaal
Van zeemensch of meermin, wier klagen
Den stoutsten bootsman kon versagen,
Of van de ontzetb're wateraal,
Dat wonder aller zeegedrochten,
't Welk, in zijn duizend kringelbochten,
Als met een gordel de aard omsluit:

~~aan~~ Ook kende hy de grootsche tochten
 Van Herkules, die, nooit gestuit,
 Ontembre monsters had bevochten,
 En, hier en ginds, het Hunnebed
 Als zegemerik had neêrgezet.
 Het was vervuld van die gedachten,
 Verhit van brein, en 't hart in vlam,
 Dat Barlof 't eerst ten hove kwam:
 De Koning bleef zijn zangen achten.
 Schoon de invloed van een zoeler lucht
 Zijn woeste toonen mocht verzachten,
 En temp'ren hun te stoute vlucht,
 Toch ruischten 's Dichters rijke akkoorden,
 Als voortgebracht door 't stormig noorden.

Zang van Barlof.

Barden van de aêloude dagen, door den voorzaat schier vergood!
 Mocht mijn stem u op doen rijzen uit der graven stille schoot:
 Lichtjens dansen op 't moeras:
 Loeiend gieren de onweêrsvlagen:
 Aak'lig knerst het raafgekras:
 Spoken komen 't veld doorjagen:
 Barden van de aêloude dagen!
 't Uur is daar: verlaat de grafsteê, die u eens beschoren was.

Barden van de aêloude dagen! O verrijst en zegt het my:
 Welke snaren deedt gy klinken, en hoe luidde uw melody,
     Toen, gelijk een onweêrswolk,
     Uit het zuiden opgekomen,
     't Onverwonnen oorlogsvolk,
     't Heldenkroost van 't machtig Romen,
     Frieslands kust kwam overstroomen,
 En, verdreven door uw zangen, wegzonk in des afgronde kolk?

Barden van de aêloude dagen! voor mijn klaagstem zijt gy doof,
 En geen zangen hoor ik rits'len door het schomlend eikenloof.
     Mengelt met het windgefluit
     Harp noch stem de wilde akkoorden?
     Ach! de melody heeft uit,
     Die welêer de vaad'ren hoorden.
     Zwijgt gy thands? - Aan 's Yssels boorden
 Zweeg der Barden maatlang nimmer, by 't vyandlijk krijgsgeluid?

Barden van de aêloude dagen! o! verrijst en zwijgt het niet!
 Welke snaren deedt gy klinken en hoe luidde uw godlijk lied?
     Ach! by elke grootsche daad,
     Die uw lofzang mocht vermelden!
     By die redders van den staat,
     By die onversaagde helden,
     Die, op bloedige oorlogsvelden,
 Eenmaal vielen of verwonnen, en wier glorie nooit vergaat!

^{aant}By hun zwaarden, by hunspeeren, by hun wonden, by hun strijd!
 By hun namen! rijst en meldt het, Barden van d'aêlouden tijd!
     Want, van 't woelig Frankenland,
     Zien wy legers samenkomen,
     Vuur en slagzwaard in de hand,
     Op Diotoos erfgrond stroomen,
     Feller dan de macht van Romein;
 Slechts uw krijgslied kan hen weeren van dit fel besprongen strand.

Barden van de aêloutedagen, schiervergoed door 't voorgeslacht!
 Mocht mijn stem u op doen rijzen uit der graven sombre nacht:
     Mochten, in dit hachlijk uur,
     Mochten de uitgedoofde spranken
     Van 't verteerend heldenvuur
     Weêr ontgloeien op uw klanken!
     Mocht weêr 't rijk zijn redding danken
 Aan den moed der echte braven, Frieslands ondoordringb'ren muur.

Vaak zaagt ge, als 't somber wolkgordijn
     Het hemelvlak omringt,
 Hoe 't zonlicht, schoon met bleeken schijn,
     Door dikke nevels dringt:
     Dan blijft, schoon 't oov'rig duister zij,
     Een enk'le plek verlicht en blij;

^{aant}Maar ach! de zon reist heen:
 De dampen klimmen, dik en zwaar:
 De wolken sluiten op elkaêr:
     Het plekje lichts verdween.
 Niet anders was 't, maar ook niet langer,
 Dat, by het hooren naar den zanger,
     De halfgewekte glorievonk
     In 't oog van Radbouts Grooten blonk.
 Helaas! het meer dan aardsch vermogen,
 Dat aller ziel hield opgetogen,
     Zoo lang de harp van Barlof klonk,
 Was met haar laatst akkoord vervlogen,
 Daar elk, met neêrgeslagen ooggen,
     Op nieuw in moedloosheid verzonk.

Met diepen spijt en rouw bemerkte
 De Vorst, hoe slecht zijn poging werkte,
     Doch weet het Barlof niet.
 ‘Aanvaard van my deez' gouden schaal,
 (Klinkt, minzaam, 's eed'len Konings taal:)
     Tot loon voor 't Bardenlied;
 En toon' deez' gift, hoe in mijn Staat,
     Wat vyand ons moog' dreigen,
 Één hart voor 't minst nog moedig slaat,
     En voor geen ramp zal neigen.’ -

aan. 'Voorwaar!' sprak Wif, die, onderaan,
 By Eel en Galama gezeten,
 Door 't luist'ren, schier zijn middageten
 Onaangeroerd had laten staan:
 'Dat 's wel gezegd en wel gedaan!
 Nog and'ren, moog' de Koning 't weten,
 Gevoelen 't harte moedig slaan.' -

'Wie durft, zoo stout, het zwijgen breken.
 Als hy zijn meerd'ren niet hoort spreken?'
 Vroeg Eise van de Wildernis,
 Die voorzat aan den lager disch:
 'Het voege u, by uw lompe boeren,
 Te Enkhuizen, 't hoogste woord te voeren;
 Doch hier zijt gy des Konings gast,
 En 't is het zwijgen, dat u past.' -

Gram beet zich Geele Wif de lippen,
 En liet zich toen geen woord ontglippen;
 Doch later werd een zielloos lijk,
 Ontkleed, bedekt met twintig wonden,
 Ja gands onkenbaar door het slijk,

Aan d' oever der rivier gevonden:

Dat, in de toegeklemde hand,
 Een hairvlecht hield van g e e l e lokken,
 In vruchtelozen wederstand
 Zijn moorder blijkbaar uitgetrokkeu,
 Sints heeft men, aan des Yssels boord,
 Van Eise nimmermeer gehoord.

Dan, Radbout had met welgevallen

De taal van Geele Wif verstaan,
 En lachend sprak hy dezen aan:
 'Welnu! gy, die zoo stout durft brallen,
 Wat zoudt gy thands uw' Koning raên?
 Dat, voor deez' reis, en tegen de orde,
 De minste 't eerst geraadpleegd worde.
 Spreek rond, gelijk een vrijman past:
 Wat melde ik best aan Elegast!' -

'Een prater werd ik niet geschapen

(Zegt Wif:) ik voer een krijgsmanstaal:
 Mijn eenig antwoord ligt in 't wapen.
 En 'k ben bereid, ook deze maal,
 Met zeven van mijn huisgenooten,
 Het zwaard voor Radbouts zaak te ontblooten.' -

^{aan}Uw taal is kort, doch rijk van zin.
 (Zegt Radbout) - Stemt gy met hem in,
 o Eel van 't Klif! en raadt ge 't strijden,
 Of 't need'rig zwichten voor de tijden?' -

'Ik gaf, (zegt Eel,) aan Frankrijks heer,
 Zes ellen Frieschen gronds: niets meer:
 En al zijn roofzieke onderzaten,
 Zoude ik tot spijs der raven laten.' -

'Slechts 't kampen blijft ons over, ja!
 Riep, onverduldig, Galama,
 Toen hem de Vorst gebod te spreken:
 'Men klepp' den bruinen beukelaar:
 Zoo wordt de looze Frank gewaar
 Dat Frieslands trouw niet is bezweken,
 Maar groeit, by 't stijgen van 't gevaar.'

Wel kon deez' taal den Vorst behagen,
 Doch min den stoet van edelliën.
 Schoon geen van allen 't durfde wagen,
 Den vrede als noodig voor te dragen,

De Koning kon, by 't ondervragen,
 Genoeg hun rechte meening zien.
 Deez', sprak van Karels legermachten,
 Van 't nijpend der omstandigheên:
 Die, zeide, schoon met duist're reên;
 Dat men voorzichtigheid betrachten,
 En op geen bondgenoot moest wachten.

In 't eind rees Dirk van Winkelmeet,
 Een grijzaart, die, in vroeger jaren,
 Der Franken oorlogsmacht bestreed,
 En roem en rijkdom wist te gaëren:
 Geen Hoofdeling in Frieslands Staat,
 Die meer ontzach had in den Raad;
 Want, zeven-honderd dapp're knechten
 Vond zijn bevel bereid tot vechten.
 De tijd was lang voorby geweest,
 Dat hy voor heldeneer ontgloeide:
 De gierigheid, de hebzucht, boeide
 Met sterken band zijn zinnen 't meest.
 Een inval in zijn vette weiden
 Kon hem een wis verderf bereiden,
 En werd vooral door hem gevreesd.
 't Was daarom, dat hy 't raadzaam waande,
 Te zwichten voor een grooter macht,

En in deez' taal den Vorst vermaande
 In tijds op vreê te zijn bedacht:

‘Van overwinnaars valt te duchten,
 Dat, na den strijd, het kookend bloed
 Voor 's overwonnen droevig zuchten,
 Genaê noch medelijden voedt;
 Terwijl men, door in tijds te bukken
 Voor Karels onbeperkt gezach,
 Ligt by een wijslijk vreêverdrag,
 Zijn have aan 't dreigend vuur ontrukken
 En 't veege lijf behouden mag.
 Hoe! zoû men huis en hof verbranden,
 En weide en veld verwoesten zien,
 En vrouw en kroost in slavenbanden,
 Te ellendig naar uitheemsche landen
 Zien sleuren, en op last van wien?
 Van hem, die, zoo wy hem betrouwen,
 En 't billijk, heilzaam vreêverbond,
 Meer dan voorheen, gewillig houën,
 Ons zijn genade en gunst verkondt?
 Hoe! hy, wiens krijgsdeugd zooveel steden
 In puin en asschen heeft vertreden,
 Die volken met zich voert als buit;
 Wiens woede, als ze eenmaal wordt ontstoken,

Niet meer gepaaid wordt of verbroken;
 Wiens felle gramschap niemand stuit,
 Die waerelddwinger, zoû den Friezen,
 Oprecht, een vaste vriendschap biên;
 En wy, wy zouden 't strijden kiezen,
 En moed noch overmacht ontzien?
 Onwaardig ware een schand'lijk vliên;
 Doch zich met Karel te verbinden,
 Heeft niets dat onze glorie krenkt:
 Men poge in hem een steun te vinden,
 Zoo hy slechts rust en vrede schenkt.
 Wat schande waar' 't, hem aan te kleeven,
 Met flaauwe teekenen van plicht,
 Daar Koningen, welêer verheven,
 Als dienaars om zijn zetel zweven,
 Ja, knielen voor zijn aangezicht?
 Hy wil niet eens die hulde ons vergen,
 Hy wenscht slechts, dat wy, rustig, stil,
 Zijn toorn niet meer, moedwillig, tergen,
 Door 't stout weêrstreven van zijn wil.
 Men moet hem dus voldoening schenken,
 En, naar zijn wensch, den vredeband
 Hernieuwen met zijn afgezant.
 Ziedaar mijn raad. Wie anders denken,
 Beseffen 's Konings welzijn niet,
 Noch weten, wat de nood gebiedt.' -

'Uw taal moog' zoet en veilig klinken:
 (Zegt Radbout) wie den moed laat zinken,
 Is alles onherstelbaar kwijt.
 Om Karel dus zijn wil te geven,
 Zoolang ons helpers zijn gebleven,
 Daartoe, voorwaar, is 't altoos tijd.
 Nog durf ik my gerust verlaten
 Op zooveel moedige onderzaten:
 'k Zond niet vergeefs mijn boden heen:
 Ras ziet ge, o grijzaart! voor deez' muren,
 Een kloeke legermacht byeen,
 Gereed des oorlogs tegenheên
 Met onversaagdheid uit te duren,
 En die, in spijt van hun getal,
 De ontzinde Franken keeren zal.' -

Naauw had de Koning uitgesproken,
 Wanneer een krijgsman binnenkwam,
 Bedekt met stof, 't gelaat ontstoken,
 En 't driftig oog in volle vlam.

'Ha! wat komt Ubboos mond ons melden?

Wat tijding brengt gy? hoeveel helden
Verzamen zich op Texels velden?' -

Dus spreekt de Vorst, op wiens gelaat
Een blijde hoop te lezen staat.
Doch Ubbo doet zijn boodschap hooren
'Vorst! Texel is voor u verloren!
Bouw op den schelm uw hope niet,
Die aan de Meent als heer gebiedt.
Zoo 's vyands macht de hooge landen,
Die hem vertrouwd zijn, aan durft randen,
Dan zal Plomp Ruter weêrstand biên;
Doch zonder oorzaak zich te ontblooten
Van d' eêlsten zijner landgenooten,
Dit, zeide hy, zoû niet geschiên.' -

'Gy ziet, hoc hoog de nood kon steig'ren!
Plomp Ruter durft ons manschap weig'ren,'
Zegt Winkelmeet: 'k had zulks gegist:
Dit is 't gevolg van ooreloggen.
Zy sterken winzucht in haar pogen,
Die best in troebel water vischt.' -
'k Zal hem die snoodheid dra verleeren,'
Zegt Radbout. 'Hoe de kans moog' keeren,

Dit durf ik zonder schroom bezweeren,
 Dat eens heel de aard van Texels val
 En Ruters straf gewagen zal...
 Ha! 'k zal mijn weêrparty verwinnen:
 'k Heb niet vergeefs een vriend betrouwd!
 De zon schenkt, rijzend aan de kimmen,
 Den bangen wand'laar minder vreugd,
 Dan my, o Everard van Limmen!
 Uw aangename komst verheugt.
 Al wist ik niet, dat duizend helden
 Uw spoor naar Medenblik verzelden,
 Al kwamt gy aan mijn hof alleen,
 Nog zoû uw komst my meer verblijden,
 Dan dat, vergaêrd van alle zijden,
 Een drom van legers hier verscheen!

'Vorst!' sprak de grijzaart, op wiens wezen
 De diepste ontroering stond te lezen,
 'Geef Wodan, dat gy waarheid zegt;
 Want zie! dit hoofd kan ik u wijden,
 Deze arm zal voor mijn Koning strijden,
 Dit lemmer blinken voor uw recht;
 Maar ach! geen hulp van oorlogslieden
 Kan Everard van Limmen bieden.' -

‘Zoo was my (sprak de Vorst bedaard)
 Deez' slag van 't noodlot nog bewaard! -
 Dus hebben ze allen u begeven,
 Die strijders, eens zoo fier en trouw?
 Voorwaar, uw roem zal eeuwig leven,
 En 'k dank, in 't midden van mijn rouw,
 Den hemel, dat ik u aanschouw...
 En toch!... verklaar my, hoe zy allen
 Hun Hoofdeling zijn afgevallen.’ -

‘Mijn Vorst! (hervatte Limmen weêr),
 Misleid door vreemde priestervonden,
 Omhelsden zy de nieuwe leer,
 Die Karels monniken verkonden,
 En dienen thands (wat vraagt gy meer?)
 Een nieuwen God, een nieuwen Heer.’ -

‘Gy ziet, wat lot ons werd beschoren:
 De hoop op bystand is verloren.’
 Zegt sluwe Dirk van Winkelmeet.
 ‘o Koning! wil naar 't voorstel hooren,
 Dat Elegast u kennen deed.
 Het ergst te wagen waar' vermetel!’ -

Nu rees de Koning van zijn zetel:
 - 'Getrouwen! (zegt hy): 'k heb een zoon:
 Aan hem behoort, na my, de kroon.
 Zoù ik zijn erf aan vreemden schenken,
 En dus zijn cer en rechten krenken?
 Men wacht!, voor 't minst, zijn weêrkomst af,
 Dat ook zijn mond ons raad verschaff'....
 Dan hoe! men blaast de krijgstrompetten!
 Ik hoor de klank van speer en schild!....
 Dat was de stem van d'eedlen Wilt!....
 Niets zal mijn grootsch ontwerp beletten:
 Geen vyands macht zal my ontzetten;
 Hy komt! hy komt, mijn Adegild!
 Ga, Barlof! haast u, hem te ontmoeten:
 Verwelkom hem in Radbouts naam.
 De braafste zanger is bekwaam
 Den braafsten oorlogsheld te groeten.' -

De Bard vertrekt, in 't hart verblijd,
 Dat hy den lof der Friesche helden,
 Dat hy de glorie van den strijd,
 In stoute zangen zal vermelden. -
 Vergeefsche hoop die hem bedroog!
 Hy keert; maar somber is zijn oog,
 En bleekbestorven beî zijn koonen.

Aan de ingang toevend van de zaal,
 Stemt hy de harp, doch, deze maal,
 Voor weemoedvolle toonen.

Lijkzang van Barlof.

Hy is niet meer, de waardigste aller knapen,
 De hoop en steun van Frieslands heldenjeugd:
 Niets rest ons, dan 't herdenken aan zijn deugd:
 Zijn lichaam bleef in 't diepst der zeeën slapen.

De bloemtuin mocht op frissche rozen bogen:
 De koele bron verfrischte 't zandig vlak; -
 De wind blies fel: de groene stengel brak,
 En 't stuivend duin kwam 't wellend nat verdroogen.

Een ander jaar zal nieuwe rozen geven:
 De wel bruischt op en vliet en laaft ons weêr;
 Maar ach! de held vertoont zich nimmermeer,
 Als 't noodlot hem baldadig heeft doen sneven.

Des gaarders hand plukt rijpe korenaren;
 De najaarstorm verstroot het dorrend loof;
 Maar ach! de dood, voor 't medelijden doof,
 Verslaat den held in de eerste levensjaren.

Treurt, knapen, treurt! Draagt rouw, gy maagdenreien
 En dat uw lied des jong'lings deugden meld!
 Treur, Frieslands Vorst! hy stierf, de wakk're held!
 De Koning moet zijn Adegild beschreien!

Terwijl des Barden rouwakkoord
 Met schrik en smart werd aangehoord,
 Kwam Grimwald met zijn oorlogsknapen.
 Hun lichaam was gehuld in 't wapen,
 Hun somber oog, van glans beroofd.
 En na hen kwam, als krijgsgevangen,
 Een schaar, met ijz'ren boei omhangen,
 Een prijs, die op elk' and'ren tijd,
 De ziel van Radbout had verblijd;
 Doch thands! wie zal zijn droefheid malen,
 By 't hooren van zoo zwaar een leed?
 Wie kan de gramme spijt verhalen,
 Die zulk een maar ontgloeien deed?
 De meest geliefde van zijn kind'ren,
 De zoon, om wien hy, kort geleên,
 Zijn rijksg gebied niet wou vermind'ren,
 De luister van zijn stam verdween!
 Zijn kleur verschiet: zijn lippen beven:
 Hy staat, als op den grond verstijfd;
 Zijn tong, als hy geluid wil geven,

Schijnt aan 't gehemelt vast te kleeven,
 Terwijl een traan in de oogkas drijft.
 Hy weet in 't eind zijn rouw te smooeren,
 En doet deez' taal aan Grimwald hooren:

‘Rampzaal'ge! 'k had op u gebouwd! -
 Mijn zoon uw' leiding toevertrouwd...
 En treedt gy, zonder hem, een vader,
 Wien gy van kroost beroofd, nader?
 Bericht my alles! meld my, spreek,
 Waar, hoe mijn Adegild bezweek.’ -

De sluwe Wilt verbergt de vreugde,
 Die 't onmeêdogend hart verheugde,
 En zuchtend ziet hy voor zich neêr,
 Als van onlijd'bren rouw bevangen,
 Terwijl hy, lenend op zijn speer,
 In deze woorden, aan 't verlangen
 Zijns droeven opperheers voldoet:

‘Dat Wodan lang mijn Koning hoed!
 Licht heeft u Galama doen hooren,
 Hoe ons, by 't kampen op den vloed,
 De schoonste zege werd beschoren,
 Door 's Prinsen onweêrstaanb'ren moed.
 Wy maakten gindschen schaar gevangen; -

Dan ach! die buit kwam duur te staan.
 Want Adegild, met hen begaan,
 Gebood, van kluisters hen te ontslaan,
 En liet my-zelf in boeien prangen,
 Toen ik dit stuk hem af kwam raën.
 Ach! had hy 't leven my ontnomen!
 Ik had voor 't minst, hem niet betreurd.
 Niet vruchtloos moest ik onheil schroomen:
 Te wel had ik 't gevaar bespeurd;
 Want, by de krijgsgewonnen scharen,
 Bevond zich mede een tooverkol,
 In zang en rijm en kunst ervaren,
 Van snood bedrog en listen vol.
 Hoe zy den Erfprins kon betoov'ren,
 En 't argloos, edel hart veroov'ren,
 Is me onbewust; doch 't bleek te klaar:
 Want (allen zullen dit getuigen,)
 Zy wist hem tot haar wil te buigen:
 Hy sprak, hy dacht alleen door haar.
 Toen zy den jong'ling dus bedwongen
 En in haar netten had gebracht,
 Is zy in de afgeloopen nacht,
 Daar alles sliep, in zee gesprongen:
 En hy (wie meldt het zonder schrik?)
 Hy volgde haar op 't oogenblik:
 En, hoe in zwemkunst ook bedreven,

De golfslag, die hem overtoog,
 Heeft hem onttrokken aan ons oeg,
 En zy, haar prooi niet weêrgegeven.

‘Dat zich uw droefheid wraak verschaff,
 Mijn Vorst! zend Grimwald nu ter straf;
 Doch laat met-een uw gramschap dalen
 Op hen, wier list het gruwzaam feit,
 Met hulp der spookster, heeft bereid:
 Doe hen met-een hun schuld betalen.’ -

‘Ik zal, mijn Adegild tot zoen,
 (Galmt Radbout uit, in toorn ontstoken)
 Hun bloed op de outers stroomen doen.
 Ontzettend hebt ge uw eer gewroken,
 Gy! die ik snood verliet! o Goôn!
 Uw wraak stort op dit hoofd!
 Reeds wankt mijn felgeschokte thron:
 't Was niet genoeg! mijn waardste zoon,
 Mijn liev'ling werd me ontroofd!
 Wat ramp kan zulk een slag gelijken?
 Niets geeft op aard my troost.
 Verlaat my! haast u my te ontwijken!
 Mijn dienaars! laat me in rouw bezwijken,
 En sterven na mijn kroost.’

Aanteekeningen op Adegild Derden zang.

Bl. 135, reg. 3:

*Zijn Hovelingen, woest van aart,
Zag Radbout om zich heen geschaard.*

Hoveling was by de Friezen 't zelfde als *edelman*. *Hoveling* komt van *hoba*, dat *hoeve* beteekent. Hy dus, die eene hoeve bezat in eigendom, werd *hoveling* genoemd. Men leze hierover de *Dedicatio Mensoni Alting*, door MATTHAEUS, voor het werk van EGGERIK BENINGA te vinden.

Bl. 142, reg. 3:

By nacht viel Aspremont ons aan.

Onder Karel Mortel had, naar luid der kronijken, zekere Markgraaf of Marquis *d'Este* dienst genomen, die, wegens de door hem betoonde dapperheid, door den Vorst tot Graaf van *Aspremont* werd verheven. Van dezen stamde het adelijk huis van *Lynden* af, hetwelk tot wapenkreet *Aspremont* voerde, even als Brederode, *Holland*, en Heusden, *Cleve*.

Bl. 143, reg. 11:

*Wanneer mijn heirmacht, op de stroomen
Des breedten Rijns hem tegenvoer,*

*En hem, toen hy ons 't spits woû bieden,
Ver achter Keulen heen deed vlieden.*

Karel Mortel, aan de gevangenis ontsnapt waarin hem zijn stiefmoeder Plechtruide had doen werpen, had zich aan 't hoofd der Oostfranken gesteld. Hulprijck II, hem van zijn invloed willende berooven, stelde zich aan 't hoofd eens legers, en trok, vergezeld van Raganfrid, den hofmeester van Neustriën, op Oostfrankrijk aan: Radbout, zich met den Koning verbonden hebbende, deed van zijnen kant afbreuk aan Karel, die zich dus tusschen twee geduchte vyanden vond. Hy begreep, zich eerst van den zwaksten te moeten ontslaan, en trok derhalve Radbout tegen. By Keulen werd slag geleverd, waarin Karel te kort schoot. Hy wist echter spoedig zijn gezag te herstellen, en van de misslagen des Franschen konings zulk een voordeelig gebruik te maken, dat deze zich eindelijk genoodzaakt zag, hem den tytel van Hofmeester, zoo van Neustriën als van Oostfrankrijk aftestaan, waarna hy de zegevierende wapenen met kracht tegen Friesland keerde.

Bladz. 143, reg. 15:

*'t Is waar: zijn diergevloekte list
Heeft, sints dien tijd, ons lot beslist.
De kans is droef verkeerd.
En Wiltenburg heeft Karels God
En Karels wet geëerd.*

Te byzonder is de list, welke Karel Mortel, volgens de kronijkschrijvers, zoude gebruikt hebben, om Friesland onder zijn bewind te brengen, en te klaar bewijs levert de vertelling waarin die bewaard is gebleven, van de geloofwaardigheid dier schrijvers op, dan dat ik niet in de aantekeningen daarvoor een plaatsje ruimen zoude: wy vinden het verhaal in de *Historie van Oostfriesland*, door EGGERIK BENINGA, alwaar het in dezer voege luidt:

‘Na der gebohr Christi 696 is Carel Martellus van wegen der kronen van Franckryk mit ein mercklichen antall ruiteren und knechte

na de Freeslande tho water und tho lande getaegen, als dit Rabbodus, de sick de Freesen Koning benoemde sohdaes vornamen, heft he wat he uth Denemarck und an de Weser bekahmen kunde, up de Weser versamlet, daer he ook een Feste de Wiltenborg liggen hadde, als nu Carel Martellus daer um de jeghent an ehm is gekahmen, so is Rabbodus westwert van de eine plaetse toh de ander vorgeweeken, und Carel Martellus heft de Feste Wiltenborg tho sinen willen erlanget, und is dem Rabbodo in der yle naegetaegen, in verhoepeninge by Utrecht eene Slachte mit Rabbode tho doende, averst he is one van Utrecht wente in Westfreesland umtrent Staveren oder Harlingen, op sin vordeel getaegen, und ingenahmen, und heft aldaer een bestandt begrepen, und Caroli Martello aldaer eene Schlachte mit ohne tho doende, angebaeden, ook de plaets, stede und stunde an beiden sijden beleevet.

Also nu der bestemde tijdt der slachtinge was umme gekohmen, und an beyden parten den storm wulden anfangen, is een verstandiger olden man under den Freesen gewesen, dem idt sehr heft mishaget, dat an beyden sieden so veel bloedes schulde vergaeten werden, desulve is hervoeer getreden, vor de gemeene hoepen der Freesen, so daer im felde den slacht tho doen gewest, und also gerehdet: "Leeven gesellen und goeden frunden, dewiele wy huidiges daeges eene slachte tho doen hier versammelt sinnen, und an beyden sieden veele Ridderen, Edelen, und Unedelen sick um oer levent so moetwillig bringen willen, datsulve duncket my na minen geringen verstande een unbillick dinck, und nicht wyslick, dat um dusse lande so veele bloedes gestortet werden schulde, dewiele oek an beyden sieden mannig ehrlich man vorhanden, muchte sick begehven, dat der Hehren oder riddern een muchte erschlagen werden, daer mehr schade, jammer und bedroefenis muchte uth riesen, also wy vermoeden un wol bedencken moeten, angesehn wy de gewalt der Fortuen nicht in onse handen dragen, ock nicht gewisse sint, offte gluck oder ungeluck vorhanden sy, daerumme duncket my geraeden, so juw anders min raeden gefallen willen, dat uht unsen gantzen hoepen de oldesten und verständigsten hervor treden und gekahren werden,

oeren getrouwen raedt tho geven (wes uns hierin tho doende elder tho laeten sy) up dat sulckes den beyden Koningen mochte vorgehouden werden.”

Dussen anschlag heft den gemeenen Freesen nicht oefel gefallen, hebben gedeputeert tho dusse handen langs de geschickesten uth den hoop, de, nah dem se sichts beraeden hadden, weder tho den gemeene getrehden sinnen, oren raedt untdocket und vorgegehven, gesezt; woe oene des olden man raedt und vorschlege nicht unbillich dochte tho sien, den Koning Rabbodo vorthodragen, so idt one gelevehde, schulde men idt ock Koning Carel tho erkennen gehven, ehr de schlachte an beyden sieden angefangen wurde; als doe is den beyden vorgegehven, offte nicht muchten lieder eener guden raedt, dan dorch veele bloete stortens an beyden siden muchte verhindert werden, hebben de koninge sulckes nicht affgeschlagen, sunder vorwilliget, men schulde uth beyden hoepen de geschickesten und fredesahmsten sammelen, wat van den im raede gefunden und geschlaeten wurde, wulden se an beyden sieden willig achterfolgen und nahkamen; also nu van den sulvigen eene wijle tidts geraedschlaget wurde, hebben se geschicht an beiden koningen, und gebehden se wulden kahmen und vornehmen, wes im raede gefunden und geschlaeten wehre; mit dussen hebben sich beyden koninge versamlet, und oeren raedschlege gehoert, also is eener der rathsheren hervor getreden, sinen raedt geapent unt gesezt, woe im rade gefunden und beschlaeten wehr, het schulden beyde koningen op eenen freyen, plaan freye secker und unvorhindert, sonder alle scharpe wehr in eigener persohn in dem ringe up eenen been staen, so welcker den lenger staen kunde, schulde mit sinen staen de gantze Freeslande gewinnen, de averst mit dem andern voete erste tho der ehrde trede, de schulde sich der Freeslande tho ewigen dage nicht mehr annehmen, daerumme kriegem, noch enige gewalt daerumme doen, oder doen laeten. Den van beyden dat gluck denede, den schulden de gemeene Freesen (ind nem mese by ohre olde privilligien en und fryheeden wulde blyven laeten) stehdes gehorsaem sin, als nu de uhtspraecke gescheen was, und beyde koninge bewilliget hadden ohren raedt tho achtervolgen, und daerby

tho bliieven, sinnen se by den andern up de vorordenste plaetz getrehden, angefangen up een been staende, heft Carel Martellus sinen rechtern hanschen loos in de hant gehat, den laten vallen (summige willen idt sy uht list gescheen) und na dem de handsche gevallen, und nemant de up tho nehmen vorhanden was, is Rabbodus unbedacht mit dem andern voete nehder getreeden, heeft Carolo Martello den handschen weder gelanget, als dit gescheen, is Carolus Martellus hart laghende gewurden, mit eenen geschrey Ha! Ha! und heft in dussen worden gerehdet: “dat gelucke heft my de Freeslande gegunnet, desulvige sinnen my dorch dinen nehder trehdent vorvallen, na dem des dy verodmoedigst, und my den handschen gelangen heffst.” Hier is Rabbodus sehr bedroevet geworden, und geschrejet mit lueder stemmen: “O weh! o weh! dat ick de Freeslande so schantlick und unvorsehn verlohren hebbe.” Van dussen geschrey hebben edtliche dorpen noch den nahmen genummen, omtrent Harlinge in Westfriesland, und sints genoemt *Hackenzee* und *Wachenzee*, na dussen hebben de gemeene Freesen averluit geroepen, de mechtige koning Carel is unse koning, den willen wy gehorsam und onderdenning syn.....

Iidtliche Chroniken schrijvers willen, de koninge hebben dorch raedt vorgevoerten olden menner sich in egener persohn geschlagen und gekempet, so dat doch in gebruik tho sin, und is viele lofflicker und roemlicher.’

Bl. 143, reg. 2 v.o.:

*Sints Lucius, in Padens biesen,
Met schand bedekt, de vlucht moest kiezen.*

In den jare 23 onzer jaartelling hadden de Friezen, door de hebzucht der Romeinsche oversten onderdrukt, de wapenen opgevat, de Romeinsche soldaten aan de galg gehangen, den bevelhebber verjaagd en de sterkte, waarin hy zich verschanst had, belegerd. De Landvoogd Lucius Apronius vergaderde, om dien hoon te wreeken, een geducht leger, uit keurbenden saamgesteld, waarby zich de Kanine-

faten en Germaansche voetknechten als bondgenooten voegden, byeen. Op hunne nadering lieten de Friezen het beleg steken en trokken den Landvoogd, tot beveiliging van hun eigendom, in 't gemoet. Het Romeinsche leger breidde zich nu uit by het moeras, dat, ten oosten der Zuiderzee, naby het tegenwoordig Ysselham gelegen was. Om de zwaargewapende benden hierover te voeren, moesten de wadden met dijken bedekt of met bruggen belegd worden. Toen ontvingen de Germaansche voetknechten en een der vleugels Kaninefaten bevel om langs de voetpaden, (hier zeer eng, wegens de waarde van den grond) om te trekken en den vyand in den rug te vallen. Deze echter werden door de in slagorde geschaarde Friezen zonder veel moeite teruggeslagen, gelijk ook de ruitery der keurbenden, hun te hulp gezonden: vervolgens verdreven de Friezen drie, daarna twee op hen afgezonden *cohorten*, toen de ruitery der vleugels, en eindelijk al de overige hulptroepen, die niet wonden beladen omkwamen of vluchteten. En, zoo niet de keurbenden tot bystand der vermoeide en verstrooide bondgenooten waren aangerukt, waren al de bondgenooten en ruitery, ja het grootste gedeelte des Romeinschen legers omgekomen. Sommigen, door schrik gedreven, wanhopende de Romeinsche sterkte *Flevo*, werwaart zy vluchteten, te bereiken, brachten zich onderling om hals. De veldheer, het overschot verzameld hebbende, voerde het, zonder voor het begraven ook der aanzienlijkste lijken te kunnen zorgen, bedekt met schande terug. Deze merkwaardige slag viel voor by het heilige Bosch *Baduhenna*, of, met den oorspronkelijken naam *Paden*; waarna nog een dorp in de Zevenwolden den naam van *Holtpade*, dat is *Padenhout* of *Bosch* draagt. Vergel. ALTING, *Notit. Germ. inf.* P. 1. pag. 14.

Bl. 145, reg. 5:

*En op 't kuras is 't beeld gesneên
Des zilv'ren wezels, hem voorheen
Door Karels gunst vereerd,
Wanneer de trotsche Saraceen
By Tours was afgekeerd:*

De orde van den *wezel* of *genet* wordt gezegd door Karel Mortel te zijn ingesteld naar den naam zijner echtgenoot, die hy gemeenlijk noemde, *Jeannette*. Het teeken dezer orde was een wezel op de wapenen der ridders gesneden. - *Bellai* verhaalt, dat deze orde in het jaar 738 werd ingesteld by gelegenheid der overwinning naby Tours, door Karel op de Saracenen behaald, en, volgens hem, zoû de benoeming haren oorsprong hebben van de woonplaats der verwonnen Saracenen, die, uithoofde van de aldaar huizende wezels, *Genette* genoemd werd.⁽¹⁾

Dat door Karel Mortel aan de wakkersten onder zijne veldoversten eere teekenen uitgedeeld zouden zijn, is een zeer mogelijke en waarschijnlijke omstandigheid, welke ik ook niet geschroomd heb, als waar in mijn legende te vermelden; doch dat men van deze begiftiging eene ridderorde wil maken, toont alleen de weinige kunde der oude schrijvers aan, omtrent den oorsprong en den aart van dergelijke instellingen.

Bl. 156, reg. 11:

*Eens vreemden kunstnaars nette hand
Had aan den witgekalkten wand
Een schaars bekend cieraad gegeven.*

Deze wijze van schilderen is zeer oud: men leest by NIGELLUS, in *vita Ludov. Pii*, *apud* MENCKEN, *Script. Rer. German.* Tom I. pag. 940 et 941, dat de wanden van het paleis van Ingelheim, niet verre van Mentz, door Karel den Groote gesticht, met de heldendaden van Ninus, Cyrus, Alexander, Romulus en Hannibal niet alleen, maar ook met die van Karel Mortel, Pepyn en Karel den Groote zelve pronkten. Vergel. *Acta Acad. Theodor. Palatin.* Tom. I, pag. 300 et *seqq.*

(1) Vergelijk DE ROUCK, *Nederl. Heraut.* pag. 140.

Bl. 156, reg. 14:

Adelbolds verheven daên.

Adelbold was, naar men leest, de zoon van *Asconius*, den tweeden hertog van Friesland, en zoo onrustig en oorlogzuchtig, als zijn vader vreedzaam geweest was. Hy richtte krijgsscholen op, in welke de Friezen in de wapenen onderwezen werden. Onder zijn bestier was er een hoop *Wenden* of *Gothen* uit het Noorden in Friesland gevallen; maar de dappere Adelbold benevens zijn bastertbroeder Titus Bojaculus bood hun een zoo heldhaftigen tegenstand, dat zy teruggedreven werden. Ook behaalde hy overwinningen op de Romeinen en Tongeren. Hy had de regeering aanvaard in 't jaar 173, stond die aan zijn broeder af in 't jaar 185, en stierf in 't jaar 208. Zie van hem WINSEMIUS, *Chron.* fol. 28-31. F. SIOERS, *Jaarboeken*, I Deel, bl. 202-204. H. STOET, *Op- en ondergang van Staveren*, bl. 38-43.

Bl. 156, reg. 1 v.o.:

*De vloer en schoorsteenrand bestonden
Uit steentjens, geestig saamverbonden,
Veelverwig geschakeerd.*

In de *vita* BERWARDI, *apud* LEIBNITZ. *Scriptor. Brunsvic.* Tom. I. pag. 444, 445. spreekt men van: *musivum in pavimentis*. De Romeinen hadden in Duitschland, te Trier by voorbeeld, reeds de *mozaiek* gebruikt, en Karel de Groote bediende zich daarvan by het bouwen der kerk te Aken. Vergel. MEYER, *Gesch.* XII. § 20. *Heda* de *Episc. Ultraj.* pag. 54. Men vond ook op den Burg, by Voorburg, in 't jaar 1800, een aangelegden vloer van dien aart.

Bl. 157, reg. 5:

*En op den grond was stroo gespreid;
Want hierdoor werd, met zekerheid,
De toovery geweerd.*

Dat stroo de betoovering weerde en, tot in de dertiende eeuw toe,

op den vloer gespreid werd om de gebouwen daardoor te beveiligen, getuigt onder anderen LE GRAND D'AUSSI in zijn werk, getiteld: *vie des anciens Francs*. Tom. III. pag. 132, 134. Nog al opmerkenswaardig is het, dat ook de Grieken zekere heiligheid aan het stroo schijnen gehecht te hebben, daar zy hun offeranden, in stroo gewikkeld, naar Delos zonden. Men vergelyke HERODOTUS *Lib. IV. c. 33* en ATHENAEUS *Δειπν. L. IV.*

Bl. 158, reg. 3:

Walvischtongen.

LE GRAND D'AUSSI verhaalt in zijn zoo even aangehaald werk, dat byzonder de tong van den walvisch by de oude Franken voor zeer lekker gehouden werd, dat men die, by mooten, verkocht op de markten en met boonen at, of aan het spit braadde. Ook bewijst hij, dat de walvisschen zich in vroeger tijden dichter by de Vlaamsche, en dus ook by onze kusten ophielden, dan thands, ja dat zy aldaar veel gevangen werden. Men vond die waarschijnlijk, even als later, met *harpoenen*, wier gebruik men by MAERLANT vermeld vindt in zijn werk *der Naturen Bloeme*:

‘Sepia seghet Plinius mê
Dat es een visch in die zee.
Hye en *Suwe*⁽¹⁾ dats menigē cont,
Vloten te samen talre stont.
Wort gewont, in enigē doene,
Die *Suwe*, met enige *Harpoene*,
So staet haer die *Hie* te staden.’

Bl. 158, reg. 3:

Lompenlever.

MAERLANT, *der Naturen Bloeme*:

‘*Borloca* is des *Lompen* name:
Een visch van vormen onbecame,

(1) *Hye* is 't mannetje en *Suwe* het wijfje: zoo zeggen ook nog de Engelschen *a HE and a SHE*.

Ghehuud⁽¹⁾ en glad als die Paeldinc.
 't Etene est een soete dinc:
 Maar die leuere soets, al te voren,
 Boven alle visschen vutverkoren.
 Syn houet es groet en sijn mond wijt.

Bl. 158, reg. 4:

Bruinvisch.

ADR. COENEN noemt in zijn *vischboek* den *Bruinvisch* 'een lekkeren visch.' Men vindt in *Reken.* - PAUWELR *van Haestrecht* van 16 April 1393 - 1 Nov. 1394. Art. *Botelrie*: 'Item twee Luden van der Wijde bet. van den *Bruinvisch* - omtrent Meije, XXVII □ Holl. *fac.* IIII. □ V §.

Bl. 158, reg. 4:

Bever.

MAERLANT zegt van dit dier:

'Sijn staert smaect van den vissche.
 Bedi etene sonder wissche,⁽²⁾
 De kersten □ e als men vasten sal
 Marswijn heet sine, en niet al.
 Sijn lijf es vleesch.'

Bl. 158, reg. 5:

Marsuyn.

Beter *Maersuyn*, zijnde de Marsuyn en Bever eigenlijk hetzelfde dier; doch Maersuyn of Meiwijn is de *Porcus Marinus*, waarvan MAERLANT spreekt in het voormelde werk:

'*Porcus Marinus* dats *Maerswijn*
 Gherebbet, ghespect, dinct het sijn,⁽³⁾
 Na een *swijn*, dat men ziet gaen.'

- (1) *Gehuid.*
- (2) *Sans Scrupule.*
- (3) *Schijnt het te zijn.*

Bl. 162, reg. 1:

*Ook kende hy de grootsche tochten
Van Herkules, die, nooit gestuit,
Ontembre monsters had bevochten,
En, hier en ginds, het Hunnebed
Als zegemerik had neêrgezêet.*

Dat die gevaarten, waaraan men den naam van *Hunnebedden* gegeven heeft, en wier oopenstapeling, vóór de uitvinding of het gebruik van werktuigen hier te lande, boven menschelijke krachten verheven scheen, door bovenaardsche wezens, onder den naam van Herkules gediend, waren opgericht, was, gelijk SCHONHOVIUS, *de orig. Franc.* aanmerkt, een oud punt van geloof. Ook TACITUS noemt die: *columnas Herculis*. Men vergelijk ook PICARDT, *Antiquiteiten*, V Distinctie.

Bl. 162:**Zang van Barlof.**

Of de oude Friezen werkelijk Barden gehad hebben, welke, 't zij aan hunne maaltijden, 't zij in den strijd hun zangen aanhieven, is een oude en niet uitgemaakte vraag. Zeker is het, dat in de achtste eeuw zekere Berulef te Dokkum de daden der voorvaderen bezong, en genoeg, dat de zaak slechts twijfelachtig zij, om den dichter te rechtvaardigen als hy van eene oude overlevering gebruik maakt. Wil men echter over deze vraag meerder licht verspreid zien, men leze hetgeen de eerwaardige VAN WIJN in zijn *Historische avondstonden* daarvan heeft te boek gesteld, bl. 122 en volgg.

Bl. 164, reg. 6:

Diotoos erfgrond.

Diet beteekent volk. *Chron. Auctius* JOANNIS DE BEKA *ap.* MATTH. pag. 8. 'Daer geschiedet dat die keyser verwan ende bedwanc dat ongehoorsamige diet.' OTFRIDUS, *lib. III. cap. 13* 'fremidemo thiete,' dat zijn: *vreemde volkeren. Chron. Rhythm. in praef.*

Omme van de Mammerien
Te bekeeren 't heiden *diet*.

en verder:

Want Willebrord ende Wolfram
Ende ander geselschap dat mit hem quam
Bekeerden dat Vriesche *diet*.

Insgelijks van Joannes I:

Ende worpen hem aldaar ter were
Jeghen dat stoute Zeeusche *diet*.

Hiervan komt *Diederijk* als Diet rijk: alsmede *Dieto*, *Dioto*, dat is: de stamheer des volks: Dieto was dezelfde als *Teuto*, *Theodo*. Ook is *Dietsch* hetzelfde als *Duitsch*. *Chron. Rhythm.* van Adelheide, Koning Willems zuster:

Ende deden toe ter scolen gaan
Walsch ende *Dietsch* lere wel.

Bl. 165, reg. 18:

Aanvaard van my deez' gouden schaal.

Het gebruik van gouden en zilveren schotelen en schalen was in Friesland ten tijde van Radbout zeer gemeen. Men leze hierover het *testam.* EVERARDI *ann.* 837 op. MIRAEUM *Donat. piar. Tom. I. pag.* 21. EGINH. *de vit Car. Magni* p. 33. CHRON. EGMUND. KLUIT, in *Hist. Crit. Holl.* 1, 30, 31.

Bl. 166, reg. 13:

Te Enkhuizen.

Volgens de overlevering, is *Enkhuizen* bevorens *Enghuizen* of *Enkelhuizen* genoemd geweest, omdat er in den aanvang geen dorp was, waar de huizen zoo *eng* en in zoo klein getal by elkander gebouwd waren.

Bl. 168, reg. 12:

Men klepp' den bruinen beukelaar.

Het *bruine schild* van Friesland wordt op onderscheiden plaatsen vermeld by KLAAS KOLIJN, wiens gezach, schoon verre van historisch, ik toch in dezen heb meenen te kunnen volgen.

aant. Adegild.**Vierde zang.**

't Valt ons te lang om aan te wyzen,
 Wat Hoorn, Enkhuizen, Medenblik,
 En Alkmaar, al tot 's vyands schrik
 Uitleveren.

Wapenkreet in 1673.

De wind blies fel: de lucht was guur,
 En statig hief, in 't nachtljik uur,
 Vorst Radbouts grijze torenmuur
 Zich boven 't meir omhoog,
 Wanneer de maan haar twijfelglans
 Deed blinken op kanteel en trans
 En aan de vlakke onttoog;
 Of, als in 't rond, het diep moeras
 Met effen licht beschenen was,
 Terwijl de torentop
 Alleen in 't duister zich bevond,
 En als een forsche Titan stond,
 Met opgeheven kop.

De stormwind joeg, met naar gefluit,
Een drift van wolken voor zich uit,
Van buien zwaar bevracht;
Dan borg de maan haar bleeken schijn
In 't somber waterwolk gordijn,
Omzoomd met zilverpracht.
't Gerimpeld vlak van golf en meir
Kaatste, ongewis, de woeling weêr
Der ongestuime lucht:
De visscher op de binnensee
Streek zeil en mast, en zocht de reê,
Voor 't stormgeloei beducht.
Gelukkig hy, wien op den plas
De bui alleen ten vyand was:
Wiens waterzoô noch schuit,
Geen vreemde, met ontzind geweld,
Hem ten verdere toegesneld,
Beloerde als wissen buit:
Wien nog een zoon, zijn tochtgenoot,
Getrouw en vaardig bystand bood.
Ach! had op zulk een tijd,
De Koning 't oog op hem gewend,
En 's armen visschers lot gekend,
De volkbeheerscher had de ellend
Des lagen slaafs benijd!

Hoe zorg- en angstvol werd die nacht
 Op Radbouts toren doorgebracht!
 Men zag, langs galery en gangen,
 De dienaars met flambouwen gaan,
 Om tijding of bevel te ontfangen:
 De boden snelden af en aan.
 Zoo zwermen, gonzend op en neder,
 De nijv're bijen heen en weder:
 Zij gaan, en keeren met haar buit,
 En vliegen weêr den rietkorf uit,
 Om, onvermoeid, van bloem en blaêren
 Den zoeten honing saam te gaêren.

Toch was er in Vorst Radbouts slot,
 Een viertal dat in 't rustloos lot
 Van 't oov'rig volk niet deelde:
 De een was Vorst Karels afgezant,
 Wien, op 't verheven ledekant,
 Een zoete sluim'ring streelde.

De grijzaart lag op 't rustbed neêr,
 En naast hem, 't wichtig lijfsgeweer,
 Dat vaak, in bange legertochten,
 Zijns meesters haters had bevochten.

Hy droomde van dien grooten dag,
 Toen 't slagveld was bedekt met lijken,
 En fiere Raganfrid moest wijken
 Voor Karels machtiger gezach.

Nog lagen beï zijn edelknapen,
 Op de effen vloersteen uitgestrekt,
 En met hun mantels toegedekt,
 Aan 's meesters voet, gerust te slapen.
 Hun droom, van stiller, zachter aart,
 Herriep hun, moeders afscheidkusjens,
 Hun vijver, tuin en kersengaard,
 En 't groen priëeltjen van hun zusjens:
 De mis, die Pater Jozef las,
 Die elken feestdag langer was:
 En 's voedsters oude spookverhalen,
 Wanneer de herfstzon sloeg aan 't dalen.

Doch in de deur lag Weerwolf neêr,
 Half rustend op zijn taaie speer:
 En schoon de slaap hem kwam genaken,
 Zijn slechts ter helft geloken oog,
 Zijn wakkerheid, die niets bedroog,
 Bleef toch de Thilenaars bewaken.

Wat droomde hy? - gelijk altijd,
Van plond'ring, roof, krakkeel en strijd.

De scheem'ring glanst aan de Oosterklimmen:
De morgen daagt in purp'ren gloed:
De rijkgepluimde haan begroet
Het rijzend licht, by 't hooger klimmen;....
Doch, dat een grootscher maatgezang
Zijn schelgegorgeld lied vervang!
Een zoet muzijk van blijde kooren
Klinkt onverwacht in 's grijzaarts ooren.
Hy recht zich op: zijn slaap verdween:
Hy luistert: God! wat mag hy hooren?
Of is 't een zinbegooch'ling? - neen:
Dit zijn geen Heidensche gezangen,
Tot lof eens afgods aangevangen! -
't Is Godgewijde melody.
Hy hoort den Heer der Heeren loven: -
Daar steeg de heil'ge galm naar boven,
De galm van Davids poëzy:

Loflied.

God is het schild, de toevlucht aller vroomen:
Der zwakken steun en kracht,
Die in geen nood zijn kind'ren om laat komen:

En daarom, Heer! zal Isrel nimmer schroomen,
Dat op uw bystand wacht.

Slechts hy voelt rust, die Uwen wil blijft eeren,
En acht geeft op Uw wet:
Al zag hy de aard het onderst boven keeren
En door 't geweld der waat'ren overheeren,
Zijn ziel bleef onverzet.

De zeegolf moog' zijn beddingen ontwijken
En woeden over 't land:
Laat berg en rots voor 't golfgeweld bezwijken,
De heil'ge stad, waar Gy Uw trouw deedt blijken,
Houdt onverwrikbaar stand.

Dat Sion, door Jehova uitverkoren,
Staat door alle eeuwen heen.
Het heidendom had, blind, haar val gezworen:
De macht rukte aan, die 't Heil'ge zoû verstooren.
Gy wenktet! - zy verdween.

Gy zijt met ons. Uw naam zij hoog verheven!
Uit de oevers van den dood,
Als 't U behaagt, roept ons Uw stem in 't leven.
Nooit zult Ge in 't leed Uw kinderen begeven:
Gy, Gy alleen zijt groot!

De heilige lofzang klonk van onder:
 En Elegast, verbaasd van 't wonder,
     Rijst uit zijn slaapsteê op.
 'Men poog' (zegt hy) voor 't minst te ontdekken,
 Wier psalmmuzijk my op kwam wekken.
     Wees vaardig, wakkre Wop!
 Ontwaak! voldoe aan mijn verlangen!
 Wier vroomheid zong die morgenzangen?'

Gelijk het dier, welks naam hy droeg,
     Welks aart de zijne was,
     Wanneer het hondgebas,
 Het ijlings uit zijn sluim'ring joeg,
 Zoo sprong de speerman op de voeten.
 'Wat zoû dit lied beteek'nen moeten?...' -
     't Is me onbewust: alleen, 'k vernam,
 Dat Grimwald, met gevangen Britten,
     Hier gist'ren avond binnen kwam:
 Licht dat ze, in 't hol, hier onder zitten: -
     Hun dagen zijn geteld.
 De Koning heeft zijn zoon verloren,
 En hun, gewissen dood beschoren.' -
     'Licht wordt die uitgesteld,
 (Zegt Elegast) zoo ik hen spreken,

En 's Konings gramschap mag verbreken.
 Gij, dappre Wop! geleid mijn schreên,
 En voer my naar hun kerker heen.'

Wat droeve ontstelt'nis kwam de zinnen
 Des grijzen afgezants verwinnen,
 Toen hy, den kerker ingetreên,
 By 't kwijnend lamplicht, dat hier scheen,
 In die verblijfplaats van ellende,
 Vorst Edgars eed'len zoon herkende,
 Wien hy, sints jaren tijds, als kind,
 Aan 't hof gezien had en bemind:
 En toen hy dezen zag omringen
 Door Karels grijze zendelingen,
 (Die predikers van Romes leer,
 Zijn trouwe vrienden van welëer),
 En jonge knapen, op hun voorbeeld
 Gevormd voor kerk en predikdienst:
 Al t' samen nu ter dood veroordeeld!
 Hem trof die slag op 't onvoorziest.
 De Ridder zweeg: het spraakvermogen
 Was door verbazing hem onttogen,
 En, na 't kortstondig oogenblik
 Van zielsverbijst'ring en van schrik,
 Begreep hy hoe de nood,

(Want Wop bleef immer naast hem staan,
 En blikte hem nieuwsgierig aan)
 Voorzichtigheid gebod.
 Gelukkig had hy lange jaren
 Met wijze monniken verkeerdt,
 En zelfs (het moog' verwond'ring baren,)
 Hun middeleeuwsch Latijn geleerd.
 Dies trok hy Adelbert ter zijde,
 En deed zich in die spraak verstaan.
 Wop Weerwolf, wel bekwaam ten strijde,
 Doch in de taal een ongewijde,
 Zocht vruchtloos naar 't gesprek te raên;
 't Is, (dacht hy) tijd, dat mijn gebiedert
 Van zulk een lastpost my ontsla:
 Hy kieze een anderen bespieder,
 Die beter 't Luikerwaalsch versta.
 Dan, 't voegt my, hem te gaan verhalen,
 Hoe men alhier, in vreemde talen,
 Gewis een heilloos opzet brouwt....
 Gy, (sprak hy overluid), gy wachten,
 Blijft waakzaam hier uw plicht betrachten,
 Zorgt voor deez' kerker, u vertrouwd.
 Slechts de afgezant, naar zijn begeeren,
 Mag, ongemoeid, of gaan, of keeren.
 Gedraagt u yv'rig, trouw en kloek,
 Terwijl ik Frieslands Koning zoek.' -

Op 't buitenplein, beschaauwd met linden
Waant hy zijn opperheer te vinden,
En geeft zich daar onmidd'lijk heen.
Hy ziet er versche legerscharen,
Die in de nacht gekomen waren,
Van onderscheiden oord, byeen.
Hier stonden, met vergulde hairen,
De breedgeschouderde Urkenaren: -
Die wijdgeduchte reuzenteelt,
Vertoonde op Flevoos plas
Het onverbasterd evenbeeld
Van 't echte Keltenras.
Geen weelde had hun ruwe zeden
Bedorven of verzacht.
Zy leefden, met hun staat te vreden,
Als 't eerste voorgeslacht.
Eenvoudig was hun levenswijs,
En need'rig bleef hun disch:
Hun drank was water, en hun spijs
Half toebereide visch.
Doch ziekte was hun, met haar kwalen
En kommer, niet bekend.
Hun kwelden nooit, by 't grafwaarts dalen,
Gebreken of ellend:
Een eeuwkring was hun levenstijd,
Van zorg en ongemak bevrijd.

Zij kenden nog geen ijzer wapen,
 Geen harnas om de forsche leên,
 Geen breeden stormhoed om de slapen:
 De donderbeitel en de steen,
 Ziedaar hun oorlogstuig alleen.
 En toch kon een dier wakk're knapen
 In 't strijdperk zeven oorlogslieën
 Voor de ijzersterke vuist doen vliên.
 Zy lieten langs de hofportalen
 Op al de pracht, in 't rond verspreid,
 De wijdgeöpende oogen dwalen,
 Met rustige onverschilligheid.

Naast hen, zag Wop Hoogwoudes boeren,
 Die roode Huig ten strijd kwam voeren,
 In dichten drom vergaderd staan:
 Zy, die in allen deel verschilden
 Van 't woest geslacht der Urksche wilden,
 Zy, wel gevoed, wel aangedaan.
 Kort waren zy van lijf en armen,
 Doch kloek gebouwd en sterk gespierd.
 Een bonte pij kwam 't ligchaam warmen:
 Met louter bont was 't hoofd verciërd.
 Elk hunner kon de taaie speeren,

Den kruisboog en de lans hanteeren:
 Steeds vormden zy in 't strijdensuur
 Een vasten, ondoordringb'ren muur. -
 Naby deez' oorlogschaar vertoonde
 Zich 't krijgsvolk dat de kust bewoonde,
 Aldaar dien morgen saamgevloed:
 Een hoop, tot rooven steeds gewillig,
 En voor gevaren onverschillig,
 Nooit afgeschrikt, steeds onvermoeid;
 Doch slecht gekleed en slecht geschoeid.
 Zy waren 't, die in alle tijden,
 De voerspits hielden by het strijden.

Nu ziet Wop Weerwolf in dien drom,
 Met haast naar ouden Feiko om.
 'Ga, (zegt hy), dat uw hulp, o grijze!
 In allerijl my dienst bewijze.
 Meld Wop de Weerwolf van de Zaan
 Onmidd'lijk by den Koning aan.
 'k Moet, naar den last, my voorgeschreven,
 Van wat ik zag hem kondschap geven'

'De Koning heeft de gandsche nacht
 (Zegt Feiko) rustloos doorgebracht;

Geen dienaar had hem durven stooren:

Hy wandelt, driftig, keer op keer

Zijn hooge slaapzaal op en neêr,

En doet den bangen rouwkreet hooren:

Wee, wee my! 'k heb mijn zoon verloren!' -

‘t Kan zijn, (zegt Wop), doch naar zijn last,

Moest ik den Thieler Elegast

Zorgvuldig gadeslaan:

En daar hy aan dat Britsch gebroed

In vreemde taal zich hooren doet,

En zeker snoode ontwerpen voedt,

Moet Radbout zulks verstaan.

Er schuilt, of 'k ben geen trouwe wachter,

Bedrog en samenspanning achter.' -

‘Welnu! indien gy 't wagen wilt,

(Zegt Feiko), 'k zal het niet beletten;

Maar zorg, eer 't driftvuur is gestild,

Hem niet tot gramschap aan te zetten.' -

De grijzaart spreekt; maar achter hem

Klinkt onverhoeds een and're stem:

De zanger Barlof treedt naar voren:
 ‘Neen! wacht u wel den Vorst te stooren.
 De stem des zangers kan alleen
 Door zoet geluid en kracht van reên
 De ontstemde ziel des helds bedaren.
 Geleid, o Feiko! onze schreên:
 En laat Wop Weerwolf my verklaren,
 Wat hy den Vorst moest openbaren.’

De speerman geeft hem straks bescheid,
 Terwijl de grijzaart hen geleidt
 Naar Radbouts slaapvertrek.
 Hier tikt hy, siddrend, aan de deur,
 Vol vrees, dat hy den Koning steur',
 En dus zijn gramschap wekk'! -
 Geen antwoord... ‘Vriend! naar allen schijn,
 Zal hier uw moeite vruchtloos zijn,
 (Zegt Feiko), best van hier geweken.’ -
 ‘Neen! neen!’ hervat de fiere Bard,
 Wiens geest des Vorsten gramschap tart:
 ‘Al moest ik al zijn wrok ontsteken,
 Ik wil terstond den Koning spreken.’
 Hy zegt en schuift den lijfstrawant
 Ter zijde, ontsluit met eigen hand,
 De dubb'le deur en houdt er stand.

Wijl de and're twee, van angst gedreven,
Zich huiv'rend achter hem begeven.

De Koning zat op 't ledekant,
Ten prooi aan boezempijn:
't Verbleekt gelaat rustte op de hand:
't Oog was beroofd van schijn.
Dan o! is niet, op d' Oceaen,
De kalnte van de waterbaan
Een voorboô van den zeeorkaan?
De Koning is met vlammente oogen
Van 't vorstlijk rustbed opgevlogen,
Zooras hy Barlof voor zich ziet.
Schier zinloos door zijn fel verdriet,
Gedenkt hy 's jong'lings diensten niet,
Maar haast zich, grimmig toegeschoten,
Het zekertreffend staal te ontblooten.
Daar zal hy Barlofs borst doorstooten.
Dan hoe! des zangers vrije blik
Verraadt verlegenheid noch schrik!
De Vorst wil vruchtloos 't zwaard verheffen
Zijn arm, hoe vreeslijk, kan niet treffen;
Hy vindt noch vrees, noch wederstand,
En 't moordgeweer ontzinkt zijn' hand.
In spijt ontgloeid werpt hy zich weder
Op 't naauw verlaten rustbed neder.

De Bard verzuimt dit tijdstip niet,
 Maar stemt met fiksche hand de snaren. -
 Zoo zong in langverloopen jaren,
 De zoon van Jesse 't vloeiend lied,
 Dat Saüls gramschap deed bedaren. -
 De smart, die 's Konings fiere ziel
 Met zooveel felheid overviel,
 Dient eerst gevoed: dit maakt den dichter
 Daarna een and're zangwijs lichter.

Lied van Barlof.

‘Wat vult gy, o wolf! de valei met gehuil?
 Wien delven uw nagels in 't heizand den kuil?
 Wat doolt gy in 't ronde met grimmigen blik?
 Wien zoekt gy? 't vliedt alles, verbijsterd van schrik.’

DE WOLF.

‘Ik groef voor mijn welpen dien kuil in het zand.
 Hen doodde des jagers moorddadige hand.
 Nu zoek ik de wraak op het schuldige hoofd
 Des wreeden, wiens vuist my van kroost heeft beroofd.’ -

‘Wraak!’ murmelde des Konings mond,
 Terwijl hy grimmig blikte in 't rond.

De zanger zag des Konings toren
 Met heimlijk welgevallen aan.
 Het sleepend lied heeft nu gedaan;
 Een and'ren zangtoon doet hy hooren.

‘O wolf! 'k wensch u geluk!
 De wraak verschafte u troost.
 Den schepper van uw druk,
 Den moorder van uw kroost,
 Hebt ge in de keel gegrepen.
 'k Zag hem, van angst benepen,
 Door u naar 't moordhol sleepen.’ -

DE WOLF.

‘Ach! wensch my geen geluk.
 Ik mis en wraak en troost.
 Den schepper van mijn druk,
 Den moorder van mijn kroost,
 Hoe fel door my bedwongen,
 Heeft zich mijn' klaauw ontworpen,
 En is der straf ontsprongen.

‘En ach! door mijne schuld,
 (Dit heeft mijn ziel het meest

Met bitt'ren spijt vervuld:)
 Is hy bevrijd geweest.
 Want ydel, nutloos klagen
 Om 't kroost, door hem verslagen,
 Deed my zijn dood vertragen.' -

'De wolf was dwaas, (zegt Frieslands vorst),
 Die 's vyands dood heeft opgeschorst.' -
 De dichter juicht: en doet zijn zangen
 Door ander maatgeluid vervangen.

'Ja: de wolf is dwaas te noemen, die zijn vyand liet ontvliên.
 Wee my! dat ik Frieslands Koning aan den wolf gelijk moet zien.
 Snoodaarts roofden door hun listen 't dierbaar leven aan zijn zoon,
 En de doodstraf, hun beschoren, is diens gruwels billijk loon.
 Zal dan Radbout, slechts indachtig aan een nutteloozen rouw,
 't Zoet genot der wraak vergeten, die zijn boezem streelen zou?'

'Wat meldt ge?' - roept, met dof geluid,
 De fel verbolgen Koning uit:
 'Zoû ik den toorn, die my doet blaken,
 Zoû ik mijn roem zoo laf verzaken?
 By Wodan, neen! op 't feest der Maan
 Zal elk der schuldigen vergaan' -

‘Men doe hen dan op 't naauwst bewaken,
 (Zegt Barlof) eer de Thielenaar
 Hen veilige van 't doodsgevaar.
 Weet, dat zy in deez' stond, te samen,
 Een middel ter ontkoming ramen.’ -

‘Dat zal ik keeren, (galmt de Vorst.)
 Neen, wat er immer moog' gebeuren,
 Hy leeft niet, die het wagen dorst,
 Mijn offers aan mijn wraak te ontscheuren.
 't Is waar, de smart vervult mijn ziel:
 Mijn dapperheid heeft my begeven.
 Doch zoo de krijgsdeugd my ontviel,
 Ik wil voor 't zoet der wraakzucht leven.’ -

‘Die deugd en fiere moed herrijs!’
 Roept Barlof uit, van vuur gedreven,
 En spant de harp tot hooger wijs:

‘Kan het zijn, dat de vorst, die in vroegere dagen,
 Den vermetelen Frank aan den Rijn heeft verslagen,
 En van vreemde overheersching Oud Friesland bevrijd

Dat de machtige held, die den Sax deed bezwijken,
 En de Deenen beschaamd naar hun eilanden wijken,
 In onvoegzame klachten zijn uren verslijt?

‘Is de naam van den Koning niet langer te duchten,
 Die voorheen al zijn haters met schande deed vluchten?
 Is zijn vuist dan verlamd ter rechtvaardige wraak?
 Of is Karels geweld meer dan voormaals te vreezen?
 Is zijn heirmacht min sterflijk, meer stout dan voordezen?
 't Uur des strijds heeft geslagen, o Radbout, ontwaak!

‘Laat den beuklaar dan klepp'ren, en de oorlogsvaan wapp'ren;
 Want nog komen zy samen, nog strijden uw dapp'ren:
 En niet allen verlieten hun Vorst in den nood.
 Op ten strijd dan, voor vrijheid en haard en altaren!
 En uw arm, zoo gevreesd by de vreemde barbaren,
 Geve Friesland verlossing, en Karel den dood.’ -

Het lied, dat Barlof hooren doet,
 Treft Radbouts diep bedrukt gemoed.
 De fierheid keert op 't vorstlijk wezen:
 De moed is weêr in 't oog te lezen:
 En, van zijn rustbed opgerezen,
 Grijpt weêr de held naar 't oorlogsstaal.
 ‘Ja Barlof! (zegt hy) ja, uw taal

Mocht krachtig op mijn boezem werken:
 Gy deedt mijn dwaasheid my bemerken:
 Verlaten wy te saam deez' zaal,
 En toonen we ons aan de oorlogsbenden,
 Die nog hun eed en plicht niet schenden.' -

Nu wenkt de Bard, en Wop genaakt,
 Die aan den Koning kenbaar maakt,
 Hetgeen zijn achterdocht kon wekken.
 De Koning prijst zijn kloek beleid,
 Doch wil, hy zal op nieuw vertrekken
 Naar Elegast, en zien te ontdekken,
 Wat kwaad des zend'lings list bereidt.
 De speerman geeft zich naar beneden,
 En Radbout wendt naar 't plein de schreden.

Nauw is hy door zijn heldenstoet
 Met welgemeend gejuich begroet,
 Of aan de voorpoort dreunt de horen
 Met dubb'len schal den Vorst in de ooren.
 De klep valt neêr met dof geluid,
 Terwijl de poort zich opensluit.
 Wie komt daar ijlings ingereden?
 Wie is die vrouw op 't melkwit paard?

Een vuurrood kleed past om haar leden:
 Haar zilv'ren gordel draagt een zwaard:
 Een bonte borstlap, vreemd beschilderd,
 Is op den bovenrok gehecht:
 Een band ombindt de grijze vlecht:
 En oog en houding zijn verwilderd:
 Een wilgetak in groenen dosch
 Houdt ze in de rechterhand geheven. -
 Zy is 't, de schrik van Frieslands dreven,
 De wichlares van Wirons bosch.

Op 't midden van het plein gekomen,
 Houdt, op haar last, de merrie stand:
 En nu heeft Tjetckes linkerhand
 Den groenen wilgentak genomen:
 De rechter stroopt de blaad'ren af
 En geeft het wapp'rend lover
 Der winden adem over.
 Zy houdt haar bliken stijf en straf
 Gevest op Frieslands Koning,
 Verbaasd van deez' vertooning.

'Gy ziet deez' rijstak, (zei ze toen)
 Beroofd van al zijn jeugdig groen;

Maar Frieslands vuige landverraad'ren
 Verlieten, eerder dan deez' blaad'ren,
 Den heil'gen erfgrond van hun vaad'ren.

Doch, even als, van loof ontdaan,
 Deez tak te feller striem zal slaan,
 Zoo zal, van lafaarts nu ontheven,
 De Friesche moed te schooner leven,
 En zwaarder, wisser slagen geven.' -

Zoo sprak zy, en steeg af. Haar taal
 Genoot by allen blij onthaal.
 Ja menig een, voor 't zoet vermogen
 Van Barlofs maatgezangen doof,
 Werd op één stond, uit bygeloof,
 Door hare orakelspraak bewogen.
 Hoe vrolijk klopte 't heldenhart
 Van onversaagden Everard!
 Hoe blonk de moed in Huigens oogen!
 Wijl Grimwald, met een dieren eed,
 Zijn zucht naar 't strijdperk kennen deed.

De Koning schudde 't hoofd, vol zorgen:
 'Ach! (sprak hy,) Tjetscke! gist'ren morgen
 Had my uw komst oprecht verheugd.

'k Had u, als Frieslands volkbehoedster
 Beschouwd, met ongeveinsde vreugd;
 Thands zie ik slechts in u, de voedster
 Van Adegilds onnooz'le jeugd.' -

'Wat zwakheid kwam u overheeren?
 Moet gy (zegt Tjetscke) van een vrouw,
 Den moed, die mannen passen zoû,
 De kalmte in tegenspoeden, leeren?
 Heb ik niet Adegild als kind
 Met meer dan moedertrouw bemind?
 En ziet ge my lafhartig treuren,
 Om dat een onvermijdbaar lot
 Hem aan mijn liefde kwam ontscheuren?
 Verniel het Frankisch oorlogsrot,
 En dan, indien 't u mocht behagen,
 Zal moeder Tjetscke met u klagen;
 Doch thands, herneem uw dapperheid:
 Gedenk aan zooveel jaren glorie,
 En voer uw helden ter viktorie,
 Die voor uw wapens is bereid. -
 Hoor, hoor my aan! verneem wat helden
 Zich waap'nen in oud Frieslands velden,
 Door Tjetsckes zang ten strijd geleid:
 Van Wiron zullen straks de ruiters

^{aan!}Naby deez' wal vergaderd zijn.
 Ter Schellings wakk're zeevrijbuiters
 Weêrstaan, ten Oosten, Prins Pepijn.
 Heel Strude gordde 't krijgsgeweer aan
 En zal des vyands oorlogsmacht,
 Ofschoon zy Limmen te onderbracht,
 Met onverschrokken moed te keer gaan.
 't Volgde alles, zonder tijdverlies,
 Mijn wapenkreet, met gandsche troepen;
 Want nooit heeft Tjetsckes zang den Fries
 Vergeefs ten strijd geroepen.' -

'Heb dank, (zegt Radbout), eed'le vrouw!
 Uw ongewone moed en trouw
 Doen mannen schaamrood op u staren.
 Ja! oorlog zij het met den Frank:
 En laat de schelle wapenklank
 Mijn antwoord hem verklaren.

'Dan eerlang breekt de feestdag aan,
 Van 't heilig uur der volle maan.
 Een menschenoffer moet den Goden,
 Naar mijn gelofte, zijn geboden.
 Het tijdperk dat my, tot beraad,

De Vorst der Franken wou vergunnen,
 Stelt my ter plechtigheid in staat.
 'k Zal 't offer zelf verrichten kunnen.' -

‘Gewis, (sprak Tjetscke), dit besluit
 Is uwer waard: dat niets het stuit!
 Doe meer, en zij, naar de oude zeden,
 Te Wiron 't strijdperk aangerecht:
 Laat daar, gelijk de vaad'ren deden,
 Een Friesche krijgsman voorwaarts treden,
 Om in 't gebruikelijk kampgevecht
 Te strijden met een krijgsgevangen.
 Van d' uitslag moge uw antwoord hangen.
 Verwint de Brit, men zwicht' voor 't lot,
 En bukk' voor 't Frankisch oorlogsrot.
 Doch, doet de Fries zijn vyand sneven,
 Wees dan van alle zorg ontheven.
 Dan zal 't een blijk zijn, hoe gewis
 De hemel ons genegen is.
 De profecy, voorheen gegeven,
 Is door alle eeuwen waar gebleven:

De voorspelling.

‘Zoolang de Fries in 't perk zijn vyand zal verslaan,
 Zal Frieslands machtig rijk niet gandschlijk onder gaan.’ -

‘Uw voorstel kan mijn ziel behagen,
 (Zegt Radbout), en de glansrijke eer
 Om zich in 't kampgevecht te wagen,
 Zij kloeken Grimwald opgedragen.
 Dat hy aan Frieslands heilig recht
 Door dapperheid den zege hecht!
 Hy winn' mijn vriendschap, gunst en achting
 Terug door fiere moedsbetrachting.
 Door zijn verzuim heb ik mijn zoon,
 Mijn Adegild niet meer.
 Het vestigen van Frieslands throon
 Hergeeft hem al zijn eer.’ -

‘Grootmoedig Vorst! (roept Grimwald uit),
 Uw goedheid, die mijn borst doet blaken,
 Zal Grimwald onverwinlijk maken.
 Geen vyand, die mijn woede stuit!
 Dan hoe! - is een dier laffe knapen,
 Dier stramme en machtlooze outerpapen,
 Tot zulk een kampgevecht in staat?
 't Schenkt weinig eer, te zegevieren
 Op hem, wiens arm niet weder slaat:
 Geen hunner kan het zwaard bestieren:
 Al moest ik, wapenloos, alleen,
 Hen, zwaar gewapend, tegentreên,

Ik durf verzeek'ren, dat zy allen
 Voor Grimwalds vuisten zouden vallen.' -

‘Welnu, (zegt Radbout), laat ons zien,
 Wie meest geschikt zal zijn,
 In 't kampgevecht u weêr te biên:
 Dat hier die stoet verschijn.’ -

De krijgsgevangen schaar treedt voor,
 En met haar, Elegast.
 ‘Vorst! (roept hy), geef me een wijl gehoor.
 Is 't waarheid, dat uw last
 Aan heel deez' rei den dood beschoor?
 Zoo gun me, in hun belang te spreken.
 Schenk hun, ik smeeek die weldaad af,
 Genaê, geen onverdiende straf,
 Doe meer nog: stel hen vrij, ten teeken,
 Dat gy het driftvuur, lang gevoed
 In Karel Mortels gram gemoed,
 Verzachten wilt, geenszins ontsteken.
 De slag, die deze sneven doet,
 Zal 's vorsten ziel nog meer beledigen:
 Uw goedheid, licht zijn ziel bevredigen.
 Ik ken, o Vorst! uw eed'len aart:

Hun, die u nimmer iets misdreven,
 Zult gy, grootmoedig, wis vergeven.
 'k Beken, een zoon, uw liefde waard,
 Is op de Noorderstroomen
 Rampzalig omgekomen;
 Doch geen van deze draagt de schuld
 Aan 't feit, dat u met rouw vervult.' -

'Durft gy, (zegt Radbout), hen verschonen,
 En 't vaderhart nog verder hoonen,
 Dat door hun schendig misdrijf treurt?
 Is niet door vuige tooverwoorden,
 Die 's jong'lings gul gemoed bekoorden,
 Hy aan mijn teedre liefde ontscheurd?
 Of durft hier iemand tegenspreken
 Dat Adegild gevangen werd
 Door tooverkunst, ons klaar gebleken....' -

'Ik loochen dit,' - zegt Adelbert.
 'Wees, Vorst! rechtvaardig: dat, geduldig,
 Uw fiere ziel de waarheid huldig'.
 Mijn zuster, Eng'lands rijksprinces,
 Is aan den dood uws zoons onschuldig:
 Haar voegt geen naam van tooveres.

Ontnam men haar, verwoed, het leven,
 Haar deugd is onbesmet gebleven,
 En, is mijn achterdocht gegrond,
 't Was, om doemwaarde wraak te blusschen,
 't Was, om eens Grimwalds haat te sussen,
 Dat haar de zee verslond.' -

'k Vertrouw, dat men op zulk een taal
 Van my geen antwoord zal verwachten,
 (Zegt Grimwald), 'k moet het laf gesmaal
 Eens krijgsgevangen mans verachten.
 Indien ge, als ik, het oorlogsstaal,
 Tot staving van uw reën mocht voeren,
 Zoude ik wellicht uw stoutheid snoeren.
 Zijt ge in edaard van koningsbloed,
 Gy mocht u wel die afkomst schamen;
 Voorwaar, toen wy uw vaartuig namen,
 Betoondet gy geen koningsmoed.' -

'Zijn wapen is het woord des Heeren,
 (Zegt Elegast), Dien wy vereeren:
 Hem voegt geen ander moedbetoon.
 o Koning Radbout! 'k wil mijn leven
 Tot onderpand der waarheid geven:

Ja, Adelbert is Edgars zoon,
 Die in Deïre voert de kroon.
 Wil, voor de laatste maal, bedenken,
 Dat, wie een hair zijns hoofds durft krenken,
 Niet slechts mijns meesters fellen haat,
 Maar Eng'lands gramschap op zich laadt.'

Des grijsaarts weldoordachte rede
 Trof Radbouts ziel, hoe fel verstoord:
 Hy peinsde lang, en vatte 't woord.
 't Voegt, (sprak hy), dat ik aan uw bede,
 o Elegast! indachtig blijf:
 En, sluiten we een gewenschten vrede,
 Zoo schenk ik deez' gevang'nen 't lijf.
 Één echter zal ('t moge u behagen
 Of niet) by Wirons heilig bosch,
 Op 't feest der Maan, in oorlogsdosch,
 Het kampgevecht met Grimwald wagen.
 Het lot beslisse in dit geval,
 Wie zulk een eer verwerven zal.' -

Godvruchtige Aëlbert sprak: 'deez' knapen,
 Deez' grijsaarts, voor geen kamp bestand,
 Bezwijken onder 't oorlogswapen.

Men stell' het slagzwaard my ter hand.
 't Is waar, mijn arm heeft nooit gestreden
 Als Karels krijgstrawanten deden;
 Doch 't bloed, dat in mijn aad'ren vliet,
 Verzaakt zijn glansrijke afkomst niet.
 De Almachtige, Wien wy belijden,
 Zal my beschermen, met my strijden,
 En my van 't doodsgevaar bevrijden,
 Of schenken my de martelkroon.
 Heeft, door Zijn bystand, Jesses zoon
 Niet, met geringer kracht,
 Den Philistijn geslacht?
 Een hart, zich-zelf geen kwaad bewust,
 Geldt meer dan 't best kuras.
 En altijd streed de held gerust,
 Wiens zaak rechtvaardig was;
 Maar hy, wiens boezem tuigt van schuld,
 Is naakt, ofschoon in 't staal gehuld.' -

'Uw moed behaagt my: (zegt de Koning).
 Welaan! de kamp zij uw belooning.
 Ga, Tjetscke moêr, bestijg uw ros,
 Snel, onvermoeid, naar Wirons bosch:
 En zij de plechtigheid
 Door uwe zorg bereid.

Op morgen wacht ge ons allen daar
Voor Wodans wijgediend altaar.
Gy, Elegast! zult my verzellen:
'k Zal u, die Frankrijks Heer met lof
Vertegenwoordigt aan dit hof,
By 't kampen aan mijn zijde stellen,
Op dat uw eigen hart besliss',
Of Frieslands vorst rechtvaardig is.

Aanteekeningen op Adegild

Vierden zang.

Bl. 194, het motto:

Opdat niemand denke, dat ik, op het voorbeeld van WALTER SCOTT, een viertal regels uit eigene fabriek voor echt wil laten doorgaan, moet ik den Lezer waarschuwen, dat de *wapenkreet*, waaruit dit *motto*, volgens de aanwijzing, genomen is, op een los blad gedrukt is by LEVYN VAN DIJK te 's *Gravenhage*. Hy is gedagteekend op den negentienden van Louwmaand 1673 en volgde alzoo spoedig op de blijde tijding der verovering van *Coevorden*: het opschrift luidt: *voor de Liefhebbers van de vrijheid des vaderlands*. Men kan hem geheel vinden in het belangrijk Mengelwerk van den Heer SCHELTEMA, *Tweede Deel*, tweede stuk, bl. 124.

Bl. 218, reg. 4:

Heel Strude gordde 't krijgsgeweer aan.

Strude was een dorp bij Wiron (*Wieringen*) gelegen: het moet oudtijds zeer uitgestrekt geweest zijn, vermits de oude Inventaris der goederen van het Bisdom van *Utrecht* getuigt, dat de Stichtsche kerk aldaar twee-en-zeventig huizingen in eigendom bezat. Men zie ALTING, *Notit. Germ. Inf. in voc.*

Adegild.
Vijfde zang.

Minne! Het syn Duuele alle,
 Die ons gherne brochten ten valle.
De Berijmde Natuurkunde.

Naby de halfbedolven landen
 Aan Hollands Noorderuithoekstranden
 Verheft zich uit den watervloed
 Een vrolijk, heuvelachtig eiland,
 Wiens groene rug van lachend weiland
 En rundgedierte en schapen voedt,
 't Is Wieringen, dat lange jaren
 West-Frieslands bolwerk werd genoemd,
 En op den wierdijk zich beroemt,
 Gedolven uit de groene baren,
 Die rustloos om zijn oevers waren.
 Nog springt het veulen op de kruin
 Van menig rijkbewassen duin,
 Terwijl men hooi op 't lager veld spreidt;

^{aant}Maar anders was zijn grondgesteldheid
 In vroeger eeuw, toen Radbouts staf
 Aan 't noorder Neêrland wetten gaf:
 Toen nog geen zeevloed, fel verbolgen,
 En bosch en beemden had verzwolgen,
 Geweldig over 't veld gestormd,
 En 't Vliemeir in een zee hervormd:
 Toen dekte een heilig woud die oorden,
 Van Workum af tot Kinhems boorden,
 Van Wiron tot aan Texels zand:
 Een woud vol duizendjarige eiken,
 Wier voet aan 's aardrijks ingewand,
 Wier kruin aan 't luchtdak scheen te reiken.
 Daar doolde de ongetemde stier,
 En knaauwde 't borstlig everdier
 Aan 't jeugdig veldplantsoen:
 Daar loerden wolven uit hun holen,
 En lag de vlugge rhee verscholen
 In schaaûw van elzengroen:
 Daar kwamen sijs en distelvinken
 Hun ongestoorde deuntjens kwinken,
 In 't vrolijk nasaisoen.

Ten Zuiden rees de toren op,
 Bewoond door Tjetscke, (van wiens top,

Men bosch en heuvelterp en heide
Als aan zijn voeten onderscheidde),
    En naast dien toren, 't kerkgevaart,
    Om Wodans dienst alöm vermaard.
De breede laan, die, van de weide,
Dwars door het donker woud geleidde,
    Liep naar de poort des tempels heen,
    En diende slechts by plegtigheên,
    Dewijl men buitendien alleen
Het kleiner voetpad mocht gebruiken,
Dat, sling'rend door het dichtst der struiken,
    Aan 's achtergevels ingang bracht;
    Doch wee den dwaas, die, onbedacht,
En zonder lijfsgevaar te schroomen,
Het eng portaal dorst binnen komen;
    Die met de spreuk niet was bekend,
Door wier gezach alleen de woede
Des geestes, die er de ingang hoedde,
    En 't doodsgevaar werd afgewend.
Want, door onzichtb're hand getroffen,
Moest hy, ontzield, ter nederploffen.

    Het glansrijk licht der zilv'ren maan,
    In reinen luister opgegaan,
Schoot, door het schomlend eikenlover,

De zilv'ren stralen 't grasperk over,
En toonde, op 't aangelegen veld,
Een ruiter, uitgedoscht ten strijde,
Een vrouw, niet wijkend van zijn zijde,
Te viervoet samen aangesneld.

Naby de hooggetopte boomen
Van Wirons heilig woud gekomen,
Gelast de vrouw haar' tochtgenoot,
Benevens haar van 't ros stijgen.
De krijgsman doet wat zy gebod,
En volgt haar met eerbiedig zwijgen.
Zy treden in 't geheiligd bosch,
Waar zy een tweetal knapen vinden,
Die elk 't aan hem vertrouwde ros
Aan de eikestammen binden.

De vrouw snelt vaardig 't boschpad door:
Niets hindert haar in 't voorwaarts treden:
De krijgsman volgt, op 't zandig spoor,
Met loomen gang haar vlugge schreden.
Zijn helmkam wordt door 't hout gevat:
Zijn hanger blijft in dorens haken.
Zy vord'ren toch op 't kronkelpad,

Tot dat ze in 't eind de plek genaken,
 Waar zich de buitenpoort vertoont
 Van 't slot, door Tjetsckemoêr bewoond.
 Die poort, wier aanblik elk doet vreezen.
 De wich'lares, (want zy alleen
 Kon d' ingang veilig binnentreên,
 En 't fel verbolgen spook belezen),
 Houdt rustig aan den ingang stand,
 En neemt den krijgsman by de hand.
 'Thands (zegt ze) o Grimwald! moet gy toonen,
 Dat moed en deugd uw ziel bewoonen;
 Hy spoedt reeds aan, de schrikb're stond,
 Die u der Goden wil verkondt. -
 Ontbloot het hoofd: ontschoei de voeten,
 Hou, recht vooruit, het oog gericht,
 Daar gy, door omzien, al te licht
 Uw onvoorzichtigheid zoudt boeten.'

Zy spreekt, omfloerst zich 't aangezicht,
 En haalt en gespt den gordel dicht.
 Schoon geen gevaar hem kan versagen,
 Volgt fiere Grimwald haar behagen.

Toen sprak zy, met verdoofd geluid,

Een onverstaanb're rijmspreuk uit:
 En, schoon geen sterv'ling op kwam dagen,
 Een stem gaf antwoord op haar vragen:
 Die stem klonk aak'lig, luid en schrill,
 En eindigde in een raauw gegil.
 Wie deed zoo vreemde klanken hooren?
 't Scheen Grimwald toe, of, langs zijn ooren,
 Een vogel, als geperst door nood,
 Met wiekgeklap naar buiten schoot.

Verwond'ring heeft zijn geest bevangen,
 Doch laffe vrees hem niet ontroerd:
 Nu wordt hy, langs verwulfde gangen,
 Aan Tjetsckes hand vooruitgevoerd;
 Behoedzaam, ja, doch onverschrokken,
 Al tastend aan den steenen muur,
 Is hy, in 't duister geestenuur,
 Door niets verhinderd, voortgetrokken,
 Tot dat een poort zijn schreden stuit.
 De grijze Wich'lares ontsluit
 De deur, met ijzer overtogen
 En zware hengsels van metaal;
 Zy leidt hem in een ruime zaal
 Met hooggewelfde marm'ren bogen.
 Het maanlicht schoot er straal by straal,

^{aant}Door ramen, luchtig uitgesneden,
 In vollen luister naar beneden;
     Rijk blonk die glans op nis by nis,
     Waarin der Goden beeltenis
 In reusgedaante zich vertoonde.
     Fraai was het snijwerk van den rand,
 Die in het rond de zaal bekroonde:
     En prachtig had des bouwheers hand,
     Aan elke zij, den hoogen wand,
 Met nagebootste schelpen, dieren
 Of bloemen, weten op te cieren.

    Aan Grimwald werd geen tijd verleend,
     Om zooveel wond'ren, hier vereend,
 En al dien bouwpraal te onderscheiden;
 Want Tjetscke, die hem bleef geleiden,
     Ontslot, aan 't ander eind der zaal,
     Een tweede deur van hecht metaal,
 Van waar zy, langs een viertal trappen,
 Hem weêr in de open lucht deed stappen.

    De krijgsman sloeg den blik in 't rond:
     De plaats, waar hy zich thands bevond,
 Was, in zijn oogen, driewerf heilig.

~~aan~~ Het was een plein, aan d'overkant
 Met doornehagen dicht beplant,
 En tegen alle schennis veilig.
 Een poort, gebouwd uit marmereen,
 Bracht, als vermeld is, boschvaart heen,
 En werd maar eens in 't jaar ontsloten
 Voor Frieslands Vorst en feestgenooten,
 By jaarlijksche offerplegtigheên.
 Ter weêrszij lagen breede slooten,
 En vormden met den tempelwand
 En doorneheg een ruim vierkant.
 Plechstatig hief zich hier de tempel
 En Tjetsckes toren naar omhoog:
 De bouwtrant van kolom en boog
 Vertoonde geen Toskaanschen stempel,
 Noch d' eenvoud, by den Griek geacht,
 Noch Gothschen pronk, noch Moorsche pracht;
 Want zie! geen sterflijk kunstvermogen
 Had deez' gebouwen opgetogen
 En zooveel schoons byeengebracht.
 't Was moeder Hertha zelf, wier macht,
 Voor eeuwen tijds, de rijke schatten,
 Die 't steenrijk Drenthe mocht bevatten,
 In Wirons woud had saêmvergaêrd.
 't Was Wodan zelf, wiens sikkelzwaard
 Dien voorraad van ontzetzbre keien

Geëffend had en uitgebreid:
 Wiens ijz'ren vuist de gladde leien
 Op dak en transen had gespreid.
 Meirmin en Aardgeest kwamen helpen,
 En brachten gloeiend zeekoraal,
 Met paerlemoer en keur van schelpen,
 Met staven gouds en puikmetaal.

Dan, hoe die tempel stond te prijken,
 En elks bewond'ring eischen mocht,
 Hy moest, beschouwd als kunstgewrocht,
 Nog voor 't eenvoudig outer wijken,
 Dat, op een meer verheven grond,
 In 't midden van het voorplein stond.
 Drie keien vormden 't log gevaarte:
 Twee lagen roerloos neêr in 't stof.
 De derde steenklomp, die in zwaarte
 Die beide tienvoud overtrof,
 Hing boven de and're twee verheven:
 Ontzachlijk was hy in gewicht;
 En toch, een kinderhand had licht
 Hem van zijn stutsels afgedreven,
 Zoo juist bepaald was 't evenwicht:
 't Was by dit outer, dat den Goden
 Het menschenoffer werd geboden,

Met lang vergeten plechtigheên;....
 Doch 't is geen tijd hiervan te wagen:
 Van Grimwald spreken wy alleen,
 En licht zoudt ge, onverduldig, vragen,
 Wat oorzaak hem, in 't holst der nacht,
 Op zoo gevreesd één plaatse bracht.

De Wich'lares, van drift aan 't branden,
 Nam 't offermes in bei de handen,
 En groef in de aarde een cirkelsleuf.
 Toen prevelde de grijze moeder
 Een tooverrijm en strooide een poeder
 Van wond're kracht in de open gleuf.
 't Ontvlamde in sulferblaauw geflonker,
 En 't steengraauw outer kaatste, in 't donker,
 De flikk'ring van den vuurgloed weêr.

'Het uur is daar: treê kloek van zinnen,
 (Zegt Tjetscke), treê deez' cirkel binnen,
 Terwijl ik 't geestendom bezweer.
 Gy zult uw wijkplaats niet verlaten,
 Wat ge om u heen ook hoort of ziet.
 Want, wat hier tot uw dienst geschiedt,
 Zoû u niet langer kunnen baten.' -

~~aan~~Den toovercirkel ingegaan
 Zweert Grimwald, dat in alle deelen
 Hy buigen zal voor haar bevelen;
 Met die verzeek'ring vangt zy aan,
 En Grimwald kan haar zang verstaan

Bezweering.

Geesten! die, op last der Goden,
 Aarde en lucht en zee regeert!
 Spoedt u! komt op mijn geboden!
 Hoort de stem die u bezweert!
 Gy, die in der zeeën kolken,
 Of in 't holst der aarde leeft!
 Gy, die rondvliegt op de wolken,
 Of in gloënde vuurvlam zweeft!
 Luchtspook, Salamander!
 Meirman en Kabouter!
 Tjetscke roept voor 't outer
 Allen by elkander.

By de macht, die gy moet eeren!
 Komt, gedwee aan Tjetskes stem!
 Zoudt gy hooger last begeeren?
 Eischt mijn wil geduchter klem?

Dan genoeg! ik hoor u naad'ren:
 'k Hoor uw trapp'lend spookgedans:
 Feller schudt de wind de blaad'ren,
 En de maan verliest haar glans.
 'k Zie het water bruischen:
 'k Voel het aardrijk kraken:
 'k Hoor de vuurvlam ruischen:
 't Luchtspook zal genaken.

Hoe! is dit uw plicht betrachten?
 Vuige geesten! nog getoefd?
 Zoudt ge Tjetsckes wil niet achten,
 Als ze uw byzijn hier behoeft?
 Laat een ander vrij met smeecken
 U vermurwen: - ik gebied. -
 Als meest'res kan Tjetscke spreken:
 Haar gezag weêrstaat ge niet.
 Wacht u, my te tergen,
 Aan mijn woede, ontstoken,
 Woorden af te vergen,
 Nooit vergeefs gesproken!....

Nog sprak zy, toen een bronwel bruischte
 En borlend opsprong uit den grond.

Een zilte stroom van zeenat ruischte,
 En draaide dwarlend in het rond
 Met bobbl'end woelen en geklater:
 En uit dien kolk van schuimend water,
 Rees nu de groen bewassen kop
 En 't halve lijf eens Meirmans op.

Op 't eigen oogenblik bespeurde
 De krijgsman, hoe, aan d' and'ren kant,
 De grond al krakend spleet en scheurde;
 Een Dwerg steeg op en hield er stand.
 Afschuwlijk was hy en wanschapen,
 Schoon 't goud hem cierende om hals en slapen
 Een ijs'ren staf blonk in zijn hand.

Toen schudde 't windgestorm de blaad'ren,
 En Grimwald zag een Luchtgeest naad'ren,
 Op zilv'ren vlerken, zwaar en breed,
 Gedoscht in 't schitt'rend wolkenkleed:
 Hy bleef, van dikken damp omvangen,
 Bewegingloos aan 't luchtruim hangen.

En straks ontviel, voor Grimwalds oog,
 Een vuurbol aan den sterreboog,

Een bol, die schichtig nederdaalde,
 En 't plein met bloedrood licht bestraalde:
 En, vreeslijk van gedaante, kwam
 Een Geest te voorschijn uit die vlam.

Terstond werd, door het viertal spookten
 Deez' beurtzang uitgesproken:

MEIRMAN.

'k Hoorde uit mijn hof, waar wind noch stormen gieren,
 Waar blaauwe golven effen vloeien,
 Geduchte zeegedrochten groeien,
 En waternimfen, vlugge dieren,
 De groene vlecht met schelpen cieren,
 'k Hoorde uit het diepst der zilte waat'ren
 De stem van Tjetsckemoeder klaat'ren,
 Gelijk de roepstem van d' orkaan:
 En de echo van mijn hooge zalen,
 Gevormd uit paerle en zeekoralen,
 Dien vreesselijken toon herhalen.
 O Tjetscke! doe uw wil verstaan:
 De sterke Geest van d' Oceaan
 Snelt op uw stem gehoorzaam aan.

AARDMAN.

't Was uit des aardrijks middelpunt,
Waar ik mijn woonplaats schiep,
Dat my de macht, aan u vergund,
Naar de oppervlakte riep.
En erts en goud- en zilvermijn
Behooren my alleen:
'k Heersch over Alp en Apennijn
En hooge Pyreneën.
Mont-Blanc zit, als der bergen vorst,
Op rotsen hooggethroond,
In damp gekleed, met ijs omkorst,
Met louter sneeuw gekroond:
Zijn gordel is een ruischend woud,
Den sneeuwval houdt zijn vuist,
Die, zoo mijn macht hem niet weêrhoudt,
En dorp en veld vergruist.
Het meir van ijs zakt dag aan dag,
Doch slechts op mijnen wil.
De rots eerbiedigt mijn gezach,
En ligt, in 't went'len, stil.
'k Bezit als Aard- en Bergengeest
De ruimste heerschappy;
Doch hoe geweldig, hoe gevreesd,
Ik luister - wat eischt gy?

LUCHTGEEST.

Tjetscke! zie uw wensch voldaan:
 Op een straal der avondster
 Snelde ik naar deez' strecken aan:
 'k Hoorde uw opontbod van ver.
 Uit mijn nevelpaviljoen,
 Dat, van lichten damp gebouwd,
 't Lachend uchtendvermiljoen
 Weërkaatst in een zee van goud,
 Vloog ik, op uw rijmspreuk, aan.
 Spreek en zie uw wensch voldaan.

SALAMANDER.

De vuurbol, dien gy schitt'ren ziet,
 Stond eeuwen onder mijn gebied.
 't Was eens een waereld, grootsch en schoon,
 Een paerel aan der sterren kroon:
 Vrij en geregeld was haar zwaai:
 Geen hemellichtstar blonk zoo fraai.
 Dan 't uur was daar: en op één tijd,
 Was zy haar vroeger glorie kwijt.
 Zy werd een klomp, van vorm ontbloot:
 Een dwaalkomeet, van vloekvuur rood:
 Een dreigend teeken van omhoog,

Een doolstar, zonder wissel boog:
 Een schitt'rend wangedrocht der lucht:
 Een hemelmonster, wijd geducht.
 Van dáár beheerscht mijn wil natuur,
 En onderhoudt dat barnend vuur,
 Dat vuur, welks kracht het wijd heelal
 Tot pulver eens verteeren zal; -
 Maar gy, hoogmoedige, wier macht
 Ik huldig, schoon ik u veracht;
 Zie my onwillig, schoon gedwee!
 Wat eischt ge? spreek! verklaar uw beê.

ALLE VIER.

Doe, aardworm! doe uw wenschen hooren!
 Schoon boven u, wy leenen de ooren.

TJETSCKE.

Verwaande Geesten, slechts gevormd tot slaverny!
 Wat durft ge roemen op geleende heerschappy?
 Niet door uw eigen macht, slechts door 't bestel der Goden,
 Volgt aarde, lucht en vuur en water uw geboden.
 Wat acht gy, in uw trots, u boven my verhoogd,
 Die aan mijn wil en dwang u niet ontscheuren moogt.
 'k Ben sterfelijk, ja een vrouw; en echter, 'k doe u beven.
 Mijn macht beheerscht ook u; hier baat geen tegenstreven.

Geesten hoort en antwoordt my!
 Fiere Grimwald durft het wagen,
 Door mijn mond u te ondervragen:
 't Strijdensuur zal morgen dagen.

Meldt ons, of zijn weêrparty
 In den kampstrijd wordt verslagen?

Zal der Franken oorlogsmacht
 En de God dien zy vereeren
 In den oorlog triomfeeren
 En der Friezen Goôn verneêren?
 Wat is 't lot, dat Friesland wacht?
 Antwoordt nu op mijn begeeren!

MEIRMAN.

Grimwald strijde fier en koen,
 Zonder laffe vrees te voên.
 't Is gedaan met Grimwalds leven
 Zoo een vyand hem doet beven.

TJETSCKE.

Wie zal Grimwald beven doen?

MEIRMAN.

Hy, die Grimwald kan doen vreezen,
 Is uit mijn gebied gerezen.

AARDMAN.

Zegepraal behoort den Fries,
 Schoon de Fries den kamp verlies:
 't Is de Fries, die roem verwerven,
 't Is de Fries, die roem zal derven.

TJETSCKE.

Wie zal 't winnen, Brit of Fries?

AARDMAN.

Moog' de Brit geen zwaard verheffen
 't Britsche zwaard zal zeker treffen.

LUCHTGEEST.

Frieslands thron zal veilig staan,
 Frieslands zon niet ondergaan.
 Karels felle legerbenden
 Zullen 't wapen van u wenden.

TJETSCKE.

Zal dan Radbout hen verslaan?

LUCHTGEEST.

Niets zal Radbouts eer bevlecken;
 Maar geen degen zal hy trekken.

VUURGEEST.

Tjetscke! dat uw yver brand'
 Voor de Goôn van 't vaderland.
 't Waar geloof zal nimmer zwichten:
 's Hemels leer het volk verlichten.

TJETSCKE.

Blijft de Vorst zijn plicht gestand?

VUURGEEST.

Radbout zal het voorbeeld geven,
 Dat heel Friesland na zal streven.

Dus klonk hun stem in Grimwalds ooren:
 Toen deed, van verre, uit Tjetsckes toren,
 Een ander maatgezag zich hooren.

Lofzang.

U prijs ik, U, mijn God en Heer!
 U wil ik 't loflied zingen;
 Want Gij zijt groot en niemand meer!
 U klink' het blij gezang ter eer,
 Van alle stervelingen.

Verstomm', wie, met verdoolden zin,
 Zijn leugengodheên huldigt.
 Van U alleen zij ons begin;
 Want liefde, aanbidding, kindermin,
 Zijn U alleen verschuldigd.

Mijn maatgeluid zal, dag en nacht,
 Op welgekozen wijzen,
 Uw grooten naam, Uw wondre kracht,
 Uw goedheid, die my redding bracht,
 Met dankb're erkent'nis prijzen.

Hier zweeg het psalmlied; maar, sints lang,
 Reeds by den aanhef van 't gezang,
 Was geest en nachtgezicht verdwenen.
 Geen droom, in d'ochtendslaap verschenen,
 Snelt, als de morgenschemergloed
 Ons 't vaak'rig oog ontsluiten doet,
 Zoo onverwacht, zoo spoedig heenen.
 Verloopen is het bronwelnat,
 Dat Meirmans heupen had omspat:
 Gesloten weêr de gapende aarde,
 Wier kloof den Dwergkabouter baarde:
 De grond is weêr gelijk en glad,
 Of hem geen trilling had bewogen:

De luchtverschijnsels zijn vervlogen:
 De maanschijf rolt, in effen perk,
 Aan 't onbewolkt en glanzend zwerk,
 En doet op nieuw de held're stralen
 Op Wodans hooggebouwde kerk
 In vollen luister nederdalen.

En waar was Grimwald? wie vermeldt
 De reden van zijn haastig vlieden?
 Wat kon den onverschrokken held,
 Die nooit in 't bloedig oorlogsveld,
 Aan 's vyands macht den rug woû bieden,
 Wat kon dat ongevoelig hart,
 Voor dezen nooit door schrik benard,
 Dus, in een oogenblik, versagen?
 Hy had van 't lieflijk psalmakkoord
 Naauw de eerste maten aangehoord,
 Of sidd'ring deed zijn boezem jagen:
 Zijn kleur verschoot: zijn pols sloeg fel; -
 Want hy erkende haar al te wel,
 Die stem, zoo onvergeetbaar teeder.
 Vergeefs roept hy zijn zielskracht weder...
 Zijn breinsverwarring stijgt ten top:
 'Hoe! geeft de zee haar dooden op?' -
 Hy rilt, en springt, van angst gedreven,

Den cirkel over, hem beschreven,
 IJlt, als gezweept, tot aan den rand
 Der graft, die 't slotplein houdt omgeven:
 Één sprong.... hy is aan d' overkant.
 Eerst daar houdt hy een oogwenk stand
 Zijn schrik, zijn sidring zijn vervlogen:
 Hy wendt zich, met verwonderde oogen
 Nog eenmaal naar den tempelwand,
 En, blozend dat met zulk vermogen
 De schrik zijn boezem had vermand,
 Keert hy met trage schreên
 Naar 't open heiveld heen.

De Wich'lars, in toorn ontstoken,
 Dat haar bezweering werd verbroken;
 Verwonderd om die hooger kracht
 Die 't geestendom tot zwijgen bracht,
 Spoedt zich, met fel bewogen zinnen,
 Den trotschen godentempel binnen,
 Snelt door 't verheven voorportaal,
 Toeft niet in gang noch offerzaal;
 Maar haast zich, zijlings af te stappen,
 Bestijgt de hooge wenteltrappen,
 En volgt een zijgang, die haar voert
 Naar de opperkamer van den toren,

Waaruit zich 't lofgezag deed hooren,
 Dat Grimwalds zinnen had ontroerd.
 Hier zag, in diep gepeins verloren,
 Een jonge maagd ten venster uit.
 Doch Tjetscke kan haar spijt niet smooren;
 Zij komt die zachte mijm'ring stooren,
 En roept haar toe met dof geluid: -

'Is dit het loon voor mijne ontferming?
 Ontzinde! Durft ge uw ydlen God
 Bezigen in dit heilig slot?
 Rampzaal'ge! weet, dat mijn bescherming
 Slechts huiv'rend u werd aangeboôn,
 Ter liefde van mijn voedsterzoon.
 Doch! zoo uw lijfsbehoud moet strekken
 Tot onêr voor oud Frieslands Goôn!....
 Beef dan, mijn gramschap op te wekken:
 U wachten duizend felle doôn.' -

De zanger wil, maar durft niet spreken;
 Want haar is Tjetsckes macht gebleken.
 De schrik beklemt haar zacht gemoed
 En keert tot ijs haar stollend bloed.
 Zy zucht! dan hoe! wie laat zich hooren?

Een flauwe stem klinkt van het bed,
 Naby den wand hier neêrgezet,
 Met zwak geluid in beider ooren.

‘o Tjetscke! wil u niet verstooren.
 Ik zelf, ik heb dier schoone maagd
 Als gunstbewijs dit lied gevraagd.
 Ik, uit den dood als opgerezén.’ -

‘Gy leeft dan!’ roept met blij geluid
 De Wich'lares van Wiron uit:
 ‘Dat moeder Hertha zij geprezen!
 Zoo is, gelijk ik had gevreesd,
 Mijn zorg niet gandsch onnut geweest!’

Dus sprak zy, en met minzame oogen,
 Plaatst zy zich naast het rustbed neêr.
 Haar felle gramschap is vervlogen,
 Haar blik is zacht, haar stem is teêr.
 Zy strijkt, van blijde vreugd bevangen,
 Den jong'ling, die op 't rustbed lag,
 Al kozend langs de bleeke wangen,
 En ziet hem aan met zoeten lach.

Zy drukt zijn handen, in vervoering.
 (Geen moeder toont zoo blijde ontroering:)
 Zy kust hem 't oog, van matheid zwaar,
 En neemt de pols aandachtig waar:
 De peul, die 't hoofd des jong'lings stutte,
 Wordt door haar vlijt geschud: zy trekt,
 Dat zy de borst voor kou beschutte,
 Het kleed op, dat hem 't lichaam dekt.
 In 't kort, zy blijft de voedsterplichten
 Trouwhartig, als voorheen, verrichten.

'o Moeder! (zegt hy), ik herken,
 Met dankbre ziel, de trouwe zorgen,
 Waardoor ik, sinds mijns levens morgen,
 Zoo veel aan u verschuldigd ben.
 Dan o! verhaal mij, op wat wijze
 Bevinde ik my in Wirons slot?
 Wiens trouwe bystand, dien ik prijze,
 Ontrukte my aan 't stervenslot?
 Wat macht vooral kon 't vliedend leven
 Dier eed'le Jonkvrouw wedergeven?
 'k Herinner my nog klaar den stond,
 Toen ik, in 't diepst der zee bedolven,
 Haar, met den maalstroom worst'lend, vond.
 'k Herrees op 't vlak der breede golven,

Beladen met zoo dierb'ren buit;
 En zag mijn schip, my ver vooruit:
 Ik riep: - men kon geen stem meer hooren:
 Ik seinde: de afstand was te groot:
 Nog gaf ik niet den moed verloren.
 Ik zwom: de vloed, die strandwaart schoot,
 Scheen in die poging my te helpen;
 Dan, golven kwamen me overstelpen:
 Mijn dierbre vracht in d' arm gekneld
 Trotseerde ik lang het stroomgeweld
 En kampte met verdubbeld pogen;
 Doch 'k voelde in 't end mijn kracht vervlogen.
 Het gonsde en suisde my door 't hoofd:
 't Werd alles duister voor mijne oogen:
 Gehoor, gezicht en denkvermogen,
 't Bewustzijn zelfs werd my ontroofd.
 't Is alles me onbekend gebleven,
 Wat na dat tijdstip is geschied:
 'k Ontwaakte en vond my hier, aan 't leven
 Door 's Hemels bijstand weêrgegeven:
 En 'k mocht, gezeten aan mijn zij,
 Met dankb're vreugd, deez' maagd aanschouwen,
 Gered, in 't doodsuur, nevens my:
 Een viertal welbedaagde vrouwen,
 Als gy gedoscht in 't offerkleed,
 Zat om my, tot mijn dienst gereed.

Zij laafden my met warme dranken,
 En lieten toen, een wijl geleên,
 My met deez' jonge maagd alleen,
 Om, in den tempel, met gebeên,
 Voor mijn behoud de goôn te danken.
 Sints werd mijn afgematte geest
 Door slaap verkwikt; maar 't lied, zoo even,
 Dus onnavolgbaar aangeheven,
 't Geen u tot gramschap heeft gedreven,
 Is zoeter nog voor my geweest.' -

De Wich'lares ving aan met spreken;
 Haar minzaam lachjen was geweken,
 En statig hief ze 't lijf omhoog,
 Met majesteit in 't somber oog:
 'Wat golfgeschuim, hoe fel aan 't zieden,
 (Riep ze uit), zoû Tjetscke weêrstand bieden?
 De storm houdt op mijn wenken stil:
 De vloed zakt af en volgt mijn wil.
 'k Zag golven om u heenen woelen:
 'k Zag u als dood op d'oever spoelen:
 Mijn wetenschap en tooverlied
 Riep 't vluchtend leven in u beiden:
 Ik liet u naar dit slot geleiden,
 Waar ik als meesteres gebied.

Vóór u, herrees deez' maagd in 't leven;
 Haar kwelde uw afgematheid niet. -
 Door zorg voor 't staatsbelang gedreven,
 Moest ik, een wijl, uw zij begeven;
 Doch 'k wist, dat vaak beproefde trouw
 Mijn plaats by u vervullen zoû.' -

‘En weet mijn vader (sprak de kranke)
 Hoe ik, bedreigd door 't doodsgevaar,
 Mijn leven aan uw bystand danke?’ -

‘Op morgen zij hem alles klaar,
 (Roept Tjetscke), laat hem heden klagen
 En schreien om uw droeven dood.
 't Voegt hem, deez' lichte straf te dragen,
 Hem, die tot vreemde goden vlood.
 Slechts hier, by Wodans heil'ge altaren,
 Moet hy zijn Adegild herzien.
 'k Zal, tot dien tijd, 't geheim bewaren
 Van alles, wat hier mogt geschiên.’ -

Nog sprak zy, toen een schelle horen,
 Aan de overzij van 't buitenplein,
 Met luid geschal haar klonk in de ooren.
 ‘Hal! (ging zy voort), 'k herken dit sein.
 Men brengt hem hier, den krijgsgevangen,

Die morgen, voor deez' hoogen wal,
 Den kamp met Grimwald wagen zal,
 Waar vrede of krijg van af moet hangen.
 'k Ga aan de voorpoort hem ontfangen...
 Ja, sidder vrij, rampzaal'ge maagd!
 'k Zie, wat uw oog my angstig vraagt:
 Ja, hy, die morgen 't licht zal derven,
 Gedoemd, door Grimwalds hand te sterven,
 Is dierbaar aan uw zusterhart,
 't Is Edgars erfzoon, Adelbert.
 Smeek thans uw God, dat Hy ten hoeder
 Moog' strekken aan zoo waard een broeder;
 Doch zorg, vermeet'le! (want ik weet
 Wat ge u te stout hebt onderwonden),
 Dat gy niet weêr de plaats vergeet,
 Waar gy bescherming hebt gevonden.
 Zoo, door uw invloed, Radbouts zoon,
 De dienst verzaakte van zijn goôn,
 Geen sterv'ling, ja geen geest van boven,
 Zoû u aan Tjetsckes wraak ontrooven.' -

Zoo sprak ze, en snelde naar beneên,
 En liet het jeugdig paar alleen.

Aanteekeningen op Adegild Vijfden zang.

Bl. 229, reg. 8:

*Toen dekte een heilig woud die oorden,
Van Workum af tot Kinhems boorden.*

Het is eene, door alle schrijvers erkende en door onderzoek meer en meer bevestigde waarheid, dat ook Noord-Holland in vroeger tijden een zeer boschrijk land was.

Kinhem (of *Chinheym*, gelijk het bij REGINO *ad. ann.* 884 genoemd wordt,) was een graafschap in de landstreek Texel, blijkens het *diploma Ottonis Imp. anni* 985: en geheel verschillend van de rivier *Kinnem*, die uit het Schermermeer in zee liep, en aan *Petten* tot haven verstrekte⁽¹⁾ - en van *Kennemerland*, 't geen veel zuidelijker lag.

Bl. 234, reg. 2 v.o.:

*De plaats, waar hy zich thands bevond,
Was in zijn oogen driewerf heilig.*

In de *Cronica de Trajecto et eius Episcopatu ap. MATTHAEUM* ed. in 4°. bl. 309 lezen wy het volgende, uit het latijn vertolkt:

‘Toen was er in Friesland een Koning met name Radbout, en deze

(1) Deze rivier werd door de Frankische vorsten, na hunne laatste overwinning, aan de Friezen tot grensgebied voorgeschreven.

had zijne woonplaats bij een eiland, hetwelk *Fosteland* geheeten werd, en alwaar de heidenen zich vergaderden om de afgoden te dienen. Toen kwam *Willebord* en verbrak aldaar al de afgoden, in de tempelen tot eer van Jupiter gesticht, enz.?’

Hetzelfde verhaalt JOANNIS DE BEKA in zijne kronijk. In het leven van Willebord, door *Theofried. Epternacens. cap. 10.* vinden wy de plaats, waar die godentempels stonden, *Fositesland*, by JOANNES A LEYDIS *Socitesland*, geheeten. ALFRIDUS (*apud MABILLONIUM, in vit. S. Ludgeri*) noemt het *Fosetesland*, en den aldaar gedienden oppergod *Fosetes*. Anderen weder verhalen dat de tempel aan *Vesta* of *Vosta* toegeheiligd was, en het eiland daarvan zijn naam ontleend had. Niet minder dan over dien naam, verschillen de geleerden in gevoelens omtrent de ligging van dat eiland. LYDIUS *ad. pag. 3, Belg. glorios.* wil, dat men er *Ameland* door te verstaan hebbe: ADAM BREMENS. daarentegen meent, in zijn vierde boek van *Kerk. Geschiedenissen*, dat het een eiland in de *Eloe* geweest zij, thands *het Heilige Land* geheeten. Volgens BOSSCHAERT, *de prim. vit. Fris. Apostol. diss. 56*, is het *Fosweert* of *Fostweert*. Zeker is het, dat een klooster van St. Benediktus order, 't welk dezen naam van *Foswert* droeg, in den jare 1090, met toestemming van den Utrechtschen Bisschop Koenraad, uit *Ameland* op het vaste land is overgebracht⁽¹⁾.

Geen van deze verschillende gevoelens, is, gelijk de lezer zal ontwaren, door my gevolgd, daar ik dezen tempel met zijn afgoden veel meer in de nabyheid van *Medenblik* en wel in het bosch van *Wiron* geplaatst heb. Ik deed zulks, omdat ik den koning *Radbout*, in het moeilijk tijdsgewricht, waar hy zich in deze en de vorige zangen bevindt, geen zoo verre reis kon doen aannemen als die naar de noordkust van *Oost-Friesland* zoû geweest zijn, zonder alle waarschijnlijkheid te kwetsen, en om dat ik aan *Tjetscke*, die, volgens mijn plan, het

(1) Uit *ALCUINUS, in vit. Willebrordi* zoû men moeten opmaken, dat *Fosteland* geen eiland ware geweest, als vermeldende deze schrijver dat de heilige man, op zijn reis naar *Denemarken*, aldaar om 't slechte weder stil hield. Dus was *Fosteland* in zijn weg, en aan vasten wal.

opzicht over dezen tempel had, een woonplaats moest geven, in het middenpunt van Friesland gelegen, van waar zy zich spoedig naar alle oorden van het rijk begeven kon. Van dien tempel heb ik een byzonder schrikbarend verblijf gemaakt, voor niemand dan voor de gewijde priesteressen, zonder levensgevaar, genaakbaar, en ook hierin de oude overlevering gevolgd. Men leest in LINDEMBORGH, *Lex fris. addit. Tit. 12*, dat, naar het oude wetboek der Friezen, hy, die de geheimenissen der tempels verraadde of die er een diefstal in begaan dorst, aan de gehoonde godheid werd opgeöfferd, en dat wel op het strand der zee, ten tijde van de ebbe.

Bl. 235, reg. 21:

Moeder Hertha.

Hertha was by de Keltische volkeren dezelfde als de Isis, de lijdende kracht der natuur, de moeder der Goden by de oude Oostersche en Grieksche natiën. TACITUS verhaalt in zijn werk over de zeden der Germanen, *cap. 40*, de geheimenissen welke haar heiligdom omringden.

Bl. 238, reg. 15:

*Luchtspook, Salamander,
Meirman en Kabouter!*

Het bestaan van deze en andere geesten, was toen, en zelfs veel later, by onze voorvaderen een punt van geloof. De schrijver der *berijmde Natuurkunde*, waaruit wy het *motto* van dezen zang ontleend hebben, noemt ze in zijn werk op:

‘Duvele, die sijn in de lucht,
En doen den mensche dicke vrucht⁽¹⁾
Si comen oec wel maken vier,
Dat ons vlamen dunct scinen hier,
Dat si sciten onderlinghen.
Daar seghet men af vele dinghe.

(1) *Vrees.*

Nacht-Ridders heten si,
 En syn Duvele, ic seg di,
Haghedissen en varende vrouwe,
Goeder kinder, in goeder trouwe,
Coubouter, *Aluen*, *Nickersmaren*,
 Die hem 's morgens openbaren
 Ende eomen halen vier.
Maren heten wise hier.

In de oude Friesche kronijken vindt men vele sprookjens betreffende die geesten te boek gesteld. Zoo leest men by OCCO SCARLENSIS, CAPPIDUS STAURIENSIS, ALVINUS en anderen, dat er uit het Roode Klif, een' heuvel, dicht by Staveren gelegen, in 't jaar 130 na Christus' geboorte, een schrikkelijke vlam drie dagen achtereen uit den grond opging: op den vierden dag zag men terzelfder plaats een' grooten *Draak* hemelwaarts vliegen, zoodat aan elk, die het zag, de haren van vervaardheid ten berge rezen. Zy kwamen toen echter met den schrik vrij; want na dat de *draak* eenigen tijd heen en weder had gevlogen, kwam hy weder op het Klif en verstak zich in den krater. Eenigen tijd daarna spooog het Roode Klif voor de tweede maal, doch nu acht dagen achtereen, vuur en vlammen uit. Omtrent denzelfden tijd kwam er uit een graft, zoo als men die gedolven had, zooveel zout water opwellen, dat de gandsche omtrek onderliep, en wel drie jaren onvruchtbaar bleef: deze wel was niet te stoppen, voor dat men, op last van den God *Stavo*, het bloed van een driejarig kind daarin geworpen had. Ook vertoonden zich by die gelegenheid een menigte van *Meirmannen* op de Friesche kusten, en zwommen de zeegaten uit en in. - Omtrent honderd jaren later, onder de regeering van *Titus Bojaculus*, spookte het weder geducht en blaakte het Roode Klif twaalf dagen achtereen, zoodat men op nieuw by den afgod *Stavo* te rade gaan en hem met menschenbloed verzoenen moest.

Adegild. Zesde zang.

Menich van den Vriesschen geslachte
Wert Kerstyn.

MELIS STOKE.

Geen lentetijd, verciert met rozelaren,
 Geen zomermaand, gehuld in warmen gloed,
 Kan 't nasaisoen in schoonheid evenaren:
 De najaarslucht is voor mijn boezem goed.
 Hoe lieflijk is 't, langs bosch en beemd te dwalen,
 Als de ochtenddamp, die 't aardrijk hield bedekt,
 Voor d' ademzucht van 't zuiden opwaarts trekt:
 Als de eerste kracht van flauwer zonnestrallen,
 Op braamstruweel en rimplig elzengroen,
 In drop by drop, den nachtrijm smelten doen:
 Als weêr de borst, beklemd van 't zomerbranden,
 Verlichting smaakt en vrijer ademhaalt:
 Als 't lief tooneel der blijde lustwaranden
 Met weidsche pracht van duizend kleuren praalt:

^{aanl.} Als 't voog'lenheir, het kille noord ontweken
 Voor 't zacht genot van zoeler zuiderstreken,
 Op vlugge wiek, in d' overhaasten vlucht,
 Zijn afscheidsgroet ons toezingt uit de lucht.

Wat heb ik vaak, in L e y d u i n s groene dreven,
 Met dankb're ziel, dat zalig heil gesmaakt:
 Die kalme vreugd, slechts door natuur gegeven,
 Die 't hart verrukt, den boezem ruimer maakt!
 Wat heb ik vaak, als 't glinst'rend morgenglooren
 Met schuinschen blik door 't nevelkleed kwam booren,
 Heromgedoold in zoete mijmery!
 Dan was mijn geest van bange zorgen vrij:
 Geen kommer kwam die zielsgenieting stooren:
 Ik ademde.... en mijn zucht was poëzy:
 Ja, poëzy en heilig zinverrukken;
 Maar ach! te rijk, te grootsch om uit te drukken:
 'k Gevoelde dan, hoe hooggestemd van geest,
 Natuur, uw schoon; maar ach! mijn onmacht meest!

Niet minder zoets, als u mijn zangster maalde,
 Bood ook, voorheen, de langverwachte dag,
 Die 't Friesche volk met blijdschap naad'ren zag,
 Dien Radbout zelf voor 't offerfeest bepaalde.

Zacht blies de wind van 't lieflijk zuiden
 Den daauwdrop af van tak en kruiden
 En speelde in 't statig eikenwoud:
 De morgen streck zijn gloeiend goud,
 Door 't schomlend blad, den boschgrond over,
 Bedekt met glans van dorrend lover;
 Geen wolkje ontcierde 't luchtazuur.
 En toch! het heilloos kampensuur,
 Het uur van schendige offeranden
 En gruwelfeestdienst, was op handen.

Verdwaalde Friezen! voor geloof
 En menschlijkheid en rede doof!
 Helaas! liet al de rijke schoonheid,
 Die 't minlijk najaar hier ten toon spreidt,
 Geen indruk op uw dof gevoel,
 Voor reine zielsgenieting koel?
 Wijn gruweldienst en outerbeelden,
 En menschenmoord uw zinnen streelden!
 Doch, 't snelt reeds aan, het heilrijk uur,
 Dat ook uw hart zal vatbaar maken,
 Om 't zoet, onschuldig heil te smaken,
 Ons aangeboden door Natuur.

Omstuwd van krijgsliên en trawanten,
 Reed Frieslands Vorst op 't moedig ros,
 Wyl 't hoorngeluid aan alle kanten
 Zijn aankomst meldde in Wirons bosch.
 Men zag, aan 's Konings wederzijden,
 Den Thielenaar en Grimwald rijden,
 In rijk vercierden wapendosch.
 De grijzaart sloeg, met diepe zuchten,
 De zorgvolle oogen voor zich heen,
 Daar hy voor Aêlberts lot bleef duchten,
 Wiens nederlaag hem zeker scheen;
 Maar Grimwalds onbekommerd wezen
 Liet geen bewijs der angst meer lezen,
 Die, in de jongst verleden nacht,
 Hem tot een schand'lijk vluchten bracht.
 De moed was in zijn ziel herrezen
 By 't rijzen van den blijden dag,
 En 't geen hem vroeger had doen vreezen,
 Verwekte thands zijn spotgelach.
 ‘Wat lafheid kon my dus ontroeren?
 (Dus dacht hy) hoe! een ydel beeld,
 Een hersenschim, door 't brein geteeld,
 Kon die my buiten 't spoor vervoeren?
 Of is 't zoo vreemd, dat by dat slot,
 Dat woonverblijf van 't geestenrot,
 Een spook de stem heeft aangenomen

^{aan}-Van haar, wier straf... dan 't is genoeg!
 Moog' niemand slechts te weten komen,
 Dat Grimwald zich onwaardig droeg.' -

Gedoscht in blanke feestgewaden,
 En 't hoofd omkranst met eikebladen,
 Trad, onder 't blij muziekgeluid,
 Een priesterschaar den Vorst vooruit.
 Het was hun taak, by 't hoogtijdvieren,
 Met bloemen de offerand te cieren;
 (Want slechts de heil'ge Wichlares
 Hanteerde 't gouden offermes:)
 Voorts zongen zy, by 't dienstverrichten,
 Tot eer der Goden, lofgedichten.

By 't dorp van Wiron had deez' stoet,
 Aan d' ingang van het wond vergaderd,
 Den Frieschen Koning, daar genaderd,
 Met feestlijk maatgezag begroet,
 En leidde, op 't pad van dor gebladert,
 In dubb'le rij, den staatsietrein
 Naar Wodans heilig tempelplein.

~~aanl.~~ Tot nog was 't krijgsvolk, naar 's lands zeden,
 Luidruchtig snappend, voortgereden,
 Met ongestoorden kout en boert;
 Dan, nu zy 't doel der reis genaken,
 Begint men zang en scherts te staken,
 En eindelijk is de tong gesnoerd.
 Nog meer: op veler wezenstrekken
 Is licht de kille schrik te ontdekken,
 Die 't flauwend hart heeft aangedaan.
 Elk oogenblik vermeêrt dat schroomen:
 Men is, in 't eind, een breede laan
 Van statige esschen, uitgekomen:
 Men heeft het somber slot vernomen,
 En alles blijft eerbiedig staan.

Nu deden, luid, de priesterkooren,
 Op deze wijs, hun maatzang hooren:

Zang der priesters.

Zijt gegroet, geduchte tempelmuren,
 Door 't bestier der goden zelf gebouwd!
 Die 't geweld der eeuwen uit zult duren,
 Die 't begin der tijden hebt aanschouwd.

Voor uw poort staat Frieslands eed'le Koning,
 Die, zoo grootsch, der Franken leer verstiet,
 Keerde hy tot vroeger plichtbetooning,
 Sluit voor hem uw heiligdommen niet.

Wilt uw gunst, o goôn! hem kennen leeren:
 't Oud verbond brengt Radbout weêr in stand.
 Als de nacht op aard terug zal keeren,
 Viert hy u met zang en offerand.

De buitenpoort was wijd ontsloten:
 Hier toefde een achtb're vrouwenschaar,
 Verknocht aan Wodans hoog altaar,
 Op Frieslands Vorst en legergrooten.
 Toen 't Priesterfeestlied had gedaan,
 Deed zich heur welkomstgroet verstaan.

Zang der priesteressen.

Treê, boetvaardig Koning! voort.
 Open staat voor u de poort.
 Tjetske wacht u op den drempel,
 Rijke gaven wacht de tempel:
 De aarde wacht het offerbloed,
 Dat voor 't outer vloeien moet.

Dus zongen zy: van 't ros gestegen,
 Is Radbout in de poort getreên:
 Geheel de hofstoet volgt zijn schreên;
 Doch, nu schijnt Elegast verlegen:
 Hoe! hy, een Kristen, zoû 't bestaan,
 Dat vloekaltaar voorby te gaan?
 Mag hy, gestreng van leer en zeden,
 Vertoeven by deez' plechtigheden?
 Hy wankelt;.... doch zijn edel hart
 Herdenkt aan 't lot van Adelhart.
 Neen, schoon zijn voorspraak niets mocht baten,
 Hy wil den jong'ling niet verlaten:
 Hoewel met afgewend gelaat,
 Hy volgt den Koning, waar hy gaat.

Reeds was, voor d' aanvang van den morgen,
 Aan de eene zij van 't breede plein,
 Een thron gebouwd, door Tjetskes zorgen
 Omringd met zetels, (groot en klein,
 Naar ieders rang) voor 's Vorsten trein.

Hier plaatst zich Radbout met zijn Grooten;
 Want, schoon de tempel was ontsloten,

Geen sterv'ling mocht hem binnentreên
Dan aan de hand van Tjetscke alleen.

Naauw had de Koning plaats genomen,
Of Tjetscke trad het voorhof uit
En kwam, by 't daav'rend hoorngekluid,
Eerbiedig hem verwelkomen.
Blank was haar sluier en gewaad,
En slepend over 't zand:
Geen toisel droeg zy noch cieraad:
Maar hield, in de eene hand,
Het gouden offermes gevat:
In de and're, een kelk met schuimend nat,
Bereid in 't druivenland.
Voor Radbouts zetel bleef zy staan:
De hoornen zwegen: zy hief aan.

Zang van Tjetscke.

Gy, die hier Oud Frieslands goden
Dienen komt naar 's voorzaats wijs,
Zij deez' drank, de gift van Woden,
U door Tjetsckemoêr geboden:
Schat zijn weldaên steeds op prijs.
Uitgeperst in offerschalen,

Rijk in krachten is deez' wijn:
 Kommer heelt hy, ziekte en kwalen.
 Hy doet roem en eer behalen,
 Helden onverwinlijk zijn.

Zy sprak: toen steeg de Koning op,
 Leêgde, in een teug, den zilv'ren kop,
 En riep toen uit: 'Ja, by de goden!
 De feestwijn, die my heeft gelaafd,
 Verdient den lof, dien gy hem gaaft;
 Want al mijn leed is weggevloten,
 En 'k voel my langer niet vermoeid,
 Sints hy mijn lippen heeft besproeid.
 Hy worde ook Grimwald aangeboden;
 Want hy, voor allen, heeft den moed,
 Die heldenroem verwerven doet,
 In 't oogenblik des kamps van nooden.' -

'Gewis,' zegt Tjetscke, en met deez' taal
 Reikt ze aan den Wilt de volle schaal:
 'Haast, haast u, 't krachtig nat te drinken,
 Eer licht de moed u mocht ontzinken.' -

De woestaart voelt haar scherp verwijt
 En fluistert haar in 't oor, met spijt:
 ‘Ik moet van Tjetscke dit verdragen;
 Doch zoo 't een ander durfde wagen,
 Dit staal, nooit vrucht'loos in mijn hand,
 Zoû zorgen, dat hy Grimwalds schand
 Niet verder rond ging dragen.’ -

Hy dronk: toen ging de zilvren kelk
 En 't fonk'lend heulsap rond by elk.
 Slechts de afgezant verzocht den Koning,
 Met sterken nadruk, om versooning.
 ‘Vergun, (sprak hy) dat Elegast
 Den beker late onaangetast:
 Op deze plaats den wijn te plengen
 Ware aan uw goôn een offer brengen:
 Volgde ik u herwaarts, 't was alleen
 Om, op uw beê, den kamp te aanschouwen:
 Geenszins om, met u, feest te houên.
 Terstond, zoras er is gestreên,
 Keer ik met Wopko stadwaarts heen.’ -

‘k Moet (zegt de Vorst) uw koenheid prijzen
 Zij doet u in mijn oogen rijzen.

De tijd genaakt, heb slechts geduld,
 Dat gy 't gevecht aanschouwen zult.' -

Nog eenmaal doen de Priesterkooren,
 Vereenigd met de vrouwenschaar,
 Het lied tot eer der goden hooren:
 Toen gaf zich Tjetscke by 't altaar,
 En riep met kracht: - 'het uur is daar:
 Het tweegevecht beginn'.
 De Brit, reeds tot den kamp bereid,
 Zij, uit den kerker, hier geleid! -
 Rijs, Grimwald! en verwin.' -

De ontomb're Grimwald, langs hoe stouter,
 Staat op, begeeft zich naar het outer,
 En wacht aldaar zijn weêrpartij,
 Wijl Tjetscke, aan 's tempels linkerzij
 De deur des kerkers laat ontsluiten,
 Waarin de Brit het eind der nacht
 Had met zijn leidliên doorgebracht.
 De krijgsgevangen treedt naar buiten.
 Doch thands knelt hem geen kluister meer:
 Hy komt, gedekt in 't blank geweer;
 Doch loom en traag is elke schrede:

't Is, of hem 't wicht van 't harnas kwelt,
 En de ijs'ren helm te naauw omknelt.
 De Thielenaar, van vrees ontsteld,
 Verheft tot God zijn stille beden,
 En zucht: 'ach! dat ik Frieslands Vorst
 My zelf als kampioen, in stede
 Des vroomen jong'lings bieden dorst!' -

De kampers staan gereed ten strijde;
 De wapens zijn, aan elke zijde,
 Een strijdbijl, helm en schild.
 Het sein des aanvals is gegeven,
 En 't vreeslijk moordtuig opgeheven
 Door d' ongestuimen Wilt.

Behendig stelt zijn mededinger
 Den slag, die hem bedreigt, te loor,
 Komt, onverschrokken, Grimwald voor,
 En wordt nu, op zijn beurt, bespringer.
 'Aanschouwt gy 't?' zegt de Vorst, verrast,
 'Ziet gy dien jong'ling, Elegast?
 En heeft hy nooit, in vroeger dagen,
 Het oorlogswapenttuig gedragen?' -

‘Oneindig is des Heeren macht,
 (Is 't antwoord) die, door wonderwerken,
 Den arm des zwakk'ren weet te sterken!’ -

De kloeke Wilt bespaart zijn kracht,
 (Zegt Radbout) naar ik op kan merken.
 Hy had zijn vyand licht geächt,
 En was op weêrstand niet bedacht.
 Hy scheen oneed'len prijs te vreezen;
 Deez' zege zal niet schand'lijk wezen:
 Wie Grimwald slechts dorst tegengaan,
 Heeft voor zijn roem genoeg gedaan.
 Geloof my, 't kan my smart verwekken,
 Dat deze jong'ling op den Wilt
 Dus, zonder vrucht, zijn moed verspilt;
 Want och! hy moet ten offer strekken!...
 Zie toe slechts, hoe zijn arm verflaauwt,
 Hoe 's vyands bijl hem thands benaauwt!...
 Niets kan hem Grimwalds wraak onttrekken:
 Hy deinst: hy struikelt: - by de goôn!
 Geduchte Wilt! die slag was schoon!’ -

Ja wel bestuurd, met kracht geheven,
 En gonzend door de lucht gedreven,

Had Grimwalds moordbijn, deze keer,
 Zijns mededingers helm getroffen,
 Verbrijzeld en in 't zand doen ploffen:
 De woestaart zwaait het wapen weêr:
 De jong'ling duizelt, zinkt ter neêr:
 (Luid juichen Frieslands blijde scharen:)
 Niets dan een wonder kan hem sparen.

't Geschiedt: - een meer dan aardsch gezach
 Belet den onvermijdb'ren slag,
 En stuit den zegepraal.
 Daar houdt, ontzet, de krijgsman stand:
 Zijn kleur verschiet, en aan zijn hand
 Ontvalt het vreeslijk staal.
 De zielsbenaauwdheid, die, by nacht,
 Hem tot een schandlijk vluchten bracht,
 Bevangt op nieuw, met dubb'le kracht,
 Den felgeschokten Wilt:
 De strijder, dien hy voor zich ziet...
 Het is godvruchtige Aêlbert niet:
 't Is de Erfprins Adegild!

Had Grimwalds oog de hel ontwaard,
 Hem ten verderve losgebroken,

Had hy door Wodans sikkelzwaard,
 Zich, zonder wapens, zien bestoken,
 Dit schouwspel had hem niet verwaard:
 Doch thands! het wordt hem alles duister:
 't Is of de stem van 't geestenheir
 Hem gonst in 't oor, met dof gefluister:
 'Rampzaal'ge Grimwald: strijd niet meer!
 't Is gedaan met Grimwalds leven,
 Zoo een vyand hem doet beven.' -

Dan Grimwald was het niet alleen,
 Die 't voorwerp van zijn haat
 Met bangen schrik herkend had: - neen:
 Dat minzaam, schoon gelaat,
 Die rijke vlecht van blonde lokken,
 Had ook eens vaders oog getrokken.
 'Mijn zoon!' dus galmde 's Konings kreet,
 Die 't welf des tempels daav'ren deed;
 En, van zijn zetel opgestegen,
 Vloog Radbout nu den jong'ling tegen: -
 Doch, eer hy dezen heeft ontmoet,
 Is Adegild, met leeuwemoed
 Verbleekten Grimwald aangevlogen:
 Daar blinkt het staal voor aller oogen:
 't Valt neêr: de booswicht ligt gestraft:
 Aan Geertruis leed is wraak verschaft.

Deez' rasse daad ontzet den Koning:
 Op 't aanzien van deez' schrikvertooning
   Is hij, tot aan den offersteen,
   Met toorn in 't oog teruggetreên.
   Nu dringt de hofstoet om hem heen;
 Dan Frieslands Erfprins komt zijn vader,
 Met welgepasten eerbied, nader,
   Knielt voor hem neêr in 't gulle zand,
   Bedaauwt met tranen, kust zijn hand,
 En doet, in 't eind, deez' reden hooren:
 ‘Mijn vader! 't moet u niet verstoren,
   Indien ik u niet eer begroet,
   Dan overdekt met Grimwalds bloed;
 Doch 'k had een schendig feit te wreken:
   Na dat zijn haaf'lijke euvelmoed
 My reeds te duid'lijk was gebleken,
   Wierp hy, baldadig en verwoed,
   Vorst Edgars dochter in den vloed.
 Ik haastte my, ter hulp te springen,
 Om haar aan 't golfgeweld te ontwringen...
   Een wond're bystand redde haar,
   Benevens my, van 't doodsgevaar: -
 En, vader! zoo 't u kon mishagen,
 Dat Frieslands kamper is verslagen,
   Gedenk aan 't geen er is voorspeld;
   Vrees niets: een Fries behoudt het veld.’

Des Konings gramschap is geweken:
 Hy drukt zijn dierb'ren zoon aan 't hart.
 Nu waagt het Elegast, te spreken,
 En vraagt naar 't lot van Adelbert.
 De Kroonprins, ylings heengevlogen,
 Snelt naar den kerkermuur, ontsluit
 De zijdeur, roept er Aëlbert uit,
 En stelt hem voor des grijsaarts oogen.

Toen wendt hy zich, op zachten toon
 Tot Tjetsckemoêr en zegt: 'verschoon
 De listen van uw voedsterzoon.
 Hy heeft uw waakzaamheid bedrogen.
 'k Had gist'ren nacht de komst ontwaard
 Van Geertruis broeder, my zoo waard,
 En sloop, by 't naad'ren van den morgen,
 Terwijl ik u voor 't feest zag zorgen,
 Zijn kerker binnen. 'k Wist zijn wacht,
 En ook hem-zelven, te overreden,
 Dat zy de wapens, hem gebracht,
 My gorden zouden aan de leden.
 Het verd're is u bewust: vergeef
 Hetgeen ik jegens u misdreef.' -

Wanneer, by bange zomerdroogte
 De felle zon, uit middagshoogte
     Haar gloënde stralen neërwaart schiet,
     En 't bladrijk bosch naauw koelte biedt,
 Dan roert geen wind de groene twijgen:
 Gedierte en vee en woudstroom zwijgen:
     Geen vogel zingt het vrolijk lied.
     Maar o! vertrouw die stilte niet.
     Zie, wand'laar! zie in 't wijd verschiet
 Die donkerblaaue wolk zich vormen;
 Zij strekt een boô van onweêrstormen
     Vlied! naar uw woonsteê, wand'laar, vlied!

Zoo liet ook Tjetsckemoêr haar lippen
 Bestraffing noch verwijt ontglippen,
     En 't was met vriendelijken lach,
     Dat ze op den Erfprins nederzag;
 Maar elk, die de oogen op haar wendde,
 En Tjetsckes hevige inborst kende,
     Werd, door één opslag, al te klaar,
     Den storm van 't jagend hart gewaar;
 Want elke spier was saamgetrokken:
     't Gefronseld aanzicht stond in gloed:
 Men hoorde hart- en polsslag schokken:
     De hals zwol op van 't stijgend bloed. -

Zy sprak: ‘t gebeurde zij vergeten.

Uw komst verblijdt ons aller geest:
En ‘k moet u dubbel welkom heeten,
Dat gij nog tijdig, om ons feest
En heilig offer bij te wonen,
U aan uw vader komt vertoonen.’ -

Met kalmte ving de jong'ling aan:
‘Men zal my, op mijn beê, verschoonen,
Indien ik niet, by 't feest der Maan,
Als voormaals, aan uw zij blijf staan.
Aan Hem, Die zon en maan doet rijzen,
Aan Hem, Wien aard en hemel prijzen,
Wil ik, thands beter onderricht,
Voortaan mijn hulde en dank bewijzen:
Niet aan 't door Hem geschapen licht.’ -

‘Hoel!’ riep de Koning, fel verbolgen:
‘Wat monniksraad heeft u misleid,
Dien gy, zoo blind'lings, schijnt te volgen?
Betoont ge aldus gehoorzaamheid?’

Licht had de Vorst, in drift ontstoken,

^{aant}-Tot Adegild nog meer gesproken,
 Doch, 't zij 't berouw zich hooren deed
 En dubb'len afval hem verweet,
 't Zij, dat hy Tjetscke niet wou storen,
 Die zich terzelfder tijd liet hooren,
 Hy zweeg, en peinzend bleef hy staan.

De storm, in Tjetsckes borst ontstoken,
 Was nu geweldig losgebroken,
 En hevig sprak zy d' Erfprins aan:

‘Zoo hebt ge uw stam, uw naam vergeten,
 En wilt u-zelf den knecht voortaan
 Eens kaalgeschoren monniks heeten?
 Zijt gy de wakk're zoon niet meer
 Van Radbout, die, met zwaard en speer,
 Zijn bruid, uw moeder, won?
 Die, wat den naam van Christen droeg,
 Van uit zijn machtig rijk verjoeg
 En ombracht, waar hy kon?
 Die in hun Heil'gen Thomas koor
 De beelden van gewerkt ivoor
 Op 't outer sloeg aan gruis,
 En Thor en Wodan, hier gevierd,

Met gouden ringen heeft verciërd,
 Van hun versmolten kruis?
 Zijt gy 't, die hier, een jaar geleên,
 Voor Wodans wijdgevreesden steen,
 Op d' eigen heil'gen dag,
 Tot hulp van Tjetscke toen gereed,
 Een offerstier bezwijken deed,
 En sterven met één slag?
 En zoudt gy thands, verdoolde knaap!
 Misleid door 't reut'len van een paap
 En 't snappen van een vrouw,
 Ter biechtstoel gaan met bang gebaar,
 U kleeden in een rok van hair,
 U gees'len met een touw?
 Ga, lafaart! ga; doch, 'k durf u zweeren,
 Den prijs des afvals zult ge ontbeeren:
 Waan niet, dat Eng'lands bruid of kroon
 Uw vuige zwakheid ooit beloon'.
 Gy vindt u in die hoop bedrogen:
 Beef, jong'ling! ze is in mijn vermogen!' -

Zy spreekt en is reeds 't heiligdom
 Des schrikb'ren tempels ingevlogen.
 Een wijl blijft Adegild, als stom,
 Haar nazien met verwilderde oogen.

Dan God! daar klinkt, van 't binnenst koor,
Een noodgegil in ieders oor!
En hevig, met verwarde zinnen,
IJlt Adegild den tempel binnen.

By zulk een ongehoorde daad
Verbleekt van ijzing elks gelaat:
De Koning, schier ontzind van smarte,
Roept vruchtloos uit: 'men redd' mijn zoon!'
Want wie, hoe moedig ook van harte,
Zou 't schrikverblijf van Frieslands Goôn
Vermetel durven binnentreden?
Te meer, daar uit het heiligdom
Eens schorren donders dof gebrom
En wapenklank zich hooren deden,
Als of daar 't vreeslijk geestenheir,
Ja Wodan zelf, in 't krijgsgeweer,
Den roekeloozen Prins bestreden,
Vereenigd tot zijn straf.
't Knielt alles neêr, van schrik vervuld,
En wacht, met pijnlijk ongeduld,
Den bangen uitslag af.

Ook Adelbert was neêrgeknielt,

^{aant}Doch voor der Heeren Heer!
 Van nooit gekende kracht bezielt,
 Herrijst de jong'ling weêr.
 Een hemelglans blinkt uit zijn oogen.
 Bemoedigd, onverbleekt,
 Heft hy de handen naar den hoogen,
 En luide is 't, dat hy spreekt.

'Indien dit machtig tempelslot
 Werd opgericht met hulp van God,
 Zoo blijv' het veilig staan.
 Doch heeft een godgchate macht
 Dien tempelbouw tot stand gebracht,
 Het moge in puin vergaan.'

Aêlbert spreekt, en, vreeslijk wonder!
 Raat'lend rolt een zware donder
 Over Wirons donker bosch.
 Wolken komen 't zwerk verduist'ren:
 En de storm verbreekt zijn kluist'ren:
 Tot vernieling snelt hy los.

Angstig vlucht het bang geveugelt.

Onweêrstaanbaar, onbeteugeld,
 Loeit en raast het windenheir.
 Uitgerukt, van-een gespleten,
 Met den wortel neêrgesmeten,
 Stort abeel en eik ter neêr.

't Wild gediert, van schrik gedreven,
 Haast zich, 't woudhol uit te streven.
 't Moedig boschwijn vliedt, vervaard:
 En, hoe gretig tot verslinden,
 Vlucht de wolf naast bange hinden,
 En vergeet zijn woesten aart.

Angstig beefden Radbouts grooten:
 Angstig de offerfeestgenooten:
 Dan, vervaarlijk rees hun kreet,
 Toen de orkaan de tempelwanden
 t' Aller zijden aan kwam randen,
 En zijn torens schudden deed.

Zoû die tempel 't noodweêr vreezen? -
 Als oud Jericho voordezen,
 By het klinken der bazuin,

^{aant}Stort ook hy, met trans en daken,
Onder 't oorverdoovend kraken,
In één oogwenk neêr in 't puin.

En waar was hy, die, vermetel,
Wodan aanviel op zijn zetel?
Wáár de Britsche rijksprinces?
Beiden werden, ongeschonden,
By 't verpletterd lijk gevonden
Van de ontzielde Wichlares.

En waar was die schrikb're Woden
Met zijn goden heengevloden?
Hy, die, eeuwen achtereen,
't Offerkoor, hem toegeheilgd,
Tegen inbreuk had beveiligd?
Hy, alöm geducht voorheen?

't Heeft gedaan, het rijk van Woden,
't Rijk van Frieslands valsche goden;
Woud en tempel zijn vernield:
Hem alleen, den Ongezienen,
Zal voortaan de landzaat dienen,
Radbout ligt voor Hem geknield.

aan-^lk Zong niet voor die onnooz'le maagd
Die, na dit alles, my nog vraagt,
Wat verder zij geschied:
Die niet begrijpt, hoe Elegast
Het Friesche hof, met blijden last
Voor Frankrijks Heer, verliet:
Hoe, door zijn zorg, een vreêverdrag
Zich binnen Utrecht sluiten zag,
En hoe door Adelbert
Geertruides welverdiende hand
Aan Frieslands eed'len Prins verpand,
En ras geschonken werd.
Zy, die dit alles niet kan raên,
Zoek' t op in 's lands historieblaên:
Ik gun haar 't droog vermaak.
De zanger heeft hier afgedaan:
Geëindigd is zijn taak.

Aanteekeningen op Adegild Zesden zang.

Bl. 263, reg. 5:

Leyduins groene dreven.

LEYDUIN (dat is *Laag duin*, *Lugdunum*) is de naam van een bebouwd duingrond, in de nabijheid der stad Haarlem gelegen, thands mijner zuster in eigendom toebehoorende. De verrukkelijke bosch- en landgezichten, welke de oneffenheid van het terrein oplevert de beek, die er langs welig plantsoen naar beneden stroomt, de one dige verscheidenheid van bloemen, struiken en gewassen, die er het oog bekoren, maken dit oord niet alleen dierbaar aan hen, die het, even als ik, sints hunne kindsche jaren tot het doel hunner wandeling maakten, doch lokken er ook, in het fraaie jaargetijde, dagelijks menigvuldige beminnaars der eenvoudige, bevallige en echt schilderachtige natuur.

Bl. 266, reg. 10:

*Slechts de heil'ge Wichlares
Hanteerde 't gouden offermes.*

By meest al de Celtische en Scytische volkeren vond men, behalve de Priesteren, geestdrijvende vrouwen, wier uitspraken als orakelen beschouwd werden. TACITUS getuigt zulks in zijn werk over de zeden der Germanen, Hoofdst. 6, in zijn Geschiedenissen, Boek IV. p. 61; ook STRABO, in zijn Aardrijksb. Boek IV. By de voorbeelden, door

hen aangehaald, kan men de getuigenissen van latere schrijvers voegen; want niet tegen staande de verandering van godsdienst, heeft dit bygeloof lang stand gehouden. Men zie hierover GREGORIUS TURONENSIS, *Lib. V. cap. 14*. Het waren dan ook meestal vrouwen, die de offeranden slachteden, en in de ingewanden de toekomst zochten op te sporen.

Bl. 267, reg. 11:

*Een breede laan
Van statige esschen.*

De esch was by de oude Noordsche volkeren een gewijde boom: nog al belangrijk is de omstandigheid, dat HESIODUS in zijne *werken en dagen*, I, 143, verhaalt, dat ook van die boomen menschen gemaakt werden. De plaats luidt, naar de vertaling mijns vaders, aldus:

Na dit schiep Jupijn op aarde weêr een ander menschensoort:

't Kwam in ruige bergvalleijenforsch uit esschentronden voort.

Ook HOMERUS stelt in de handen der Goden geen andere speeren, dan van zulk hout vervaardigd.

Bl. 282, reg. 4 v.o.:

*Die, in hun heil'gen Thomas koor,
De beelden van gewerkt ivoor
Op 't outer sloeg aan gruis.*

Onder de regeering van Pepijn van Heirstal was Wiltenburg door Radbout overrompeld geworden, en by die gelegenheid het Sint *Thomas* kerkjen, aldaar door Dagobertus getimmerd, door den veroveraar afgebroken. Men zie UBBO EMMIUS, IV Boek.

Bl. 285, reg. 8:

*Indien dit machtig tempelslot,
Werd opgerigt met hulp van God,
Zoo blijv' het veilig staan.
Doch heeft een godgehate macht
Dien tempelbouw tot stand gebracht,
Het moge in puin vergaan.*

De overlevering, welke ik hier nagevolgd en met de noodige veranderingen in mijn verhaal heb gevlochten, wordt by alle oude kronijkschrijvers gevonden: ik geef die hier, zoo als zy voorkomt in het *Kronijkje van Egmond*, te Alkmaar, in 't begin der vorige eeuw, by *Cornelis Boerman* gedrukt, als zijnde dit in de voor mijne lezers meest verstaanbare taal gesteld:

‘Ende alsoo het een gewoonte onder de Friesen was, dat men een om 't jaer (daer het lot op viel, den Afgoden opofferden, zoo ist lot gevallen op een schoonen jongelingh Ovo genaemt: Dit vernemende den Bisschop Wolfranus (*Wollebrand*) bad hy den Coninck Radbout, dat hy hem den Jongelingh wilde geven. De Coninck antwoorde: siet ik zal desen Jongelingh hangen na ons oude gewoonte, ist sake dat UL. Godt hem van den dood onthoudt, zoo zal ick hem u geven: en soo wert hy aldaer gehangen.’

‘Terwijl heeft Wolfranus (staende by de galge) Godt Almachtig gebeden, dat hy den Jongelingh wilde bewaren van den dood: ende siet, den bast ende banden zijn terstont gebroken, en den Jongelingh is sonder quetsinge ter Aerden gevallen, die den Bisschop op nam, en heeft hem gedoopt, ende daerna Klerck en Priester van Bisschop Regislant van Ruwaen gemaect.

Dit wonder werk den Coninck Radbout siende, begeerde wederom op nien van den Bisschop Wolfranus gedoopt te zijn, ende also den Bisschop beducht was, dat het geen oprechte meening met den Coninck was, so stont hy in twijffel, of het orbaer ware of niet, om den Coninck te doopen, schreef daerom een brief tot S. Willebort, om sijn meening hier af te weten; Willebrordus schreef hem wederom: “hoe soude hy gelooven, die mijnen H. Broeder en mede Bisschop niet en gelooft noch betrouwt? Want ik heb gesien dat hy met een vyerigen keten gebonden was, waer uyt dat ik verstae, dat hy gecondemneert en verdoemt is.” Dit heeft Wolfranus den Coninck sonder vertoeven doen weten, maer hy heeft daer mede sijn spot gehoude, seggende: “neen, ten sal alzoo niet zijn, als Willebrordus schrijft; want ick hebbe in desen nacht een visioen gehad, datter tot mijn quam een Engel in gulden kleederen, hebbende op sijn

hoofd een gouden kroone, ende hy sprack mijn toe aldus: O Conink Radbout! allervroomste der mannen! wie heeft V aldus bedrogen, dat gy van de dienst der Goden scheyden wilt? en wilt dat niet doen, maer blijft in 't Gelove, dat gy van V ouders ontfangen hebt, en gy sult komen tot den gulden Huuse en Paleyse, die ick V in der eeuwigheyt kortelijck sal geven: hierom ontbiet morgen by V te come den Bisschop der Christenen Wolfranus, ende vraegt hem, waer de Huysinge en wooninge der eeuwige klaerheyt zijn, die hy UL. belooft heeft? maer alsoo hy u die niet wijse noch toonen zal mogen, soo sendt uyt Boden en Legaten van beyde zijden, en ick sal haer leydsman wesen.” De Bisschop antwoorde en seide: “O Edele en Mogende Coninck! het is de Duyvel die u in de gedaante des goeden Engels bedriegt.” - “Siet (seyde de Coninck) ick sal een Christen worden, en dat doopsel ontvangen, ist dat my van mijn Godt desen gulden woninge niet verdoont en wert.” Den Bisschop om den Coninck te voldoen heeft hy zyn Diaken uytgesonde, met een Vries van des Conincks wegen. Dese twee, als sy een klyn stuccke weeghs buyten Medenblik quamen gegaen, soo vonden sy haer leydsman bereyd staen, als hy den Coninck geseyt hadde, seggende: “haest v seer, ende ick sal v wijsen en verdoonten, de alder-schoonste woninge die den Coninck Radbout bereyd is. Ende sy gingen met malkanderen door een breede onbekende wegh: doen quamen sy op een straet van gladde marmorsteen gewrocht, en sagen van veers een kostelyk Huys, van goud en pretieuse gesteente gesticht: komende in 't Huys, wonderlijcke sierlijckheden van een conincklijken Troon, en onuytsprekelycke schoonheden; doen seyde haerlieder Leydsman: “siet dit is de woonstadt, die den Coninck Radbout bereyd is.” Den Diaken verwonderde hem seer en seyde: “Ist dat dese dingen van God sijn, soo bid ick datse eeuwiglijck aldus mogen blijven: maer zijne van den duyvel, soo begeer ik van Godt Almachtigh, dat sy van stonden aen vergaen” hem selven zegenende met het teycken des H. Kruys: Ende siet, De Leydsman is verandert in een duyvel, ende al het kostelick paleys in slick en slijm, en sy stonden in 't midden van een poel en riet-sudden, ende zijn met grooten arbeid, na drie dagen,

wederom tot Medenblik gekomen, ende vonden den Coninck Radbout haastelijck gestorven. Alsoo bleef hy ongedoopt, 't welck jammer was, want hy een uytgenomen geleert en verstandig man was, en de diaken en de Vries des Conincks dienaer vertelt het den Bisschop, ende al die het wilden hooren ende den Vries liet hem doopen.'

Bl. 287, reg. 4 v.o.:

Woud en tempel zijn vernield.

'Terwijl nu Willebord te Rome was, stak er een geweldige Oostenwind op, die, in ééne nacht, al de boomen door geheel Vriesland omver wierp, 't geen een groot wonderwerk scheen.

Toen S. Willebord nu den Pausselijken zegen ontfangen had en tot Bisschop verkoren was, verzocht hy verlof om tot zijn volk weder te keeren, en toen hy hoorde hoe al de boomen omgewaaid waren, verstond hy, dat het een voorteecken was van de bekeering deszelven volks, en zond St. Aelbert met vele heilige mannen om hetzelfde in de Katholische leer te onderwijzen.' *Chronic. de Trajecto et eius Episcopatu ap. MATTH. ed. in 4°. Tom. V. pag. 310.*

Bl. 288, reg. 9:

*Hoe door Adelbert
Geertruides welverdiende hand
Aan Frieslands eed'len Prins verpand,
En ras geschonken werd.*

Volgens de verhalen van sommige kronijkschrijvers, is Radbout, door zijns vaders haastigen dood getroffen, tot het Kristendom overgegaan en gedoopt door den Diaken Adelbert. Deze was, volgens dezelfde schrijvers, de zoon van den Koning Dagobert van Deïre en bracht het huwelijk tusschen Adegild en zijne zuster Geertruide tot stand. Twee zonen werden uit dien echt geboren: de oudste, Gondebold, werd, zoo men zegt, hy *Roncevalla* verslagen door de Saracenen, gelijktijdig met den vermaarden Roeland: de tweede, Radbout genaamd, is zijn vader in het bestier gevolgd. Volgens de meeste berichten,

is hy van 't geloof weder afgeweken en een hevig vervolger der Kerk geweest: volgens anderen, waaronder de schrijver der Egmondsche kronijk, heeft hy zoo wel aan de leiding zijns ooms Adelbert beantwoord, dat hy, vóór zijn twintigste jaar, een boek zoû geschreven hebben 'over de menschwordinge Christi,' 't welk den heiligen man dermate behaagde, dat deze het aan Radbouts grootvader, Koning Dagobert van Engeland ter lezing zond, die, verrukt over het bezit van zulk een kleinzoon, hem uit Engeland een bezoek kwam geven.

Deze Radbout zoû, door beleid van Karel Mortel, ten huwelijk ontfangen hebben, Amarra, dochter des Konings van Hongaryen: beiden werden, als 't verhaal luidt, by zijn slot te Rinnegom begraven, op een plaats, welke, nog ten tijde des gemelden kronijkschrijvers, den naam van *Heer Radbouts Kerkhof* gedragen moet hebben, en waar het volgende grafschrift, echt of valsch, nog te lezen stond:

*Hic iacet in terra Radbout cum coninge Amarra:
 Stirps fuit haec Regis, de quibus ista legis:
 Natus ab Adgillo Radbout fyceribus illo,
 Vixit, Nec miro Peior Amarra viro.
 Sanctus Adelbertus, multa Pictate refertus,
 Quos docuit lucis Quaerere regna Ducis,
 Hos mors delevit, tales Haec mundaque flevit,
 Dignus uterque coli, semper in Arce poli.*

Buiten deze zonen heeft Adegild eene dochter gehad, Conewelle genaamd, welke de moeder geweest is van den Utrechtschen Bisschop Frederik.

Een anderen zoon van Koning Adegild, doch voor wiens bestaan ik minder bewijzen zoude kunnen aanvoeren, mag ik niet onvermeld laten: ik bedoel den vermaarden *Priester Jan*, die, zoo men 't maar gelooven wil, met Karel den Groote, een tocht naar 't Heilige land heeft gedaan, en verder naar Indiën en Ethiopiën gereisd zijnde, aldaar het zoogenaamde Keizerrijk van *Paap Jan* heeft opgerigt. SUFFRIDUS PETRI, die deze fraajigheden en vrij wat meer daarby vertelt, beroept zich op de staatsbrieven of *archiven* van Friesland. Waar hy die in

zijn tijd moge gevonden hebben, zeker is het, dat de schuilhoek, waarin die staatsbrieven berusten, niet meer te vinden is.

Voor ik dit werk besluite, kan ik niet nalaten, mijn lezers bekend te maken met het allernoodlottigst vonnis, hetwelk de uitmuntende J. DOUSA, *Holl. Annal.* II. p. 100, over Adegild en al die van hem gewagen, dus ook over my, geveld heeft. ‘Wat van Aldgillus (zegt hy) Radbodus zoon en kroonopvolger, en van den kleinzoon des laatsten, Gondebold, gezegd wordt, zijn niets dan droomen van ijlhoofdigen: daar ik voor zeker acht dat dit menschenpaar nooit in noch uit de waereld gekomen is, weshalve ik hen met Otto Scarlensis en alle dergelijke sprookjensvertelers naar Fosteland of liever naar Utopia in ballingschap zoû verzenden.’

Volgens de zoo stellig uitgedrukte meening des voortreffelijken mans, zoû derhalve de hoofdpersoon van mijn *Legende* nimmer dan in het verhitte brein der Friesche kronijkschrijvers bestaan hebben: en de lezer, die uit mijn werk nog eenig nut meent te trekken, wat de voorstelling der geschiedenis betreft, zal zich deerlijk over my beklagen, dat ik hem op bl. 288, tot nader onderricht over het huwelijk van een Vorst, die nimmer bestaan heeft, naar 's lands historieblaên verwijze. Ik meen echter van DOUSAAS gestrengte uitspraak in *cassatie* te mogen komen, en met al de achting, welke ik voor des schrijvers buitengemeene verdiensten koester, beken ik, dat, omtrent deze stoffe, het gezag van UBBO EMMIUS, die zekerlijk niet te lichtgeloovig of te toegevend is omtrent de Friesche oudheden, nog al eenig gewicht by mij heeft. Deze toch⁽¹⁾, sprekende van den Bisschop Frederik van Utrecht, verzekert, dat deze den Vorst *Aldgillus* tot grootvader, en den Koning Radbout tot overgrootvader heeft gehad. Door dezen Vorst Aldgillus kan niet Aldgillus de Eerste, maar moet de Tweede verstaan worden: want Aldgillus I was Koning Radbouts vader, en kon diensvolgens Frederiks grootvader niet zijn, indien Radbout de grootvader van dezen was. Op een andere plaats⁽²⁾, daar hy van Radbouts kinderen

(1) *ad annum* 838.

(2) *ad annum* 718.

spreekt, uit hy zijn gevoelen met deze woorden: ‘of zijn tweede zoon, Aldgillus, door wien het geslacht is voortgezet, na zijns vaders dood geleefd heeft, dan of hy, 't geen ik eer geloof, voor zijn vader gestorven is, daar kan ik uit geen' geloofwaardig' schrijver bescheid van geven.’ Zoo is Adegild dan, volgens dien schrijver, ten minsten in de waereld geweest en heeft vrouw en kinderen gehad. Wat Gondebold en diens broeder Radbout II belangt, die worden ook door EMMIUS op de lijst der menschen gelaten. Hy betuigt⁽¹⁾ met geene zekerheid te kunnen zeggen, of Karel Mortel, die de Friezen ten onder gebracht had, dat gandsche land door Fransche landvoogden regeeren liet, dan of hy aan de zoonszonen van Radbout (den eersten), te weten Gondebold en Radbout II, die nog te jong tot de regeering waren, nieuwe voogden gegeven heeft. Zelfs weet hy niet, wat eeraamt of waardigheden hun door dien Vorst zijn gelaten. Hier twijfelt hy dus aan; maar niet aan de echtheid van hun bestaan.

Maar, om ook een woord van hun Vorsten- of Koningdom te zeggen: hy heeft uit de oude geschiedenissen opgemaakt, gelijk hy verzekert⁽¹⁾, dat de nakomelingen van Radbout I eenigen tijd daarna, b v. onder de regeering van Karel den Grooten, den naam van Koningen gedragen hebben; maar hy voegt er by, dat die benaming hun meer eershalve en om het groot aanzien hunner voorvaders gegeven werd, dan om hun macht aan te duiden. Over grooter of kleiner macht twisten wij niet: zy hebben den naam van Koning gevoerd, en aan dien naam zal zeker wel eenige macht verbonden geweest zijn. Ik durf my op het zeggen van UBBO EMMIUS verlaten, en voor goede en gangbare munt opnemen, 't geen by hem de toets heeft doorgestaan; niet dat ik hem daarom boven DOUSA stelle; maar DOUSA heeft nergens die opvolging van Koningen gevonden: EMMIUS heeft die gevonden en dient derhalve op dit stuk voor te gaan.

(1) *ad annum* 734.

(1) *ad annum* 734.